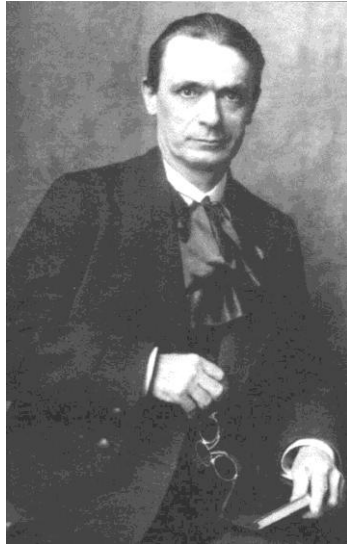

רודולף שטיינר

ידיעת העולמות העילאיים

והדרכים לרכישתה

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר.
אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה.
פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com
קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"...קריאתם של כתבים כאלה וההקשבה לתורותיו של מדע הרוח מהווים בפני עצמם אמצעים לרכישתה של ידיעה אישית..."

...להתאמנות בכל מה שצוין כאן, יש להוסיף את הלימוד הנלהב של מה שהחוקרים הרוחיים מוסרים לעולם. בכל התאמנות אזוטריה לימוד כזה משתייך לשלב ההכנה, וכל השיטות האחרות תימצאנה לא-יעילות אם תחסר קליטה הכרחית של תורות החוקר הרוחי. כי, היות שהוראות אלה ...
...הן עצמן מחוננות בחיים רוחיים. הן אינן מילים גרידא; הן כוחות חיים. ובעודך עוקב אחר המילים של אדם היודע את הרוח, בעודך קורא ספר הנובע מהתנסות פנימית אמיתית, נמצאים בפעולה בנפשך כוחות העושים אותך רואה רוחי, כפי שכוחות טבע בראו את עיניך ואת אוזניך מתוך החומר החי.

(מתוך: ידיעת העולמות העילאיים, סעיף 2.1, הכנה)

- רודולף שטיינר -

KNOWLEDGE OF THE HIGHER WORLDS AND ITS ATTAINMENT

By Rudolf Steiner

GA 10

תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

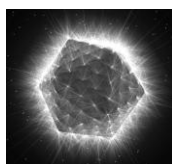
מהדורה ראשונה 2022

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2022 לבדולח הוצאה לאור

ת.ד. 558 פתח-תקווה 4910402

email: bdolah.books@gmail.com

תוכן עניינים

[הקדמה למהדורה השלישית](#)

[הקדמה למהדורה החמישית](#)

[הקדמה למהדורת מאי 1918](#)

[פרק 1. כיצד רוכשים ידיעת העולמות העילאיים?](#)

[1.1 תנאים](#)

[1.2 שלוה פנימית](#)

[פרק 2. שלבי ההתקדשות](#)

[2.1 הכנה](#)

[2.2 הארה](#)

[2.3 שליטה במחשבות וברגשות](#)

[2.4 התקדשות](#)

[פרק 3. היבטים מעשיים](#)

[פרק 4. התנאים להתאמנות אזוטריית](#)

[פרק 5. תוצאות ספורות של התקדשות](#)

[פרק 6. השתנות חיי החלום](#)

[פרק 7. רציפות התודעה](#)

[פרק 8. התפצלות האישיות האנושית במהלך ההתאמנות הרוחית](#)

[פרק 9. שומר-הסף](#)

[פרק 10. חיים ומוות. שומר-הסף הגדול](#)

[נספח](#)

[מפתח של תרגילי ההתאמנות הרוחית \(תוספת המתרגם לעברית\)](#)

הקדמה למהדורה השלישית

בספר זה מופיעים דברים שהוצאתי לאור כמאמרים נפרדים תחת הכותרת ידיעת העולמות העילאיים והדרכים לרכישתה. לעת עתה, ספר זה מציג את החלק הראשון; החלק הבא יהווה המשך לראשון. את העבודה הזאת על התפתחות האדם אשר תאפשר לו לתפוס את העולמות העל-חושיים, בלתי-אפשרי להציג לקהל הרחב בפורמט חדש בלי הערות מסוימות שאמסור עתה. המסרים שהיא כוללת בנוגע לפיתוח הנפש האנושית, נועדו למלא צרכים שונים.

ראשית, יוצג משהו בפני אותם בני-אדם הנמשכים לתוצאותיו של מחקר רוחי ומרגישים כורח לשאול: "ובכן, מהיכן מפיקים אלה הטוענים שיש בידם היכולת למסור לנו משהו על החידות העמוקות של החיים, את הידע שלהם?" – מדע הרוח עושה זאת. מי שרוצה לבחון את העובדות המובילות אל טענות מהסוג הזה, מוכרח להתעלות אל הכרה על-חושית. עליו לצעוד בנתיב שהשתדלתי לתאר בספר זה. מצד שני, תהיה זו טעות לחשוב שגילויים אלה על מדע הרוח יהיו חסרי-ערך עבור מי שאין ברשותו הנטייה או האפשרות לצעוד בעצמו בנתיב הזה. כדי להוכיח את העובדות באמצעות מחקר, הכרחית היכולת לחדור את העולמות העל-חושיים; אך, ברגע בו הן נתגלו ונמסרו, גם מי שאינו קולט אותן בעצמו יכול להשתכנע במידה מספקת בדבר אמיתותן. את חלקן הגדול אפשר לבדוק בלי הכנה מיוחדת, פשוט תוך שימוש בהיגיון בריא ורגיל ובדרך בלתי-משוחדת באמת. אלא, אל לו לאדם לאפשר לאידיאות אשר נהגו מראש הנפוצות כל-כך בחיים האנושיים, להפריע לפתיחות זו. מישהו עשוי בקלות להאמין, למשל, שטענה זו או אחרת סותרת עובדות מסוימות אשר הוכחו על-ידי המדע המודרני. למעשה, לא קיימת עובדה מדעית אשר סותרת את מדע הרוח; אבל, בקלות יכול להיראות שישנן סתירות, אלא אם כן נעזרים למכביר במסקנות מדעיות ובלי דעות קדומות. התלמיד יגלה שככל שהוא ישווה בפתיחות רבה יותר את מדע הרוח עם הישגים מדעיים ודאיים, כך ברורה יותר תהיה ההתאמה המלאה ביניהם.

אמת, סוג אחר של גילויים רוחיים-מדעיים יימצאו פחות או יותר, חומקים משיפוט שכלי טהור; אך, היחס הנכון אליהם יושג בלי קושי רב גם על-ידי מי שמבין שלא רק השכל לבדו אלא גם רגש בריא מוכשר להגדיר מה נכון ומה לא. וכאשר רגש זה אינו מאפשר לעצמו להתעוות על-ידי חיבה או אנטיפתיה כלפי דעה זו או אחרת, אלא באמת מאפשר לידיעה עילאית לפעול בלי דעות קדומות, אז התוצאה תהיה שיפוט נכון בכוח הרגש.

וקיימות דרכים רבות נוספות לאישורה של ידיעה זו עבור אלה שאינם יכולים או אינם רוצים לצעוד בנתיב המוביל אל תוך העולם העל-חושני. בני-אדם כאלה יכולים לחוש באופן ברור מאוד מהו הערך שיש לידיעה הזאת בחיים, גם אם היא מגיעה אליהם רק באמצעות המסרים של אלה העוסקים במחקר רוחי. לא

כל אדם יכול להשיג באופן מידי ראייה רוחית; אך, הגילויים של אלה שברשותם ראייה זו, יכולים להיות מזון-חיים מעניק-בריאות לכולם. כי, כל אדם יכול ליישם; ומי שעושה זאת, יגלה במהרה מה מתווסף בעזרתם לחיים בכל ענפיהם ומה חסר להם בלעדיהם. תוצאותיה של ידיעה על-חושית, בהיותה מיושמת כהלכה בחיים, מוכיחות שהן – לא בלתי-מעשיות, אלא דווקא מעשיות במובן הנעלה ביותר.

מי שאינו מתכוון לצעוד בנתיב המוביל לידיעה עילאית, אך מעוניין בעובדות שהיא מגלה, יכול לשאול: כיצד מגיע הרואה הרוחי לעובדות הללו? לאדם כזה, ספר זה נועד לתאר את הנתיב בדרך כזו שגם אדם שאינו צועד בו, יכול, אף-על-פי-כן, לרכוש אמון במסריו של אדם אשר צעד בו. בהבינו כיצד המדען הרוחי פועל, הוא יכול לאשר ולומר לעצמו: הרושם שעשה עליי תיאורו של הנתיב הזה המוביל אל עולמות עילאיים יותר, מבהיר מדוע העובדות המדווחות נראות הגיוניות. כך, ספר זה נועד לעזור לאלה הרוצים לחזק בביטחון את חוש האמת והרגש לאמת שלהם ביחס לעולם העל-חوشي.

ברם, לא פחות מזה, מטרתו היא להציע עזרה לאלה השואפים לפלס את דרכם, בכוחות עצמם, אל הידיעה העל-חושית. אמת הדברים המוצגים כאן, יכולה להיבדק בדרך הטובה ביותר על-ידי אלה אשר יגשימו את ממשותה בתוכם. כל אדם בעל כוונה זו, טוב יעשה אם ימשיך להזכיר לעצמו שבתיאור פיתוחה של הנפש, נדרש יותר מאשר להתוודע לנושא, שלעתים קרובות הינו המטרה בתיאורים אחרים. חיוני להתוודע באופן אינטימי להצגת הדברים. על האדם להניח את הדבר הבא: בלתי-אפשרי להבין נושא אחד רק באמצעות מה שנאמר על נושא זה עצמו; אפשר יהיה להבינו באמצעות הרבה ממה שמתגלה על נושאים שונים לגמרי. כך תפתח התפיסה שמה שהינו חיוני, יש למצוא לא באמת אחת יחידה, אלא בהרמוניה של כל האמיתות. מי שמתכוון לבצע את התרגילים, מוכרח להתייחס לזה ברצינות. תרגיל יכול להיות מובן כהלכה ואפילו מבוצע באופן נכון, ועם זאת יצור השפעה לא-טובה, אלא אם כן יתווסף לו תרגיל אחר – כזה שיהפוך את חז-הצדדיות של התרגיל הראשון להרמוניה של הנפש. מי שיקרא את הספר הזה באופן אינטימי, כך שהקריאה תדמה להתנסות פנימית, לא רק יתוודע לתוכנו; קטע אחד יעורר רגש מסוים, קטע אחר – רגש אחר; ובדרך הזאת הוא ילמד את מידת החשיבות שיש לייחס לתרגיל זה או אחר בפיתוח נפשו. הוא גם יגלה את הצורה שבה עליו לנסות תרגיל זה או אחר, את הצורה התואמת ביותר לאינדיבידואליות המסוימת שלו. כאשר אדם צריך לעסוק, כפי שהינו המקרה כאן, בתיאורים של תהליכים שיש להתנסות בהם, יש צורך לחזור שוב ושוב אל תוכנם; כי, יתגלה שאפשר להטמיע דברים רבים באופן משביע-רצון רק לאחר התנסות, המגלה נקודות עדינות מסוימות שבהתחלה נוטים שלא לשים אליהן לב.

אפילו אותם קוראים שאינם מתכוונים לאמץ את הנתיב המוצע כאן, יגלו בספר הרבה היכול להביא תועלת לחיים הפנימיים, כמו מימרות או הצעות השופכות אור על בעיות שונות בלתי-מובנות וכן הלאה.

ואלה שבחייהם היו להם התנסויות המביאות, במידה מסוימת, להתקדשות בחיים, עשויים להפיק סיפוק מסוים מכך שימצאו את ההקשר הכולל של מה שהטריד אותם כבעיות נפרדות – דברים שהם כבר ידעו, אך אולי בלי שיהיה בידם לאחדן במושגים הולמים.

הקדמה למהדורה החמישית

בהכנת מהדורה זו של הספר ידעתי העולמות העילאיים והדרכים לרכישתה, עברתי על כל פרט של הנושא כפי שהצגתיו לפני למעלה מעשר שנים. הדחף לבצע סריקה זו הוא טבעי במקרה של גילויים הנוגעים להתנסויות נפשיות ונתיבים נפשיים כמו אלה המוזכרים בספר זה. לא יתכן שיהיה חלק ממה שנמסר שלא נשאר קשור באופן אינטימי למי שמסר אותו או שאינו כולל משהו הפועל כל הזמן על נפשו. ובלתי-נמנע שעבודה זו של הנפש תלווה במאמץ להגדיל את בהירות וצלילות הדברים אשר הוצגו לפני שנים ספורות. מאמץ זה הוליד את אשר השתדלתי להגשים במהדורה חדשה זו. כל היסודות החיוניים של התיאורים, כל הנקודות העיקריות, נשארו כפי שהיו; עם זאת, בוצעו שינויים חשובים. בקטעים רבים, הצלחתי לדייק במידה רבה יותר בתיאור לפרטיו, וזה נראה לי חשוב. אם מישהו רוצה ליישם את אשר נמסר בספר זה בחייו הרוחיים, חשוב שיהיה מסוגל לשקול את הנתיבים הנדונים תוך אפיונם בצורה מדויקת ככל האפשר. בהקשר עם תיאור עובדות בעולם הפיסי. ניידות חיי הנפש, הסכנה של איבוד האפשרות במידה רבה יותר מאשר עם תיאור עובדות בעולם הפיסי. ניידות חיי הנפש, הסכנה של איבוד האפשרות לראות כמה שונים הם מהחיים בכללותם בעולם הפיסי – ודברים רבים אחרים, עלולים לגרום אי-הבנות כאלה. בהכנת מהדורה חדשה זו, כיוונתי את תשומת-לבי למציאת קטעים שבהם תפיסות מוטעות עלולות להופיע, והשתדלתי לסכל את הופעתן.

כאשר כתבתי את המאמרים המרכיבים את הספר הזה, היה צורך לדון בדברים רבים בדרך שונה מזו כיום, מפני שבאותו זמן היה עליי לרמוז באופן שונה על מהות מה שיצא לאור מאז ביחס לעובדות ההכרה של עולמות הרוח. בכתבי מדע הנסתר בקווים כלליים, ההנחיה הרוחית של המין האנושי, נתיב אל ידיעה-עצמית וסף עולם הרוח, וכן בכתבים אחרים, מתוארים תהליכים רוחיים שעל קיומם, כמובן, כבר צוין באופן בלתי-נמנע בספר זה לפני עשר שנים, אך במילים שונות מאלה אשר נראות נכונות כיום. בהקשר עם חלק גדול שאינו מתואר בספר זה, היה עליי להסביר באותו זמן שאפשר ללמוד אותו בתקשורת מילולית. הרבה ממה שזה התייחס אליו, כבר יצא לאור. אבל, הרמזים הללו אולי לא סילקו את האפשרות ליצירת דעות שגויות בתודעתו של הקורא. אפשר, למשל, לדמיין שיש משהו חיוני הרבה יותר בקשרים האישיים בין השואף לחניכה רוחית ומורה זה או אחר, מאשר התכוונתי. אני מאמין שכאן הצלחתי, על-ידי הצגת פרטים בדרך מסוימת, להדגיש בעוצמה רבה יותר שעבור אדם השואף לחניכה רוחית בהתאמה עם התנאים הרוחיים הנוכחיים, קשר ישיר באופן מוחלט עם עולם הרוח האובייקטיבי, הינו בעל חשיבות הרבה יותר גדולה מאשר קשר עם אישיותו של מורה. האחרון יהפוך בהדרגה למסייע גרידא; הוא יקבל את אותה עמדה בחניכה הרוחית שמורה תופס, בתאימות עם ההשקפות המודרניות, בכל שדה אחר של ידיעה. אני מאמין

שהדגשתי במידה מספקת את העובדה שסמכותו של המורה ואמונת התלמיד בו, אינן צריכות למלא תפקיד גדול יותר בחניכה רוחית מאשר בכל ענף אחר של ידיעה או חיים. הרבה מאוד תלוי, כך נראה לי, בהערכה נכונה במידה גוברת והולכת של קשר זה בין מי שעורך מחקר רוחי ואלה המגלים עניין בתוצאות מחקרו. לכן, אני מאמין ששיפירתי את הספר בכל מקום שבו הייתי בעמדה, לאחר עשר שנים, לגלות את אשר היה טעון שיפור.

חלק שני עומד להתווסף לחלק ראשון זה, בהביאו הסברים נוספים על הלך-הרוח היכול להוביל אדם להתנסות בעולמות העילאיים.

המהדורה החדשה של הספר שהדפסתה הושלמה, מונחת לפניי בשעה שפרצה מלחמת העולם שהמין האנושי חווה עתה. מוכרח אני לכתוב את ההערות המקדימות הללו בעוד נפשי מזועזעת עמוקות מהמאורע הגורלי.

רודולף שטיינר

ברלין, 7 בספטמבר 1914

הקדמה למהדורת מאי 1918

בעודי עובר על מהדורה חדשה זו, גיליתי שנחוצים שינויים קלים בלבד בתכניה; אך, הוספתי נספח שבו השתדלתי להסביר בצורה ברורה יותר את היסודות הפסיכולוגיים שעליהם מתבססים הגילויים הכלולים בספר זה כדי שיתקבלו בלי להסתכן באי-הבנות. אני מאמין שתכניו של הנספח ישמשו גם להראות לרבים מהיריבים של מדע הרוח האנתרופוסופי ששיפוטם מבוסס על תפיסה מוטעית של טבעו של מדע רוחי זה; שהם אינם רואים מה הוא מהווה באמת.

כיצד רוכשים ידיעת העולמות העילאיים?

1.1 תנאים

בכל אדם רדומים כשרים שבאמצעותם יוכל לרכוש לעצמו ידיעת העולמות העילאיים. מיסטיקנים, גנוסטיקנים, תיאוסופים – כולם מדברים על עולם של נפש ורוח, שעבורם הינו ממשי כמו העולם שאנו רואים בעינינו הפיסיות ונוגעים בו בדינו הפיסיות. בכל רגע נתון, אדם רשאי לומר לעצמו: מה שהם מדברים עליו, גם אני אוכל ללמדו אם אפתח בתוכי כוחות מסוימים שכיום רדומים בי. אלא, שאלה אחת בלבד בעינה עומדת – כיצד יש להתחיל לעבוד על פיתוח כשרים כאלה? לשם כך, אלה שכבר ברשותם הכוחות האלה, יכולים רק לתת עצה. מאז שהגזע האנושי קיים, תמיד הייתה קיימת שיטת התאמנות שבמהלכה אינדיבידואלים שברשותם כשרים עילאיים אלה הנחו אחרים אשר שאפו לרכושם. התאמנות כזו מכונה התאמנות אוקולטית (אזוטריית) וההוראות אשר התקבלו שם כונו תורה אוקולטית (אזוטריית) או מדע רוחי. באופן טבעי, שם זה מעורר אי-הבנה. השומע אותו עלול בקלות רבה להאמין שהתאמנות זו היא עיסוקה של קבוצה מיוחדת ומיוחדת, שחבריה מסתירים את הידע שלה מאנשים אחרים. הוא אף עשוי לחשוב שאין משהו בעל חשיבות ממשית מאחורי ידיעה זו, כי אילו הייתה ידיעה אמיתית – כך הוא עלול להתפתות לחשוב – לא היה הצורך לשמור עליה בסודיות; היא הייתה יכולה להימסר באופן פומבי ויתרונותיה נגישים לכולם. אלה שהתקדשו אל תוך טבעה של ידיעה עילאית זו אינם מופתעים כלל שאלה שלא עברו התקדשות חושבים כך, כי סוד ההתקדשות יכול להיות מובן רק לאלה אשר חוו, במידה מסוימת, התקדשות זו אל תוך הידיעה העילאית של הוויית-הקיום. השאלה הבאה עשויה לעלות: כיצד, אם כן, בנסיבות הללו, אמורים אלה שלא עברו התקדשות לפתח התעניינות אנושית כלשהי במה שמכונה ידיעה אזוטריית? כיצד ומדוע אמורים הם לחפש אחר משהו שעל טבעו הם אינם יכולים לגבש שום דעה? שאלה כזו מבוססת על תפיסה שגויה לחלוטין של טבעה הממשי של ידיעה אזוטריית. לאמיתו של דבר, אין שום הבדל בין ידיעה אזוטריית וכל יתר הידיעות והמיומנויות של האדם. ידיעה אזוטריית זו אינה סוד עבור אדם ממוצע לא יותר מאשר כתיבה עבור אלה שמעולם לא למדו אותה. וכפי שכולם יכולים ללמוד לכתוב אם הם בוחרים בשיטה הנכונה, כך יכולים כולם לחפש אחר הדרך הנכונה להיות תלמידים אזוטריים ואפילו מורים אזוטריים. בהיבט אחד בלבד, התנאים כאן שונים מאלה הישימים לידיעות ומיומנויות חיצוניות. האפשרות לרכישת מלאכת הכתיבה עלולה להימנע ממישהו בגלל עוני או מצב החברה האנושית שבה נולד; אבל, לרכישתן של ידיעות ומיומנויות בעולמות העילאיים, לא עומד שום מכשול בפני אלה השואפים אליהן ברצינות.

רבים מאמינים שהם מוכרחים לחפש, במקום זה או אחר, אחר מורים לידיעה עילאית כדי לזכות בהארה. עתה, כדבר ראשון, מי ששואף ברצינות לידיעה עילאית, לא יחסוך במאמץ ולא יירתע משום פחד או מכשול בחיפוש אחר מתקדש היכול להובילו לידיעה עילאית יותר של העולם. מצד שני, כל אדם יכול להיות בטוח שההתקדשות תגיע אליו, תהיינה הנסיבות אשר תהיינה, אם יוכיח שהשקיע מאמץ רציני וראוי לרכישתה של ידיעה זו. זהו חוק טבע בקרב כל המתקדשים: לא למנוע מאיש את הידיעה המגיעה לו; אבל קיים חוק שני, טבעי במידה שווה, הקובע שאין למסור דבר מהידיעה האזוטרית לשום אדם שעדיין אינו מוכשר לקבלו. וככל שהמתקדש מקפיד על קיומם של חוקים אלה, כך מושלמותו כמתקדש גדולה יותר. קשר האחדות המקיף את כל המתקדשים הינו רוחי ולא חיצוני, אך שני החוקים אשר הוזכרו כאן, יוצרים, כביכול, מהדקים חזקים שבאמצעותם החלקים המרכיבים את הקשר הזה, מוחזקים יחד. אתה עשוי לחיות בדידות אינטימית עם מתקדש, ועם זאת קיים חיץ בינך ובין עצמיותו היסודית, כל עוד לא הפכת בעצמך למתקדש. אתה עשוי ליהנות במובן המלא ביותר מלבך, מאהבתו של מתקדש ועם זאת הוא יגלה לך את הידיעה שלו רק לאחר שתהיה בשל לכך. אתה עשוי להחמיא לו; אתה עשוי לענות אותו; דבר לא יגרום לו לגלות לך דבר כלשהו כל עוד אתה, בשלב הנוכחי של התפתחותך, לא הוכשרת לקלוט אותו בנפשך בדרך הנכונה.

השיטות שבאמצעותן תלמיד עובר הכנה לקליטת ידיעה עילאית, קבועות ומדוקדקות. הכיוון שעליו לקחתו חקוק באותיות נצחיות שאינן דועכות בעולמות הרוח, היכן שהמתקדשים שומרים על סודות עילאיים. בזמנים קדומים, קדם-היסטוריים, המקדשים של הרוח היו גלויים באופן חיצוני; כיום, היות שחינו הפכו להיות לא-רוחיים במידה רבה כל-כך, אין למצאם בעולם הגלוי לראייה חיצונית; עם זאת, הם קיימים מבחינה רוחית בכל מקום, וכל המחפש אחריהם, ימצאם.

רק בתוך נפשו, יכול אדם למצוא את האמצעים לפתוח את פיו של מתקדש. הוא מוכרח לפתח בתוכו כשרים מסוימים לרמה מסוימת ואז הוא יזכה באוצרות העילאיים ביותר של הרוח.

הוא מוכרח להתחיל מגישה יסודית מסוימת של הנפש. במדע הרוח, גישה יסודית זו מכונה **נתיב של יראת-כבוד**, של התמסרות לאמת ולידיעה. בלי גישה זו, בלתי-אפשרי להיות תלמיד. הנטייה המוצגת עוד בילדותם של תלמידי-ידיעה-עילאית בעתיד, מוכרת היטב למנוסים בנושאים אלה. ישנם ילדים הנושאים מבטם ביראת-קודש דתית אל אלה שהם מכבדים. לבני-אדם כאלה, הם רוחשים כבוד האוסר עליהם, אפילו בנבכים העמוקים ביותר של לבם, להעלות מחשבה כלשהי של ביקורת או התנגדות. ילדים כאלה, בהתבגרם, הופכים לגברים ונשים צעירים החשים שמחה בהיותם מסוגלים לשאת את מבטם אל כל דבר הממלא אותם יראת-כבוד. משורות הילדים הללו, מתפתחים תלמידים רבים של ידיעה עילאית. האם נעצרת אי-פעם מחוץ לדלת ביתו של אדם מכובד, וחשת, בביקורך הראשון, יראת-קודש דתית שעה שאחזת בידית הדלת כדי לפני שנכנסת אל הבית שעבורך הינו מקום קדוש? אם כן, התגלה בתוכך רגש העשוי להיות

הזרע לדבקותך העתידיה בנתיב הידיעה. ברכה היא לכל אדם בתהליך ההתפתחות להחזיק ברגשות כאלה שעליהם אפשר לבנות. אלא, אין לחשוב שנטייה זו מובילה לכניעות ולעבדות. מה שפעם היה יראת-כבוד של ילד לבני-אדם, הופך מאוחר יותר ליראת-כבוד לאמת ולידיעה. הניסיון מלמד כי אלה אשר למדו להתייבב ביראת-כבוד היכן שהיא נדרשת, הם אלה היודעים לעמוד בקומה זקופה; ויראת-הכבוד תמיד במקומה, כאשר היא נובעת מעומקי הלב.

אם לא נפתח בתוכנו את הרגש הזה המושרש עמוק שקיים משהו נעלה יותר מאתנו, לעולם לא נמצא את הכוח להתפתח למשהו נעלה יותר. המתקדש רק רכש את הכוח להרים את ראשו אל מרומי הידיעה על-ידי הכוונת לבו אל מעמקי יראת-הכבוד וההתמסרות. אפשר לטפס אל מרומי הרוח רק על-ידי מעבר דרך שער הענווה. ידיעה אמיתית נרכשת רק כאשר לומדים להעריכה. לאדם יש בהחלט הזכות להפנות את עיניו אל האור, אבל קודם לכן הוא מוכרח לרכוש את הזכות הזאת. בחיים הרוחיים, כמו בחיים הפיסיים, קיימים חוקים. שפשף מוט זכוכית בחומר מתאים והוא ייטען במטען חשמלי, כלומר הוא יקבל את הכוח למשוך אליו חלקיקים קטנים. תופעה זו תואמת לחוק טבע. הוא ידוע לכל אלה אשר למדו מעט פיסיקה. באופן דומה, התודעות לעקרונות הראשונים של מדע הרוח מראה שכל רגש של יראת-כבוד אמיתית המטופח בנפש, מפתח כוח אשר עשוי, במוקדם או במאוחר, להוביל הלאה בנתיב ההכרה.

תלמיד המחונן ברגש זה או שהינו בר-מזל במידה מספקת והוא הוחדר בו על-ידי חינוך הולם, מביא עמו הרבה מאוד, כאשר, מאוחר יותר בחיים, הוא ישאף לידיעה עילאית. בהעדר הכנות כאלה, הוא ייתקל בקשיים כבר בצעד הראשון, אלא אם כן ייקח על עצמו, על-ידי חינוך-עצמי נמרץ, ליצור בתוכו חיים פנימיים של יראת-כבוד. בתקופתנו, חשוב במיוחד להקדיש תשומת-לב מלאה לנקודה זו. החברה האנושית שלנו נוטה יותר לשיפוט ביקורתי ולגינוי מאשר ליראת-כבוד ולהתמסרות חסרת-אנוכיות. ילדינו כבר מותחים ביקורת במידה רבה יותר מאשר רוחשים כבוד. אבל, כל ביקורת, כל שיפוט שלילי, אשר מועבר, מפזר את כוחות הנפש הנחוצים לרכישת ידיעה עילאית בה במידה שכל גילוי של יראת-כבוד והערצה מפתח אותם. בזה, איננו רוצים לומר דבר כלשהו נגד החברה האנושית שלנו. אין מדובר כאן במתיחת ביקורת נגדה. לכושר ביקורתי זה, לשיפוט אנושי זה המודע-לעצמו, זה "הבוחן את כל הדברים ומשמר את הטוב ביותר", אנו חבים את גדולתה של תרבותנו. האדם לא היה יכול להגיע לעולם לרמה של המדע, התעשייה, המסחר, הזכויות החוקיות של תקופתנו, אלמלא יישם על כל הדברים את תקן שיפוטו הביקורתי. אך, על-ידי כך מה שהרווחנו בתרבות החיצונית, היה עלינו לשלם עבורו באיבוד תואם של הידיעה העילאית של החיים הרוחיים. יש להדגיש שידיעה עילאית אינה עוסקת בהערצת אישים, אלא בהערצת האמת והידיעה.

עתה, דבר אחד שכל אדם מוכרח לקבל הוא הקושי של אלה המעורבים בחברה האנושית של תקופתנו, בקידום ידיעת העולמות העילאיים. הם יוכלו לעשות זאת רק אם יעבדו על עצמם באופן נמרץ. בזמנים שבהם תנאי החיים החומריים היו פשוטים יותר, השגתה של ידיעה רוחית הייתה קלה יותר.

אובייקטים של יראת-כבוד והערצה בלטו מעל לדברים הרגילים של העולם. בתקופה שבה הביקורת נפוצה, ערכם של אידיאלים יורד; רגשות אחרים תופסים את מקומם של יראת-כבוד, הערכה, הערצה והתפעלות. העידן שלנו הודף את הרגשות הללו יותר ויותר אל הרקע, כך שהם מועברים לאדם לאורך חייו היומיומיים רק במידה קטנה מאוד. השואף לידיעה עילאית מוכרח ליצור אותה לעצמו. הוא מוכרח להחדירה אל תוך נפשו. דבר זה אינו יכול להיעשות על-ידי לימוד; הוא יכול להיעשות על-ידי החיים. לכן, מי שרוצה להיות תלמיד הידיעה העילאית מוכרח לטפח בהתמדה את החיים הפנימיים האלה של יראת-כבוד. בכל מקום בסביבתו ובהתנסויותיו, מוכרח הוא לחפש אחר מוטיבים של הערצה ויראת-כבוד. אם אני פוגש אדם ודן אותו לכף חובה בגלל חסרונותיו, אני גוזל מעצמי את הכוח לרכישת ידיעה עילאית; אבל, אם אנסה לחדור מתוך אהבה אל תוך מעלותיו, אז אגביר את עוצמתו של הכוח הזה. התלמיד מוכרח להיות תמיד נחוש לפעול על-פי עצה זו. אלה המנוסים מבחינה רוחית יודעים כמה הם חבים לנסיבה שלנוכח כל הדברים, הם מחפשים שוב ושוב את הטוב ונמנעים משיפוט שלילי. אך, כלל זה אינו יכול להישאר כלל חיצוני של החיים; תחת זאת, הוא מוכרח להשתלט על הנפש הפנימית ביותר שלנו. בכוחו של האדם לשכלל את עצמו ועם הזמן לבצע טרנספורמציה מלאה בעצמו. אך, טרנספורמציה זו מוכרחה להתרחש בעצמותו הפנימית ביותר, בחיי החשיבה שלו. אין זה מספיק שאראה יחס של כבוד רק בהתנהגותי החיצונית; מוכרח אני להחזיק בכבוד זה במחשבותיי. התלמיד מוכרח להתחיל בהחדרת יראת-כבוד זו אל תוך חיי החשיבה שלו. עליו להיזהר ממחשבות של חוסר-כבוד וביקורת שלילית, הקיימות בתודעתו, ועליו להשתדל לטפח מחשבות של יראת-כבוד.

כל רגע שאנו מקדישים לגילוי שיפוט שליליים, מזלזלים וביקורתיים, הקיימים בתודעתנו, על העולם והחיים; כל רגע כזה מקרב אותנו לידיעה עילאית. ונתקדם מהר אם נמלא ברגעים כאלה את תודעתנו במחשבות המעוררות בנו הערצה, יראת-כבוד והתמסרות כלפי העולם והחיים. ידוע היטב לאלה המנוסים בנושאים אלה שבכל רגע כזה מתעוררים כוחות שאחרת נשארים רדומים. בדרך זו, עיניו הרוחיות של האדם נפקחות. הוא מתחיל לראות סביבו דברים שלא היה יכול לראות קודם לכן. הוא מתחיל להבין שעד כה הוא ראה רק חלק מהעולם שמסביבו. ישות אנושית הניצבת לפניו, מציגה עתה היבט חדש ושונה. כמובן, כלל חיים זה, לבדו, עדיין לא יאפשר לו לראות, למשל, את אשר מתואר כהילה האנושית, כי לשם כך דרושה התאמנות עילאית יותר. אך, הוא יוכל להתעלות אל התאמנות עילאית זו אם קודם יעבור התאמנות נמרצת ביראת-כבוד.¹

¹ בפרק האחרון בספרו *תיאוסופיה* (GA-9), המחבר מתאר במלואו את **נתיב הידיעה**; כאן, הכוונה היא למסור פרטים מעשיים מסוימים. (הערת המחבר)

הצעידה **בנתיב הידיעה** שקטה ובלתי-ניתנת להבחנה על-ידי העולם החיצוני. בתלמיד לא מורגש שום שינוי. הוא ממלא חובותיו כפי שעשה עד כה; הוא מגיע לעבודתו כמקודם. הטרנספורמציה מתרחשת רק בחלק הפנימי של הנפש, רחוק מראייה חיצונית. בהתחלה, חייו הפנימיים מוצפים ברגש בסיסי זה של יראת-כבוד כלפי כל דבר הראוי להערצה. חיי-הנפש שלו בכללותם מגלים ברגש יסודי זה את הציר המרכזי שלהם. כפי שקרני השמש מפיחים חיים בכל דבר חי, כך גם יראת-הכבוד של התלמיד מפיחה חיים בכל רגשותיה של הנפש.

בהתחלה, אין זה קל להאמין שלרגשות כמו יראת-כבוד והערכה יש איזשהו קשר להכרה. דבר זה נובע מן העובדה שאנו נוטים לשים את ההכרה בצד ככושר העומד בפני עצמו – כזה שאין לו שום קשר למתרחש בנפש. בחשבנו בדרך הזאת, אנו שוכחים שהנפש היא זו אשר מפעילה את כושר ההכרה; ורגשות הינם לנפש מה שמזון מהווה עבור הגוף. אם ניתן לגוף אבנים במקום לחם, פעילותו תושבת. אותו הדבר חל על הנפש. יראת-כבוד, הערכה והתמסרות, הן כמו חומר מזין העושה אותה בריאה וחזקה, חזקה במיוחד עבור פעילות ההכרה. חוסר-כבוד, אנטיפתיה וחוסר-הערכה של מה שהינו ראוי להערכה, כולם מפעילים השפעה משתקת ומדעיכה על כושר ההכרה. למנוסה מבחינה רוחית, עובדה זו גלויה בהילה. נפש המטפחת רגשות של יראת-כבוד והתמסרות יוצרת שינוי בהילה שלה. צבעים רוחיים מסוימים, כפי שאפשר לכנותם, צהוב-אדום וחום-אדום בגוונם, נעלמים ובמקומם מופיעים גוונים של כחול-אדום. בכך, כושר ההכרה מבשיל; הוא קולט ידע על העובדות בסביבתו שעליהן לא היה לו, עד כה, שום מושג. יראת-הכבוד מעוררת בנפש כוח סימפתי שבאמצעותו אנו מושכים אלינו תכונות בישויות הנמצאות סביבנו, שאחרת היו נשארות נסתרות.

את הכוח המושג על-ידי יראת-כבוד אפשר לייעל עוד יותר, כאשר חיי הרגש מועשרים בתכונה נוספת. הדבר כרוך בהתמסרות פוחתת והולכת לרשמי העולם החיצוני ובמקומה **בפיתוח חיים פנימיים ערים**. אדם המדלג מרושם אחד של העולם החיצוני לרושם אחר, המחפש ללא הרף אחר עיסוקים מבדרים, לא יוכל למצוא את הדרך אל ידיעה עילאית יותר. אל לו לתלמיד לאטום עצמו בפני העולם החיצוני, אלא בעודו מתמסר אל רשמיו, עליו להיות מוכוון על-ידי חייו הפנימיים העשירים. בעוברו באזור הררי יפה, לאדם בעל נפש עמוקה ועושר של רגשות יש התנסויות שונות מאשר לאדם שרגשותיו דלים. רק מה שאנו חווים בתוכנו פותח בפנינו את הדברים היפים של העולם החיצוני. אדם אחד מפליג בים ורק התנסויות פנימיות בודדות עוברות בנפשו; אדם אחר ישמע את שפתה הנצחית של הרוח הקוסמית; לו מתגלות החידות המסתוריות של הוויית-הקיום. עלינו ללמוד להישאר קשובים לרגשות ולאידאיות שלנו, אם ברצוננו לפתח קשר אינטימי עם העולם החיצוני. העולם החיצוני על כל תופעותיו מלא פאר, אך עלינו לחוות את האלוהי לפני שנוכל לקוות לגלותו בסביבתנו.

התלמיד מתבקש להקדיש רגעים מסוימים בחייו היומיומיים שבהם יתכנס בתוך עצמו, בשקט ובהתבודדות. ברגעים האלה, הוא לא יעסוק בענייניו של האגו שלו. תהיה לכך תוצאה הפוכה מזו הרצויה. דווקא, עליו לתת להתנסויותיו ולמסרים של העולם החיצוני להדהד בעצמיותו הדוממת לחלוטין. ברגעים דוממים כאלה, כל פרח, כל בעל-חיים, כל פעולה, יחשפו בפניו סודות בלתי-משוערים. וכך, הוא יכין את עצמו לקליטת רשמים חדשים למדי של העולם החיצוני דרך עיניים שונות למדי. התשוקה ליהנות מרשמים, בזה אחר זה, רק מקהה את כושר ההכרה; ברם, האחרון מפותח ומטופח אם מאפשרים להנאה אשר נחוותה פעם, לגלות את המסר שלה. כך, התלמיד מוכרח להרגיל עצמו לא רק לתת להנאה להדהד, כביכול, אלא דווקא לוותר על כל הנאה נוספת ולעבוד על ההתנסות הקודמת. כאן, הסכנה גדולה מאוד. במקום לעבוד עבודה פנימית, קל מאוד ליפול לתוך ההרגל ההפוך ולנסות לנצל את ההנאה עד תום. אל לנו להפחית מערך העובדה שמקורות רבים של הטעייה עומדים אל מול התלמיד. עליו לעבור דרך המון מפתים בנפשו שלו. הם יקשיחו את האגו שלו ויכלאו אותו בתוך עצמו. תחת זאת, עליו דווקא לפתוח את עצמו בפני העולם כולו. חיוני שיחפש אחר הנאה, כי רק דרכה שהעולם החיצוני יכול להגיע אליו. אם יאטום עצמו בפני הנאות, הרי שהוא יהיה כמו צמח שאינו יכול עוד להפיק מזון מסביבתו. עם זאת, אם הוא ייעצר בהנאה עצמה, הרי שהוא יסתגר בתוך עצמו. הוא יהווה משהו בעבור עצמו ואפס עבור העולם. כמה שהוא עשוי לחיות בתוך עצמו, לא חשוב באיזו עוצמה יטפח את האגו שלו – העולם ידחה אותו. עבור העולם, הוא מת. תלמיד הידיעה העילאית מתייחס להנאה רק כאמצעי לרומם עצמו עבור העולם; עבורו, ההנאה היא כמו מדריך המבשר לו דברים על העולם; אך, ברגע בו למד מההנאה, הוא ניגש לעבודה. הוא אינו לומד כדי לאגור את הנלמד כאוצרו שלו, אלא כדי שיקדיש את הלימוד שלו לשירות העולם.

בכל מדע רוחי קיים חוק יסודי שבלתי-אפשרי להפר אותו בלי לסכן את ההצלחה, והוא צריך להיות מוטבע בתלמיד בכל צורות ההתאמנות האזוטרית. וזהו החוק: **כל ידיעה אשר נרכשת רק למען העשרת הלימוד האישי ואגירת אוצר אישי, מרחיק אותך מהנתיב; אבל, כל ידיעה הנרכשת למען קידום בשלותך בתהליך ההתעלות האנושית וההתפתחות הקוסמית, תקדם אותך צעד אחד קדימה.** על החוק הזה יש להקפיד הקפדה מחמירה, ושום תלמיד לא יהיה תלמיד אמיתי כל עוד לא אימץ אותו כמדריך לחייו בכללותם. את האמת הזאת אפשר לבטא במשפט הקצר הבא: **כל אידיאה שאינה הופכת לאידיאל שלך, ממיתה כוח בנפשך; כל אידיאה אשר הופכת לאידיאל שלך, יוצרת בך כוחות-חיים.**

1.2 שלושה פנימית

בתחילת דרכו, מוכוון התלמיד אל נתיב יראת-הכבוד ואל פיתוחם של חיים פנימיים. עתה, מדע הרוח נותן לו גם כללים מעשיים אשר יסייעו לו בצעידתו בנתיב ובפיתוחם של **חיים פנימיים**. כללים מעשיים אלה אינם נובעים ממקור שרירותי. הם מתבססים על ניסיון עתיק וחכמה קדומה, והם נמסרים באותה צורה

בכל מקום שבו מוזכרות הדרכים אל ידיעה עילאית. כל המורים האמיתיים של חיי הרוח תמימי-דעים ביחס למהותם של כללים אלה, גם אם הם לא עוטפים אותם באותן מילים. הבדל זה, אשר נראה זעום וקיים יותר לכאורה מאשר באופן ממשי, נובע מנסיבות שאין צורך להתייחס אליהן כאן.

מורה של חיי הרוח לא ישאף לרכוש שליטה על בני-אדם אחרים באמצעות כללים כאלה. הוא לא יתערב בעצמאותו של איש. אכן, אין איש המכבד ומוקיר את העצמאות האנושית יותר מאלה המנוסים מבחינה רוחית. בעמודים הקודמים צוין שקשר האיחוד החובק את כל המתקדשים, הינו רוחי, ושני חוקים יוצרים, כביכול, מהדקים שבאמצעותם החלקים המרכיבים את הקשר הזה, מוחזקים יחד. כל אימת שהמתקדש עוזב את התחום הרוחי שלו ומתייצב בפני העולם, עליו מיד לקחת בחשבון חוק שלישי. וזהו החוק: **התאם כל אחת מפעולותיך ונסח כל מילה בדבריך בדרך כזו שלא תפגע ברצונו החופשי של הזולת.**

ההכרה שכל המורים האמיתיים של חיי הרוח חזורים לפני ולפנים בחוק זה, תשכנע את כל אלה הממלאים את הכללים המעשיים אשר הוצעו להם, שהם אינם צריכים להקריב חלק כלשהו מעצמאותם.

את הכלל הראשון אפשר לבטא איכשהו במילים הבאות של שפתנו: **הקדש לעצמך רגעים של שלוה פנימית וברגעים האלה למד להבחין בין עיקר וטפל.** בכוונה נאמר: "שפתנו". במקור, כל הכללים והתורות של מדע הרוח בוטאו בשפת-סימנים סמלית והבנה מסוימת שלה מוכרחה להירכש כדי שאפשר יהיה להבין את מלוא משמעותה והיקפה. הבנה זו תלויה בצעדים הראשונים לקראת ידיעה עילאית וצעדים אלה נובעים משמירה קפדנית ומדויקת על הכללים אשר נמסרים כאן. נתיב זה פתוח לכל אלה שרצונם אמיתי.

הכלל דלעיל בנוגע לרגעים של שלוה פנימית, הינו פשוט באמת. אבל, הוא מגשים את תכליתו רק כאשר מקפידים עליו באופן רציני ומחמיר כפי שהוא, לכשעצמו, פשוט. לכן, הדרך שבה יש להקפיד על כלל זה תוסבר בלי דיחוי.

התלמיד מוכרח להקדיש חלק קטן מחייו היומיומיים שבו יעסוק במשהו שונה למדי מהאובייקטים של עיסוקיו היומיומיים. הדרך שבה יעסיק עצמו בזמן כזה מוכרחה להיות שונה לגמרי מהדרך שבה הוא מבצע את יתר חובותיו היומיומיות. אך, משמעות הדבר אינה שמה שהוא עושה בזמן שהקדיש לכך אין לו שום קשר לעבודתו היומיומית. להיפך, הוא יגלה במהרה שרגעים מבודדים אלה, אם פעל בהם כהלכה, מעניקים לו את מלוא הכוח לבצע את משימותיו היומיומיות. וכן, אין להניח שההקפדה על כלל זה תגזול מהזמן הנחוץ לביצוע חובותיו. אם למישהו אין זמן העומד לרשותו, הרי שחמש דקות תספקנה. הכול תלוי באופן שבו חמש דקות אלה מנוצלות.

במהלך פרקי הזמן האלה, התלמיד מוכרח להתנתק לגמרי מחיי היומיום. מחשבותיו ורגשותיו צריכים לקבל גוון אחר. שמחותיו ויגונותיו, דאגותיו, התנסויותיו ופעולותיו מוכרחות להיסקר לפני נפשו; ועליו לאמץ עמדה כזו שבה יוכל לראות את כל התנסויותיו מנקודת-מבט גבוהה יותר.

עלינו רק לזכור כיצד, בחיים הרגילים, אנו מתייחסים להתנסויות ולפעולות של אחרים בצורה שונה למדי מאשר אנו מתייחסים לאלה שלנו. לא יתכן אחרת, כי אנו מעורבים בפעולות ובהתנסויות שלנו, בעוד באלה של אחרים אנו רק מתבוננים. ברגעי התבודדות אלה, מטרתנו מוכרחה להיות כזו שנתבונן ונשפוט את פעולותינו והתנסויותינו כאילו הן של אדם אחר ולא שלנו. הבה נניח, למשל, שאסון כבד פוקד אותנו. כמה שונה הייתה גישתנו לאסון דומה אילו נפל על שכננו. גישה זו אינה בלתי-מוצדקת; היא מהווה חלק מהטבע האנושי והיא ישימה במידה שווה הן לנסיבות יוצאות-דופן והן לענייני החיים היומיומיים. התלמיד מוכרח להתייבב אל מול עצמו בשלווה הפנימית של שופט. כאשר זו מושגת, התנסויותינו תופענה באור חדש. כל עוד אנו מעורבים בהן וניצבים, כביכול, בתוכן, אנו נאחזים בטפל באותה מידה כמו בעיקר. כאשר מגיעים לסקירה פנימית שלווה, העיקר מתנתק מהטפל. צער ושמחה, כל מחשבה, כל החלטה, מופיעים בצורה שונה כאשר אנו ניצבים אל מול עצמנו בדרך הזאת. הדבר הוא כאילו שהינו לאורך היממה כולה במקום אחד, שם היינו בין האובייקטים וראינו את הקטנים באותו מרחק כמו הגדולים, ובערב טיפסנו על גבעה סמוכה וסקרנו במבטנו את הזירה כולה. אז, החלקים השונים יופיעו בהיותם קשורים זה לזה ביחסים שונים מאלה שהיו להם כאשר הם נצפו מבפנים. תרגיל זה אינו אמור להצליח והוא לא יצליח עם התרחשויות הגורל הנוכחיות, אבל התלמיד צריך לנסותו בהקשר עם מאורעות הגורל שכבר התרחשו בעבר. ערכה של התבוננות-עצמית פנימית ושלווה תלוי הרבה פחות במה שמתבוננים בו למעשה מאשר במצאנו בתוכנו את הכוח בשלווה פנימית כזו מפתחת.

כי, כל ישות אנושית נושאת בתוכה אדם עילאי מלבד מה שאנו יכולים לכנות האדם היומיומי. אדם עילאי זה נשאר חבוי עד שמעוררים אותו. וכל ישות אנושית יכולה רק בעצמה לעורר את הישות העילאית הזאת שבתוכה. כל עוד לא מעירים את הישות העילאית הזאת, הכשרים העילאיים הרדומים בכל ישות אנושית ומובילים לידיעה על-חושית, יישארו נסתרים. התלמיד מוכרח להחליט להתמיד בשמירה קפדנית ורצינית על הכלל אשר נמסר כאן, כל עוד הוא לא חש בתוכו את פירותיה של שלווה פנימית זו. לכל המתמידים יבוא יום שבו אור-הרוח יעטוף אותם ועולם חדש יתגלה בפני איבר ראייה שלנוכחותו בתוכם הם מעולם לא היו מודעים.

וכתוצאה מכלל חדש זה, לא צריך לחול שום שינוי בחייו החיצוניים של התלמיד. הוא ממלא את חובותיו ובהתחלה הוא חש את אותן שמחות, יגונות והתנסויות כמקודם. הוא לא יגרום לו, בשום דרך, להתנכר לחיים; הוא דווקא יוכל להתמסר לגמרי לחיים האלה בשאר חלקי היום, לאחר שירכוש חיים עילאיים ברגעי ההתבודדות. שלווה רגעי ההתבודדות תשפיע גם על הוויית-קיומו היומיומית. בהווייתו

כולה, הוא ייעשה שקט יותר; הוא ירכוש ביטחון איתן בכל פעולותיו ותקריות מסוגים שונים לא תערערנה את שלוותו. בהתקדמו כך, הוא ייעשה בהדרגה, יותר ויותר, למדריך שלו עצמו ויאפשר לעצמו פחות ופחות להיות מובל על-ידי נסיבות שונות והשפעות חיצוניות. במהרה הוא יגלה איזה מקור עצום של כוח עומד לרשותו ברגעי התבודדות אלה. הוא יפסיק להתרגז בגלל דברים שהרגיזו אותו קודם; אינספור דברים שהפחידו אותו קודם, לא יבהילו אותו עוד. הוא ירכוש השקפת-חיים חדשה. לפני כן, הוא היה עשוי לגשת לעיסוק מסוים בהססנות. הוא היה אומר: "הו, יש בי רצון לעשות דבר זה, אך חסר לי הכוח לעשותו." עתה, מחשבה זו לא עולה בתוכו, אלא דווקא מחשבה שונה למדי. לכן, הוא אומר לעצמו: "ארכז את כל כוחי ואבצע את עבודתי בדרך הטובה ביותר שביכולתי לבצע." והוא מדכא את המחשבה אשר גורמת לו להסס; כי, הוא יודע שמחשבה זו לכשעצמה עשויה להיות הסיבה לביצוע גרוע מצדו, ובכל מקרה היא אינה יכולה לתרום לשיפור עבודתו. וכך, מחשבה אחר מחשבה, כל אחת ויתרונה עבור חייו בכללותם, זורמות אל תוך השקפתו של התלמיד. הן תופסות את מקומן של אלה שהייתה להן השפעה מפריעה ומחלישה. הוא מתחיל לנווט את ספינתו בביטחון על פני גלי החיים, בעוד שקודם לכן גלים אלה טלטלו אותה הנה והנה.

שלווה ובהירות אלה פועלות על הישות כולה. הן מסייעות בצמיחתו של האדם הפנימי ועם אדם פנימי זה, מתפתחים גם אותם כשרים המובילים אל ידיעה עילאית. כי, בהתקדמותו בכיוון זה שהתלמיד מגיע בהדרגה אל הנקודה שבה הוא עצמו מגדיר את האופן שבו רשמי העולם החיצוני ישפיעו עליו. כך, הוא עשוי לשמוע מילה הנאמרת במטרה לפגוע בו או להעליבו. קודם כן, מילה זו אכן פגעה בו או העליבה אותו, אבל עתה הוא צועד בנתיב המוביל אל ידיעה עילאית והוא מסוגל – לפני שהמילה תעשה את דרכה אל עצמיותו הפנימית – להוציא ממנה את עוקצה הנותן לה את הכוח לפגוע או להעליב. הנה דוגמה נוספת. בשעת המתנה, אנו נעשים בקלות חסרי-סבלנות, אבל – אם אנו צועדים בנתיב המוביל אל ידיעה עילאית – אנו משתקעים ברגעי השלווה שלנו עם תחושת חוסר-התועלת בחוסר-סבלנות שמעתה ואילך, בכל מקרה של חוסר-סבלנות, רגש זה יופיע מיד בתוכנו. חוסר-הסבלנות שהיה עלול להופיע, נעלם ופרק זמן שאחרת היה מתבזבז בביטויים של חוסר-סבלנות, יתמלא בהתבוננויות מועילות שאפשר לבצען בשעת ההמתנה.

עתה, יש להבין את ההיקף והמשמעות של העובדות הללו. עלינו לזכור שהאדם העילאי בתוכנו נמצא בהתפתחות מתמדת. אך, רק מצב של שלווה ובהירות המתואר כאן מאפשר התפתחות שיטתית. גלי החיים החיצוניים יגבילו את האדם הפנימי מכל הכיוונים אם במקום לשלוט בחיים חיצוניים אלה, הם ישלטו בו. אדם כזה הוא כמו צמח המנסה לגדול בנקיק סלע וצמיחתו נעצרת עד שיינתן לו שטח חדש להמשך צמיחתו. אין כוחות חיצוניים אשר יכולים לספק את השטח להתפתחותו של האדם הפנימי. רק השלווה הפנימית, שהאדם עצמו נותן לנפשו, יכולה לספקו. נסיבות חיצוניות יכולות רק לשנות את מהלך חייו החיצוניים; הם אינם יכולים לעורר את האדם הרוחי הפנימי. התלמיד עצמו מוכרח להוליד בתוכו אדם חדש ועילאי.

אדם עילאי זה נעשה עתה לשליט הפנימי המכווין את הנסיבות של האדם החיצוני בביטחון מלא. כל עוד ידו של האדם החיצוני על העליונה והוא נמצא בשליטה מלאה, אדם פנימי זה משועבד לו ולכן אינו יכול לפתח את כוחותיו. אם הדבר תלוי במשהו אחר מאשר אני עצמי שעליי להתרגז או לא, אינני האדון של עצמי או בניסוח טוב יותר, עדיין לא מצאתי את השליט בתוכי. מוכרח אני לפתח את הכושר לתת לרשמי העולם החיצוני לחזור אותי רק בדרך שהגדרתי בעצמי; רק אז שאני נעשה לתלמיד במובן הממשי. ורק במידה שבה התלמיד מחפש ברצינות אחר הכוח הזה שהוא יוכל להגשים את המטרה. אין חשיבות כמה רחוק יכול כל אדם להתקדם בפרק זמן נתון; הנקודה היא שעליו לחפש ברצינות. רבים שאפו במשך שנים בלי שיבחינו בהתקדמות ניכרת כלשהי; אך, רבים מאלה שלא התייאשו, אלא נשארו איתנים, הגשימו לפתע פתאום את הניצחון הפנימי.

אין ספק שמאמץ גדול נדרש בתחנות רבות של החיים כדי לספק את הרגעים האלה של שלוה פנימית; אך, ככל שהמאמץ הנדרש גדול יותר, כך גדול יותר ההישג. במדע הרוח הכול תלוי במרץ, באמיתות פנימית ובכנות בלתי-מתפשרת שבהם אנו בוחנים את עצמנו, על כל המעשים והפעולות שלנו, כאדם זר לחלוטין.

אך, רק צד אחד של פעילותו הפנימית של התלמיד מאופיין על-ידי לידה זו של ישותו העילאית יותר. דבר נוסף נדרש. גם אם הוא בוחן את עצמו כאדם זר, הרי שהוא מתבונן רק בעצמו; הוא בוחן את אותן התנסויות ופעולות שעמן הוא קשור דרך התחנה המסוימת של חייו. עתה, הוא מוכרח להשתחרר ממנה ולהתעלות אל מעבר לרמה אנושית גרידא, שאין לה שום קשר למצב המיוחד שלו עצמו. הוא מוכרח לעבור להתבוננות באותם דברים הנוגעים לו כישות אנושית, גם אם הוא חי בנסיבות שונות למדי ובמצב שונה למדי. בדרך זו, משהו מתחיל להיות בתוכו המרחיק אל מעבר לאישי גרידא. מבטו מכוון לעבר עולמות עילאיים יותר במקום לאלה הקושרים אותו לחיים היומיומיים. וכך הוא מתחיל לחוש ולהבין, כהתנסות פנימית, שהוא משתייך לאותם עולמות עילאיים. אלו הם עולמות שעליהם חושיו ועיסוקיו היומיומיים אינם יכולים למסור לו דבר. לכן, הוא מסיט עתה את מוקד ישותו אל החלק הפנימי של טבעו. הוא מקשיב לקולות הדוברים אליו ברגעי השלוה שלו; הוא מטפח דו-שיח עם עולם הרוח. הוא ניתק מהעולם היומיומי. הרעש של עולם יומיומי זה מושקע. מסביבו, רק דממה. הוא מרחיק כל דבר המזכיר לו רשמים מבחוץ. התבוננות פנימית שלווה בעולם הרוח הטהור ודו-השיח עמו, ממלאים את נפשו. – התבוננות שלווה כזו מוכרחה להפוך לכורח טבעי בחייו של התלמיד. עתה, הוא שקוע בעולם של מחשבות. עליו לפתח רגש חי כלפי פעילות מחשבתית שלווה זו. הוא מוכרח ללמוד לאהוב את אשר הרוח מוזגת לתוכו. מהר מאוד הוא יפסיק לחוש שעולם מחשבות זה פחות ממשי מהדברים היומיומיים המקיפים אותו. הוא מתחיל לעסוק במחשבותיו כמו דברים במרחב, ומתקרב הרגע שבו הוא יתחיל לחוש שמה שמתגלה בעבודה פנימית שלווה על המחשבות, הינו עילאי יותר, ממשי הרבה יותר, מהדברים שבמרחב. הוא מגלה שמהו חי מבטא את

עצמו בעולם מחשבות זה. הוא רואה שמחשבותיו לא רק מטפחות תמונות צלליות, אלא שדרכן ישויות נסתרות דוברות אליו. מתוך השקט, הוא מתחיל לשמוע את הדיבור. קודם לכן, הקול הגיע אליו רק דרך אוזנו; עתה, הוא מהדהד בנפשו. שפה פנימית, מילה פנימית, מתגלה לו. רגע זה, כאשר הוא נחוה לראשונה, הינו רגע של אושר עילאי עבור התלמיד. אור פנימי מוטל על העולם החיצוני כולו, וחיים שניים מתחילים עבורו. דרך ישותו, נמזג זרם אלוהי מעולם של אושר אלוהי עילאי.

חיים אלה של הנפש במחשבות, אשר מתרחבים בהדרגה לכדי חיים בישות רוחית, מכונים על-ידי מדע הרוח, **מדיטציה** (חשיבה מתבוננת). מדיטציה זו היא האמצעי לרכישת ידיעה עילאית. אך, ברגעים כאלה, אל לו לתלמיד רק להתענג ברגשות; אל לו להחזיק בתחושות לא-מוגדרות בנפשו. הדבר רק יפריע לו להגיע לידיעה רוחית אמיתית. מחשבותיו מוכרחות להיות בהירות, חדות וברורות, ולשם כך הוא יקבל עזרה אם לא ייאחז באופן עיוור במחשבות העולות בתוכו. הוא דווקא מוכרח למלא עצמו במחשבות הנעלות שבאמצעותן בני-אדם שכבר התקדמו ורכשו אחיזה ברוח, קיבלו השראות ברגעים כאלה. עליו להתחיל מהכתבים שמקורם בהתגלות כזאת במהלכה של מדיטציה. בספרות בימינו של המיסטיקנים, הגנוסטיקנים ומדע הרוח, התלמיד ימצא כתבים כאלה ובהם את החומרים למדיטציה שלו. השואפים לרוח רשמו בעצמם בכתבים אלה את המחשבות של המדע האלוהי, שהרוח כיוונה את מבשריה לבשרן לעולם.

על-ידי מדיטציה כזו, התלמיד עובר טרנספורמציה מלאה. הוא מתחיל ליצור תפיסות חדשות למדי על ההווה. כל הדברים מקבלים לגביו ערך חדש. למותר לחזור על כך שטרנספורמציה זו אינה גורמת להתנכרותו לעולם. הוא בשום אופן לא יתרחק ממילוי משימותיו וחובותיו היומיומיות, כי הוא נוכח לדעת שהפעולה הכי פחות משמעותית שעליו להגשים, ההתנסות הכי פחות משמעותית המופיעה בדרכו, קשורה לישויות קוסמיות ולמאורעות קוסמיים. כאשר קשר זה מתחזק לו ברגעי ההתבוננות שלו, הוא ניגש אל פעילויותיו היומיומיות בכוח חדש, חזק יותר. כי עתה, הוא יודע שהעבודה והסבל שלו נתונים ומתקיימים לטובתה של כוליות גדולה, רוחית וקוסמית. מהמדיטציה נובע כוח-חיים ולא לאות.

בצעדים בטוחים, צועד התלמיד בנתיב חייו. לא חשוב מה הם עשויים להביא לו, הוא מתקדם בקומה זקופה. בעבר, הוא ידע מדוע הוא עבד וסבל, אבל עתה הוא באמת יודע. ברור שמדיטציה כזו תוביל בצורה בטוחה יותר למטרה, אם תבוצע תחת הכוונתם של אנשים מנוסים היודעים מניסיונם מהי הדרך הטובה ביותר לבצעה; ויש לחפש אחר עצתם והנחייתם. באמת, איש אינו מאבד את חירותו כתוצאה מכך. מה שאחרת היה גישוש הססני באפלה, הופך תחת הכוונה זו לעבודה תכליתית. כל הפונים לאלה שברשותם ידיעה וניסיון בנושאים אלה, פנייתם לא תהיה לשווא, לעולם, אלא שמוכרחים הם להבין שהם מבקשים את עצתו של ידיד, ולא שליטתו של רודף-שררה. תמיד יתברר שאלה היודעים באמת הם הענווים בבני-אדם ואין דבר הרחוק מהם יותר מאשר תאוות כוח.

כאשר אדם מתעלה, באמצעות מדיטציה, לאיחוד עם הרוח, הוא מעורר לחיים את הנצחי שבו, שאינו מוגבל לא על-ידי לידה ולא על-ידי מוות. קיומה של ישות נצחית זו יכול להיות מוטל בספק על-ידי אלה שלא חוו אותה בעצמם. כך, המדיטציה היא הדרך אשר מובילה את האדם לידיעה, להכרת ישותו הנצחית והיסודית, שבלתי-אפשרי להשמידה; ורק באמצעות המדיטציה שהאדם יכול לרכוש ידיעה כזו. הגנוסטיקה ומדע הרוח מדברים על הטבע הנצחי של ישות זו ועל התגשמותה החוזרת-ונשנית. לעתים קרובות עולה השאלה: מדוע האדם אינו יודע דבר על ההתנסויות שמעבר לגבולות החיים והמוות? לא כך עלינו לנסח את השאלה, אלא דווקא: כיצד יכולים אנו לרכוש ידיעה כזו? במדיטציה נכונה, הנתיב נפתח. דבר זה בלבד יכול להחיות את זיכרון ההתנסויות שמעבר לגבולות החיים והמוות. כל אדם יכול לרכוש את הידיעה הזאת; בכל אחד מאתנו טמון הכושר להבין ולהתבונן בעצמנו במה שמיסטיקה, מדע רוח, אנתרופוסופיה וגנוסטיקה אמיתיים, מלמדים. יש רק לבחור באמצעי הנכון. רק ישות בעלת אוזניים ועיניים יכולה לקלוט קולות וצבעים; וכן, העין לא תוכל לקלוט אם יחסר האור הגורם לדברים להיות גלויים-לעין. מדע הרוח מספק את האמצעים לפיתוח האוזניים והעיניים הרוחניות ולהדלקת האור הרוחי; שיטת התאמנות רוחית זו כוללת:

(1) **הכנה**; מפתחת את החושים הרוחיים.

(2) **הארה**; מדליקה את האור הרוחי.

(3) **התקדשות**; מבססת קשר עם ישויות רוחיות עילאיות יותר.

פרק 2

שלבי ההתקדשות

המידע אשר יימסר בפרקים הבאים כולל שלבים בהתאמנות אזוטריית, ששמה ואופייה יובנו על-ידי כל אלה אשר יישמו מידע זה בדרך הנכונה. הוא מתייחס לשלושת השלבים שבאמצעותם ההתאמנות בחיים הרוחיים מובילה לדרגה מסוימת של התקדשות. אבל, כאן יימסר רק מה שאפשר למסור בפומבי. אלו הם ציונים בלבד אשר הופקו מתורה עמוקה ואינטימית יותר. בהתאמנות אזוטריית, קיימת שיטת הוראה מוגדרת. תרגילים מסוימים מאפשרים לנפש להגיע לקשר מודע עם עולם הרוח. לתרגילים הללו יש אותו יחס לדברים שיימסרו בדפים הבאים, כמו היחס שיש בין הוראה הניתנת במוסד ללימודים גבוהים והוראה משנית. אבל, השתקעות חסרת-סבלנות, חסרת התמדה רצינית, לא תוביל לדבר כלשהו. לימוד מדע הרוח יכול להיות מוצלח רק אם התלמיד ישמור על מה שכבר צוין בפרק הקודם, ועל בסיסו ימשיך להתקדם.

שלושת השלבים שהמסורת אשר הוזכרה לעיל מציינת, הם הבאים: (1) **הכנה**; (2) **הארה**; (3) **התקדשות**. אין זה הכרחי כלל להשלים את השלב הראשון לפני שעוברים אל השלב השני; וכן, שהשלב השני יושלם לפני שעוברים אל השלב השלישי. בהיבטים מסוימים, אפשר להיות בשל לשלב ההארה ואפילו לשלב ההתקדשות ובהיבטים אחרים עדיין להיות בשלב ההכנה. עם זאת, יהיה צורך להישאר זמן מסוים בשלב ההכנה לפני שבכלל אפשר יהיה להתחיל בשלב ההארה; ולפחות, בהיבטים מסוימים, הכרחי יהיה להשלים את שלב ההארה לפני שאפשר יהיה לעבור אל שלב ההתקדשות. אך, בתיאור השלבים הללו יש צורך – לשם הבהירות – שהם יופיעו לפי סדר, בזה אחר זה.

2.1 הכנה

ההכנה כרוכה בטיפוח קפדני וברור של חיי החשיבה והרגש, שדרכם הגוף הנפשי-רוחי מצויד בחושים ובאיברים עילאיים של פעילות באותה דרך שבה כוחות טבע ציידו את הגוף הפיסי באיברים הבנויים מחומר חי, לא-מוגדר.

בהתחלה, תשומת-הלב של הנפש מוכוונת אל מאורעות מסוימים בעולם המקיף אותנו. מאורעות כאלה מהווים, **מצד אחד, חיים שהינם נביטה, צמיחה ופריחה, ומצד שני, כל התופעות הקשורות לנבילה, ריקבון וקמילה**. התלמיד יכול לראות את המאורעות האלה באופן סימולטני, בכל מקום שאליו יפנה את עיניו ובכל הזדמנות הם מעוררים בו באופן טבעי רגשות ומחשבות; אך, בנסיבות הרגילות הוא אינו מתמסר אליהם במידה מספקת. הוא ממהר לעבור מרושם אחד למשנהו. לכן, מן ההכרח שירתק את

תשומת-לבו במכוון ובאופן מודע בתופעות הללו. בכל מקום שבו הוא מבחין בסוג מסוים של לבלוב או פריחה, עליו לסלק כל דבר אחר מתוך נפשו ולהתמסר לחלוטין, לזמן קצר, לרושם אחד יחיד זה. במהרה, הוא ישתכנע שרגש שעד כה, במקרה דומה, רק חלף בנפשו, מתרחב עתה ומקבל צורה רבת-עוצמה ונמרצת. עתה, הוא מוכרח לאפשר לרגש הזה להדהד בשקט בתוכו בעודו שומר על שלוה פנימית. עליו לנתק עצמו מהעולם החיצוני, ואך ורק להקשיב למה שנפשו מוסרת לו על פריחה זו.

עם זאת, אין לחשוב שהתקדמות רבה אפשרית, אם החושים אטומים ביחס לעולם. תחילה, הסתכל בדברים בבהירות ובריכוז רב עד כמה שתוכל; אז, אפשר לרגש להתעורר לחיים ולמחשבה העולה בנפש להיאחז בך. הנקודה היא שתשומת-הלב צריכה להיות מוכוננת באיזון פנימי מושלם אל שתי התופעות. אם השלוה הפנימית הנחוצה מושגת והינך מתמסר לרגש המתעורר לחיים בנפש, אז, בבוא הזמן, תופיע ההתנסות הבאה. מחשבות ורגשות מסוג חדש שלא היו ידועים קודם לכן, יתעוררו בתוך הנפש. אכן, ככל שתשומת-הלב תרותק לחילופין במשהו צומח ופורח ובמשהו אחר הנרקב וקמל, כך חיוניים יותר יהיו הרגשות האלה. וממש כפי שהעיניים והאוזניים של הגוף הפיסי נבנים על-ידי כוחות טבע מתוך חומר חי, כך גם איברי הראייה הרוחית נבנים מתוך הרגשות והמחשבות המתעוררים בדרך זו. צורה מוגדרת למדי של רגש קשורה לצמיחה והתפשטות, וצורה אחרת מוגדרת במידה שווה למה שקמל ונרקב. אבל, זהו המקרה רק בתנאי שנעשה מאמץ לטפח את הרגשות הללו בדרך שצוינה. אפשר לתאר, בקירוב, את טבעם של הרגשות האלה. תפיסה מלאה שלהם נמצאת בהישג-ידם של כל אלה החווים את ההתנסויות הפנימיות הללו.

אם תשומת-הלב תופנה לעתים קרובות אל תופעות הצמיחה, הבלבוב והפריחה, יופיע רגש הדומה במעט לתחושה הנובעת מזריחת השמש, בעוד שתופעות הקמילה והריקבון תנבנה, באותה דרך, התנסות הדומה להופעה האיטית של הירח על-פני האופק. שני הרגשות האלה הינם כוחות שבהיותם מטופחים ומפותחים כראוי בעוצמה גדלה והולכת, יובילו אל התוצאות הרוחיות המשמעותיות ביותר. עולם חדש ייפתח בפני התלמיד, אם יתמסר באופן שיטתי ומתוך כוונה לרגשות כאלה. עולם-הנפש, המכונה המישור האסטרלי, יתחיל להתגלות לו. צמיחה וקמילה לא תהיינה עוד עובדות העושות עליו רשמים לא-מוגדרים, כבעבר, אלא דווקא הן בעצמן תתעצבנה לכדי קווים ודמויות רוחיים שאת קיומם לא שיער לעצמו. ולקווים ולדמויות אלה, לתופעות השונות, יש צורות שונות. פרח פורח, בעל-חיים בתהליך צמיחה, עץ בתהליך ריקבון, מעוררים בנפשו קווים שונים. עולם-הנפש (המישור האסטרלי) יתפשט לאט לפניו. קווים ודמויות אלה אינם, בשום אופן, שרירותיים. שני תלמידים אשר הגיעו לשלב התואם בהתפתחות, תמיד יראו, תחת אותם תנאים, את אותם קווים ודמויות. כפי ששולחן עגול יראה עגול על-ידי שני אנשים רגילים, ולא עגול על-ידי האחד ומרובע על-ידי האחר, כך גם למראה פרח, אותה דמות רוחית תהיה נוכחת בפני הנפש. וכפי שהצורות של בעלי-החיים והצמחים מתוארות בהיסטוריה הרגילה, כך גם המדען הרוחי מתאר או משרטט את הצורות הרוחיות של תהליך הצמיחה או הריקבון, על-פי המין והסוג.

אם התלמיד התקדם עד כדי כך שביכולתו לקלוט את הצורות הרוחניות של אותן תופעות שהינן גלויות מבחינה פיסית לראייה החיצונית שלו, אז משמעות הדבר היא שהוא אינו רחוק מהשלב שבו הוא יראה דברים שאין להם קיום פיסית ולכן נשארים לגמרי נסתרים (אוקולטיים) עבור אלה שעדיין לא קיבלו הנחיה ולא עברו התאמות הולמות.

יש להדגיש שאל לו לתלמיד, לעולם, ללכת לאיבוד בהשערות ביחס למשמעותו של דבר זה או אחר. עבודה שכלית כזאת רק תרחיק אותו מהנתיב הנכון. עליו לראות את העולם בחושים חדים ובריאים וכוח התבוננות נמרץ, ואז להתמסר לרגשות העולים בתוכו. אל לו לנסות לפענח, באמצעות השערות אינטלקטואליות, את משמעותם של דברים, אלא דווקא לאפשר לדברים להתגלות. יש לציין שרגש אמנותי, המשולב עם טבע מופנם הנוטה להתבוננות עצמית, יוצר את התנאי המוקדם הטוב ביותר לפיתוחם של כשרים רוחיים. רגש זה חודר מבעד להיבט השטחי של הדברים ובעשותו זאת הוא נוגע בסודות שלהם.

נקודה נוספת בעלת חשיבות היא מה שמדע הרוח מכנה התמצאות בעולמות העילאיים. היא מושגת כאשר התלמיד חוזר, לפני ולפנים, בהבנה המודעת שרגשות ומחשבות מהווים ממשויות אמיתיות ממש כמו שולחנות וכיסאות בעולם החושים הפיסיים. בעולם-הנפש ובעולם-המחשבות, רגשות ומחשבות פועלים אלה על אלה בדיוק כמו אובייקטים פיסיים בעולם הפיסי. כל עוד התלמיד אינו חוזר באופן חי בתודעה זו, הוא לא יאמין שלמחשבה לא-טובה ברוחו עלולה להיות השפעה הרסנית על מחשבות אחרות החיות בעולם-המחשבות כמו ההשפעה שיש לכדור תועה על האובייקטים הפיסיים שבהם פגע. הוא אולי לא יאפשר לעצמו לבצע פעולה גלויה-לעין מבחינה פיסית אותה הוא מחשיב כלא-טובה, אולם הוא לא יירתע מלהעלות מחשבות ורגשות לא-טובים, כי הן נראות לא-מזיקות ליתר העולם. ברם, לא תיתכן שום התקדמות בנתיב המוביל לידיעה עילאית אלא אם כן נשגיח על מחשבותינו ורגשותינו בדיוק באותה דרך שבה אנו נזהרים עם צעדינו בעולם הפיסי. כאשר אנו נתקלים בקיר העומד לפנינו, לא ננסה לעבור דרכו, אלא נעקוף אותו. במילים אחרות, אנו מכוונים את עצמנו בהתאמה עם חוקי העולם הפיסי. חוקים כאלה קיימים גם בעולם-הנפש ובעולם-המחשבות אלא שהם אינם יכולים לכפות עצמם עלינו מבחוץ. הם מוכרחים לנבוע מחיי הנפש עצמם. אפשר לרכוש זאת רק אם נאסור על עצמנו להחזיק מחשבות ורגשות לא-טובים. כל ריחוף שרירותי הנה והנה של מחשבות, כל זרימה ודעיכה מקריות של רגשות מוכרחות להיות אסורות באותה דרך. בעשותנו זאת, לא יחסרו לנו רגשות. להיפך, אם נוסת את חיינו הפנימיים בדרך זו, מהר מאוד נמצא את עצמנו מועשרים ברגשות ויצירתיים עם אימגינציות אמיתיות. במקומן של רגשות קטנונית ומחשבות הפכפכות חולפות, מופיעים רגשות ומחשבות פורים. רגשות ומחשבות מהסוג הזה מובילים את התלמיד להתמצאות בעולם הרוח. הוא רוכש עמדה נכונה ביחס לדברים שבעולם הרוח; תוצאה ברורה ומוגדרת תפעל לטובתו. כפי שהוא, כאדם פיסית, מוצא את דרכו בין דברים פיסיים, כך גם הנתיב שלו מוביל אותו עתה בין צמיחה וריקבון, אליהן התוודע כבר בדרך אשר תוארה לעיל. מצד אחד,

הוא עוקב אחר כל תהליכי הצמיחה והפריחה ומצד שני, אחר כל תהליכי הקמילה והריקבון, בדרך הנחוצה להתקדמותו ולהתקדמות העולם.

וכן, על התלמיד להקדיש תשומת-לב נוספת לעולם הקולות. עליו להבדיל בין קולות המופקים על-ידי גופים המכונים דוממים (מתים), למשל פעמון או כלי מוסיקלי או גוף נופל, ואלה הנובעים מיצור חי (בעל-חיים או ישות אנושית). כאשר פעמון מצלצל, אנו שומעים את הקול וקושרים אליו רגש נעים; אבל, כאשר אנו שומעים את קריאתו של בעל-חיים, אנו יכולים להבחין דרכה, מלבד ברגש שלנו, בהתגלותה של התנסות פנימית של בעל-החיים, התנסות של הנאה או של כאב. התלמיד מתחיל לעבוד עם סוג זה של קולות. הוא מוכרח לרכז את תשומת-לבו כולה בעובדה שהקול מגלה לו משהו המתקיים מחוץ לנפשו. עליו להשתקע בדבר זה. הוא מוכרח לאחד את הרגש שלו עם ההנאה או הכאב שעליהם הקול מבשר. עליו להרחיק אל מעבר לנקודה שבה אכפת לו אם עברו הקול נעים או לא-נעים, מהנה או לא-מהנה, ונפשו מוכרחה להתמלא בכל המתרחש בישות שממנה יוצא הקול. לאדם רגיש למוסיקה יהיה קל יותר לטפח את חייו הפנימיים בדרך זו מאשר אדם שאיננו מוסיקלי; אך, איש אינו צריך להניח שחוש למוסיקה לבדו יכול לתפוס את מקומה של פעילות פנימית זו. התלמיד מוכרח ללמוד לחוש בדרך זו לנוכח הטבע בכללותו. הדבר שותל כושר חדש בעולם-המחשבות ובעולם-הרגש שלו. בהדהדו קולות וצלילים, הטבע כולו מתחיל ללחוש את סודותיו לתלמיד. מה שעד כה היה רק רעש בלתי-מובן לנפשו, נעשה על-ידי כך לשפה הגיונית וברורה של הטבע. ובעוד שעד כה הוא רק שמע קולות מהאובייקטים הדוממים לכאורה, עתה הוא נעשה מודע לשפה חדשה של הנפש. אם יתקדם הלאה בעבודה פנימית זו, הרי שבמהרה ילמד שביכולתו לשמוע את מה שעד כה הוא אפילו לא שיער לעצמו. הוא מתחיל לשמוע עם הנפש.

לזה, מוכרח להתווסף דבר נוסף לפני שמגיעים לנקודה הגבוהה ביותר בתחום זה. **הדרך שבה התלמיד מקשיב לאחרים בעודם מדברים** הינה בעלת חשיבות גדולה מאוד עבור התפתחותו. עליו להרגיל את עצמו לעשות זאת בדרך כזו שבעודו מקשיב עצמיותו הפנימית תהיה שקטה לחלוטין. אם מישו מבטא דעה ואדם אחר מקשיב, הסכמה או התנגדות, באופן כללי, תתעוררנה בעצמיותו הפנימית של המקשיב. במקרים כאלה, בני-אדם רבים יחוו עצמם נאלצים להביע את הסכמתם או במיוחד את התנגדותם. כל הסכמה או התנגדות כאלה, מוכרח התלמיד להשתיק. אין זה הכרחי שהוא ישנה לאלתר את דרך חייו בנסותו להגיע תמיד לשקט פנימי מוחלט זה. יהיה עליו להתחיל לעשות זאת במקרים מיוחדים, אותם יבחר בעצמו. לאחר מכן, לאט ובהדרגה, דרך חדשה זו של הקשבה תזדחל אל תוך הרגליו, כאילו מעצמה. במחקר הרוחי, שיטה זו מבוצעת באופן שיטתי. התלמיד חש שחובתו להקשיב, כדרך של התאמנות, בזמנים מסוימים להשקפות הסותרות ביותר ובאותו זמן להשתיק לגמרי כל הסכמה ובמיוחד כל ביקורת שלילית. הנקודה היא שכאשר עושים זאת, לא רק כל שיפוט אינטלקטואלי טהור יושקק, אלא גם כל הרגשות של אי-שביעות-רצון, הכחשה או אפילו הסכמה. התלמיד מוכרח להיות תמיד ער ודרוך שמא רגשות כאלה,

אפילו כשאננם מופיעים על-פני השטח, עדיין יקננו בנבכים הפנימיים ביותר של הנפש. הוא מוכרח להקשיב, למשל, לטענותיהם של בני-אדם שהינם, בהיבטים מסוימים, נחותים מאוד ממנו, ועם זאת, בעודו עושה זאת, עליו לדכא כל רגש של ידיעה גדולה יותר או עליונות. יהיה זה מועיל לכל אדם להקשיב בדרך הזאת לילדים, כי אפילו האדם החכם ביותר יכול ללמוד הרבה מאוד מילדים במידה בל תשוער. כך, התלמיד יכול להתאמן בהקשבה לדבריהם של אחרים באופן חסר-אנוכיות למדי, בהשתיקו לגמרי את אישיותו שלו, דעותיו ודרך הרגשתו. בתרגולו הקשבה בלי ביקורת, אפילו כאשר מושמעת דעה סותרת לגמרי, כאשר נעשית טעות חסרת-תקנה לפניו, אז הוא ילמד, לאט-לאט, להתמזג עם ישותו של האחר ולהזדהות עמה. אז, הוא ישמע את נפשו של האחר מבעד לדבריו. על-ידי תרגול מתמיד מסוג זה, הקול הופך לתווך הנכון לקליטת הנפש והרוח. כמובן, הוא דורש משמעת-עצמית קפדנית ביותר, אך הוא מוביל למטרה נעלה. כאשר תרגילים מבוצעים בהקשר עם התרגילים האחרים שכבר נמסרו, העוסקים בקולות של הטבע, הנפש מפתחת חוש שמיעה חדש. עתה, הנפש יכולה לקלוט התגלויות מעולם הרוח אשר אינן באות לידי ביטוי בקולות הנתונים לתפיסה על-ידי אוזן פיסית. הכושר לתפיסת המילה הפנימית מתעורר. בהדרגה, אמיתות מעולם הרוח מתגלות לתלמיד. הוא שומע דיבור המושמע לו בדרך רוחית. רק לאלה שעל-ידי הקשבה חסרת-אנוכיות, מאמנים עצמם להיות פתוחים באמת מבפנים, בשקט, לא מושפעים מדעה אישית או רגש, רק להם שהישויות העילאיות יכולות לדבר על מה שמדע הרוח מספר. כל עוד מטיחים בדובר לו יש להקשיב, דעה אישית או רגש באדם, הישויות של עולם הרוח תישארנה אילמות.

כל האמיתות העילאיות נרכשות על-ידי דיבור המוחדר באופן פנימי, ומה שאנו שומעים משפתיו של מורה רוחי אמיתי נחוה על ידו בדרך הזאת. אבל, מזה לא משתמע שבלתי-חשוב עבורנו להתוודע לכתבים של מדע הרוח לפני שנוכל לשמוע בעצמנו דיבור כזה המוחדר באופן פנימי. להיפך, קריאתם של כתבים כאלה וההקשבה לתורותיו של מדע הרוח מהווים בפני עצמם אמצעים לרכישתה של ידיעה אישית. כל משפט של מדע הרוח שאנו שומעים הינו מטבע כזה המכוון את התודעה לנקודה שאליה מוכרחים להגיע לפני שהנפש תוכל לחוות התקדמות ממשית. להתאמנות בכל מה שצוין כאן, יש להוסיף את הלימוד הנלהב של מה שהחוקרים הרוחיים מוסרים לעולם. בכל התאמנות אזורית לימוד כזה משתייך לשלב ההכנה וכל השיטות האחרות תימצאנה לא-יעילות אם תחסר קליטה הכרחית של תורות החוקר הרוחי. כי, היות שהוראות אלה נקלטות מתוך המילה הפנימית החיה, מתוך הדיבור החי המוחדר באופן פנימי, הן עצמן מחוננות בחיים רוחיים. הן אינן מילים גרידא; הן כוחות חיים. ובעודך עוקב אחר המילים של אדם יודע, בעודך קורא ספר הנובע מהתנסות פנימית אמיתית, נמצאים בפעולה בנפשך כוחות העושים אותך רואה רוחי, כפי שכוחות טבע בראו את עיניך ואת אוזניך מתוך החומר החי.

ההארה מתחילה מתהליכים פשוטים מאוד. גם כאן, מדובר בפיתוח רגשות ומחשבות מסוימים, הרדומים בכל ישות אנושית ואותם יש לעורר. רק כאשר תהליכים פשוטים אלה מבוצעים בסבלנות, בהתמדה ובקפדנות אין-קץ, שהם יכולים להוביל לתפיסתן של תצורות-אור פנימיות. השלב הראשון הוא **התבוננות באובייקטים טבעיים שונים** בדרך מיוחדת; למשל, אבן שקופה בעלת צורה יפה (קריסטל), צמח ובעל-חיים. בהתחלה, על התלמיד להשתדל לכוון את מלוא תשומת-לבו להשוואה בין האבן ובעל-החיים באופן הבא. המחשבות המוזכרות כאן צריכות לעבור בנפשו בהיותן מלוות ברגשות חיים, ושום מחשבה אחרת, שום רגש אחר, לא יתערבבו עמם ויפריעו למה שצריך להיות התבוננות קשובה ונמרצת. התלמיד יאמר לעצמו: "לאבן יש צורה; גם לבעל-החיים יש צורה. האבן נשארת במקומה ללא תנועה. בעל-חיים משנה את מקומו. היצר (תשוקה) הוא הגורם לבעל-החיים לשנות את מקומו. גם את היצרים משרתת צורת בעל-החיים. האיברים והגפיים שלו מעוצבים בהתאמה עם היצרים האלה. צורת האבן אינה מעוצבת בהתאמה עם יצרים, אלא בהתאמה עם כוח חסר-תשוקה."²

על-ידי השתקעות עמוקה במחשבות כאלה, ובעודנו עושים זאת, מתבוננים באבן ובבעל-החיים בתשומת-לב מרוכזת ומרותקת, מופיעים בנפש שני סוגים נבדלים למדי של רגשות. מהאבן זורם אל תוך הנפש סוג אחד של רגש ומבעל-החיים – סוג שני. בהתחלה, קרוב לוודאי שהניסיון לא יעלה יפה, אך אט-אט, בתרגול אמיתי וסבלני, רגשות אלה יופיעו. אלא שאת התרגיל הזה יש לבצע שוב ושוב. בהתחלה, הרגשות יהיו נוכחים רק כל עוד ההתבוננות מתקיימת, ומאוחר יותר הם יתפתחו לכדי משהו הנשאר חי בנפש. אז, על התלמיד רק להיזכר ושני הרגשות יעלו תמיד, גם בלי התבוננות באובייקט חיצוני. מתוך הרגשות האלה והמחשבות הקשורות עמם, מתעצבים איברי הראייה הרוחית. אם התלמיד יוסיף צמח להתבוננות זו, הוא יבחין בכך שהרגש הזורם ממנו נמצא בין הרגשות המופקים מהאבן ומבעל-החיים, הן באיכותו והן בעוצמתו. האיברים אשר מתעצבים כך הם עיניים רוחיות. התלמיד לומד בהדרגה, באמצעותן, לראות משהו הדומה לצבעים נפשיים ורוחיים. עולם הרוח עם קוויו ודמויותיו, נשאר באפלה כל עוד הוא הגיע רק למה שתואר כהכנה; בשלב ההארה, עולם זה הופך לאור. כאן יש לציין שהמילים 'אפלה' ו-'אור', וכן הביטויים האחרים בהם נעשה שימוש, מתארים רק בקירוב את כוונת הדברים. לא יתכן אחרת, אם נעשה שימוש בשפה רגילה, כי שפה זו נוצרה כך שתתאים למצבים פיסיים. מדע הרוח מתאר את מה שעבור איברי ראייה רוחית זורם מהאבן ככחול או כחול-אדום; ומה שמורגש כזורם מבעל-החיים כאדום או אדום-צהוב. אכן, נראים צבעים מסוג רוחי. הצבע הנובע מהצמח הוא ירוק שאט-אט הופך לצבע ורוד אתרי

² העובדה המוזכרת כאן, בהתבססה על התבוננות בגבישים, עוותה בדרכים רבות על-ידי אלה שרק שמעו עליה באופן חיצוני, אקזוטרני, ומקורם של תרגילים כאלה כמו התבוננות בגבישים בהן. מניפולציות כאלה נובעות מאי-הבנה. דברים אלה תוארו בספרים רבים, אך הם לעולם לא יהיו נושא של תורה אזוטריית אמיתית. (הערת המחבר)

עדין. הצמח הוא למעשה אותו תוצר של הטבע שבעולמות העילאיים דומה, בהיבטים מסוימים, למבנה שלו בעולם הפיסי. דבר זה אינו חל על האבן ובעל-החיים. יש להבין בבירור שהצבעים המוזכרים לעיל רק מייצגים את הגוונים העיקריים בממלכות האבנים, הצמחים ובעלי-החיים. למעשה, כל גווני-הביניים האפשריים קיימים. לכל אבן, לכל צמח, לכל בעל-חיים, יש גוון צבע הייחודי לו. נוסף על אלה, ישנן גם ישויות העולמות העילאיים אשר אינן מתגשמות לעולם מבחינה פיזית, אבל יש להן צבעים משלהן, לעתים צבעים מופלאים ולעתים צבעים נוראים. אכן, עושר הצבעים בעולמות עילאיים אלה גדול לאין-שיעור מזה שבעולם הפיסי.

ברגע בו נרכש כושר הראייה בעיניים רוחיות, אז האדם נתקל במוקדם או במאוחר בישויות המוזכרות כאן, חלקן עילאיות יותר וחלקן נחותות יותר מהאדם עצמו – ישויות שאינן נכנסות לעולם אל תוך המציאות הפיזית.

כאשר נקודה זו מושגת, נפתחת הדרך לדברים רבים מאוד. אולם, לא מומלץ להתקדם הלאה בלי להקדיש תשומת-לב זהירה למה שנאמר או נמסר על-ידי החוקר הרוחי. וכן לגבי מה שתואר, הקדשת תשומת-לב להנחיה מנוסה כזאת היא הדבר הטוב ביותר. יתר על כן, אם לאדם יש כוח והתמדה לעבור הרבה מאוד כדי להגשים את התנאים היסודיים של ההארה, הוא לבטח יחפש אחר ההנחיה הנכונה ואף ימצא אותה.

אך, תהיינה הנסיבות אשר תהיינה, נחוץ אמצעי זהירות אחד, שאם נכשלים בו מוטב לא לצעוד לאורך השלבים בנתיב המוביל אל ידיעה עילאית. מן ההכרח שהתלמיד לא יאבד אף לא אחת מתכונותיו כאדם טוב ואציל, או מפתחותו בפני כל מציאות פיזית. אכן, לאורך התאמנותו, מוכרח הוא להגביר ללא הרף את כוחו המוסרי, את טוהרו הפנימי ואת כוח ההתבוננות שלו. לדוגמה, במהלך התרגילים הבסיסיים בשלב ההארה, מוכרח התלמיד לדאוג תמיד להרחבת הסימפטיה שלו לעולמות בעלי-החיים והאדם, ולחוש שלו ליופיו של הטבע. אם לא ידאג לכך, תרגילים כאלה יקחו ללא הרף את אותו רגש ואותו חוש; הלב יתקשה והחושים יתקוהו והדבר רק יוביל לתוצאות מסוכנות.

כיצד מתקדמת ההארה כאשר התלמיד מתעלה, במובנם של התרגילים המוזכרים לעיל, מעל לאבן, מעל לצמח ומעל לבעל-החיים עד לאדם, וכיצד, לאחר שלב ההארה, תהיינה הנסיבות אשר תהיינה, יתרחש איחוד הנפש עם עולם הרוח, המוביל להתקדשות – בדברים האלה עוסקים הפרקים הבאים, בה במידה שהם יכולים ואף עשויים לעשות זאת.

בתקופתנו, רבים המחפשים אחר נתיב המוביל אל מדע הרוח. החיפוש נעשה בדרכים רבות ונעשים ניסיונות מסוכנים ואף נתעבים. מסיבה זו שאלה הטוענים שהם יודעים משהו על האמת בנושאים אלה מציבים לפני אחרות את האפשרות ללמוד משהו על התאמנות אזוטרת. כאן נמסר רק מה שתואם לאפשרות הזאת. מן ההכרח שמהו מן האמת ייודע כדי להימנע מטעות אשר תגרום נזק רב. למי שצועד

בנתיב המתואר כאן, לא ייגרם שום נזק, כל עוד אין הוא מזרז את הדברים. אלא שיש לציין דבר אחד: שום תלמיד אינו צריך להקדיש יותר זמן וכוח על תרגילים אלה ממה שהוא יכול להקדיש בהתחשב במצבו בחיים ובחובותיו; הוא אף אינו צריך לשנות דבר כלשהו, לעת עתה, בתנאים החיצוניים של חייו כתוצאה מעלייתו על נתיב זה. בלי סבלנות, בלתי-אפשרי להגיע לתוצאות אמיתיות. לאחר שמבצעים תרגיל אחד במשך דקות ספורות, התלמיד מוכרח להפסיק ולחזור בשקט אל עבודתו היומיומית ושום מחשבות על התרגילים האלה אינן צריכות להתערבב עם עבודת היומיום. מי שלא למד להמתין במובן הנעלה והטוב ביותר של המילה, לא יצליח כתלמיד אוטורי או לא ישיג תוצאות בעלות ערך ממשי.

2.3 שליטה במחשבות וברגשות

כאשר התלמיד מחפש אחר הנתיב המוביל אל ידיעה עילאית בדרך אשר תוארה בפרק הקודם, אל לו לשכוח לחזק את עצמו, לכל אורך עבודתו, עם מחשבה אחת שתהיה נוכחת תמיד בתודעתו. **אל לו להפסיק להזכיר לעצמו שאולי לאחר פרק זמן מסוים הוא כבר התקדם במידה ניכרת**, אם כי התקדמות זו עשויה להיות לא-ברורה לו כפי שאולי ציפה; אחרת, הוא עלול, לאחר פרק זמן קצר, להתייאש בקלות ולנטוש את כל ניסיונותיו. הכוחות והכשרים שיש לפתח הם מסוג עדין ביותר והם שונים לגמרי בטבעם מהתפיסות שהתלמיד גיבש לעצמו. הוא היה רגיל לעסוק אך ורק בעולם הפיסי; עולמות הרוח והנפש היו נסתרים ביחס לראייתו ומושגיו. לכן, אין זה מפתיע שהוא אינו מבחין מיד בכוחות הנפש והרוח אשר מתפתחים בו. אלה העולים על הנתיב המוביל אל ידיעה עילאית עלולים, בהיבט זה, לרפות ידיהם, אם יתעלמו מן הניסיון אשר נצבר על-ידי חוקרים אחראיים. המורה מודע להתקדמות שנעשתה על-ידי תלמידו זמן רב לפני שהאחרון מודע לה. הוא יודע כיצד העיניים הרוחניות העדינות מתחילות להתעצב זמן רב לפני שהתלמיד מודע לכך, וחלק גדול ממה שעליו לומר מנוסח במונחים כאלה אשר ימנעו מהתלמיד לאבד סבלנות ויראת-כבוד לפני שהוא עצמו יוכל לרכוש ידיעה על התקדמותו שלו. המורה, כידוע לנו, אינו יכול להעניק לתלמיד שום כוחות שאינם אצורים כבר בתוכו ותפקידו היחיד הוא לסייע לו לעורר את הכשרים הרדומים. אך, מה שהוא מוסר מתוך ניסיונו הוא מהווה עמוד של כוח עבור מי שרוצה לחזור מבעד לחשיכה אל תוך האור. רבים עוזבים את הנתיב המוביל אל ידיעה עילאית זמן קצר לאחר שעלו עליו מפני שהתקדמותם לא הייתה ברורה להם מיד. ואפילו כאשר ההתנסויות הראשונות מתחילות להופיע בתלמיד, הוא עלול להתייחס אליהן כאשליות משום שהוא גיבש לעצמו תפיסות שונות למדי על מה שהוא עמד להתנסות בו. הוא מאבד אומץ מפני שהוא מתייחס להתנסויות ראשונות אלה כחסרות-ערך או מפני שהן נראות לו חסרות-משמעות כל-כך שהוא אינו יכול להאמין שהן תובלנה אותו לתוצאות ניכרות כלשהן בפרק זמן משמעותי. **אומץ-לב וביטחון-עצמי** הם שני מגדלורים שלעולם אין לכבותם בנתיב המוביל אל ידיעה עילאית. איש לא יגיע רחוק אם לא יוכל להניע את עצמו לחזור, שוב ושוב, על תרגיל שנכשל בו, לכאורה, אינספור פעמים.

הרבה לפני הבחנה ברורה של התקדמות, עולה בתלמיד, מתוך מעמקיה הנסתרים של הנפש, התחושה שהוא נמצא בנתיב הנכון. את התחושה הזאת יש לנצור בלב ולטפחה, כי היא יכולה להתפתח לכדי מורה-דרך ראוי לאמון. מעל לכול, הכרחי לסלק את הרעיון שתרגילים מוזרים ומסתוריים נדרשים לשם רכישתה של ידיעה עילאית. יש להבין בבירור שצריך להתחיל במחשבות וברגשות שעמם אנו חיים בתמידות, ולרגשות ולמחשבות אלה יש לתת כיוון חדש. כל אדם מוכרח לומר לעצמו: "בעולם המחשבות והרגשות שלי חבויות המיסטריות העמוקות ביותר, אלא שעד כה לא הייתי מסוגל לתפסן". בסופו של דבר, הכול קשור בעובדה שבדרך-כלל האדם נושא עמו גוף, נפש ורוח, ועם זאת הוא מודע במובן אמיתי רק לגופו, ולא לנפשו ולרוחו. התלמיד ייעשה מודע לנפש ולרוח ממש כפי שאדם רגיל מודע לגופו. לפיכך, חשוב ביותר לתת למחשבות ולרגשות את הכיוון הנכון, כי רק אז שיכולה להתפתח התפיסה של מה שהינו נסתר בחיים הרגילים. אחת הדרכים שבאמצעותה התפתחות זו יכולה להתבצע, תצוין עתה. שוב, כמו כל דבר אחר שהוסבר עד כה, מדובר בעניין פשוט. עם זאת, לתוצאותיו יש השלכות גדולות ביותר, אם מיישמים את המסירות והסימפטיה הדרושות.

התלמיד ישים לפניו זרע קטן של צמח ובעודו מתבונן באובייקט חסר-חשיבות זה, ייצור באופן נמרץ את סוג המחשבות הנכון, ובאמצעות מחשבות אלה יפתח רגשות מסוימים. כדבר ראשון, עליו לתפוס את מה שעניו רואות באמת. הוא יגדיר לעצמו את הצורה, הצבע ויתר התכונות של הזרע. לאחר מכן, תודעתו תשתקע בקו המחשבתי הבא: "מתוך הזרע, כאשר הוא נשתל באדמה, יצמח צמח בעל מבנה מורכב." הוא יבנה את הצמח הזה בדמיונו ויחשוב את המחשבה הבאה: "מה שאני מתאר עתה לעצמי בדמיוני, יישלף מתוך הזרע על-ידי כוחות האדמה והאור. אילו ניצב לפניי אובייקט מלאכותי שהינו חיקוי של זרע ברמה כזו של הטעיה שענייני לא היו יכולות להבדילו מהזרע הממשי, שום כוחות אדמה או אור לא היו יכולים להפיק ממנו צמח." אם התלמיד יתפוס ברצינות את המחשבה הזאת כך שתהפוך להתנסות פנימית, הרי שהוא יהיה גם מסוגל ליצור את המחשבה הבאה ולשלבנה עם הרגש הנכון: "כל אשר יצמח בסופו של דבר מתוך הזרע גלום בתוכו באופן נסתר ככוח של הצמח כולו. בחיקוי המלאכותי של הזרע, כוח כזה אינו קיים. עם זאת, בעיניי הם זהים. לכן, הזרע האמיתי כולל משהו בלתי-נראה שאינו קיים בחיקוי." בדבר נסתר זה שיש לרכז מחשבות ורגשות.³

התלמיד ייווכח לגמרי שדבר נסתר זה יעבור מאוחר יותר טרנספורמציה לכדי צמח גלוי-לעין, אשר יתייצב לפניו בצורתו ובצבעו. התלמיד ישתקע במחשבה הבאה: "הנסתר יהפוך להיות גלוי-לעין. אלמלא יכולתי לחשוב, אז מה שיהיה גלוי-לעין רק מאוחר יותר, נוכחותו לא הייתה יכולה להיות מורגשת על

³ מי שיטען שבחינה מיקרוסקופית תחשוף את ההבדל בין הזרע האמיתי והחיקוי, רק יוכיח שהוא לא הצליח לתפוס את הנקודה. הכוונה אינה לחקור את הטבע הפיסי של האובייקט, אלא להשתמש בו לשם פיתוחם של כוחות נפשיים-רוחיים. (הערת המחבר)

ידי." יש להדגיש דגש מיוחד על הנקודה הבאה: את מה שהתלמיד חושב, מוכרח הוא גם לחוש באופן נמרץ. בשלווה פנימית, המחשבה אשר הזכרה לעיל מוכרחה להפוך להתנסות פנימית מודעת, תוך סילוקן של כל יתר המחשבות וההפרעות. ויש להקדיש מספיק זמן כדי לאפשר למחשבה ולרגש המשולב עמה לשאת את עצמם, כביכול, אל תוך הנפש. אם דבר זה יוגשם בדרך הנכונה, אז לאחר פרק זמן מסוים – אולי רק לאחר ניסיונות רבים – יורגש כוח פנימי. כוח זה ייצור כוחות חדשים של תפיסה. הזרע יופיע כאילו עטוף בענן קטן של אור. בדרך חושית-על-חושית, הוא יורגש כסוג של להבה. מרכזה של להבה זו יעורר את אותו רגש שיש לאדם בהתרשמותו מצבע הלילך, וקצותיו כמו בהתרשמות מגוון כחלחל. מה שקודם לכן היה נסתר, הופך עתה גלוי-לעין, כי הוא נוצר על-ידי כוח המחשבות והרגשות שהמרצנו לחיים בתוכנו. הצמח עצמו יהפוך להיות גלוי-לעין רק מאוחר יותר, כך שהנסתר מבחינה פיסית יתגלה עתה בדרך גלויה מבחינה רוחית.

אין זה מפתיע שכל זה נראה לרבים כאשליה.⁴ "מה השימוש בחזיונות כאלה", הם שואלים, "ובהזיות כאלה?" ולכן, רבים ייעלמו וינטשו את הנתיב. אך, זוהי בדיוק הנקודה החשובה: אין לכלכל בין ממשות רוחית ודמיון בשלב קשה זה של האבולוציה האנושית ויתר על כן לאדם צריך להיות האומץ להמשיך בנחישות ולא להיות נפחד ורך-לבב. ברם, מצד שני, יש להדגיש את הצורך לשמור ללא הרף וללא פגע על טיפוח אותו חוש הגיוני בריא המבדיל בין אמת ואשליה. במהלך כל התרגילים הללו, אין לאבד לעולם שליטה-עצמית מודעת במלואה, והם מוכרחים להיות מלווים על-ידי אותה חשיבה שקולה והגיונית אשר מיושמת על הפרטים של חיי היומיום. לשקוע בחלומות בהקיץ יהיה הרה-אסון. הבהירות השכלית, שלא לומר פיכחון החשיבה, אל לה להתעמעם אף לא לרגע. תהיה זו הטעות הגדולה ביותר, אם שיווי-המשקל המנטלי של התלמיד יופר על-ידי תרגילים אלה, אם יופרע שיפוטו השקול וההגיוני בנושאים שבחיי היומיום שלו. עליו לבחון את עצמו שוב ושוב כדי לגלות אם לא חל בו שינוי ביחס לנסיבות שבהן הוא חי, או שהוא אולי נעשה לא-מאוזן. מעל לכול, יש לדאוג דאגה קפדנית לא להיסחף לחלומות בהקיץ מעורפלים או לערוך ניסויים עם תרגילים מסוגים שונים. קווי החשיבה המוזכרים כאן נבדקו ותורגלו בהתאמנות אזוטרתית מאז ימי-קדם, ורק קווי-חשיבה כאלה נמסרים בדפים אלה. מי שינסה בעצמו להשתמש בקווי-חשיבה אחרים שעליהם שמע או אותם קרא במקום זה או אחר, יסטה באופן בלתי-נמנע מדרך הישר וימצא את עצמו בנתיב של אשליות חסרות גבולות.

כתרגיל נוסף אשר יבטיח הצלחה בתרגיל אשר תואר עתה, אפשר לקחת את התרגיל הבא: התלמיד ישים לפניו צמח אשר הגיע לשלב התפתחותו המלאה. עתה, הוא ימלא את תודעתו במחשבה שיבוא יום וצמח זה יתייבש וימות. "דבר לא יישאר ממה שאני רואה עכשיו לפניי. אבל, צמח זה פיתח זרעים

⁴ ראה הערה 1 בנספח.

שבתורם יתפתחו לכדי צמחים חדשים. אני נעשה שוב מודע לכך שבמה שאני רואה, טמון משהו שאין ביכולתי לראותו. אני ממלא את תודעתי לגמרי במחשבה: צמח זה על צורתו וצבעיו, בחלוף הזמן, לא יתקיים עוד. אך, המחשבה שהוא מפיק זרעים מלמדת אותי שהוא לא ייעלם באינות. כרגע, אינני יכול לראות בעיניי את מה ששומר עליו שלא ייעלם באותה מידה שקודם לכן לא יכולתי לראות את הצמח בתוך הזרע. כך, בצמח יש משהו שענייני אינן יכולות לראותו. אם אתן למחשבה זו לחיות בתוכי ואם הרגש התואם יוצמד אליה, אז, בבוא הזמן, שוב יתפתח בנפשי כוח אשר יבשיל לכדי כושר תפיסה חדש." מתוך הצמח עולה שוב סוג של צורת להבה רוחית, שהינה, כמובן, גדולה יותר באופן יחסי מזו שתוארה קודם. אפשר לחוש בלהבה בצבע כחול-ירקרק במרכזה ואדום-צהבהב בקוויה החיצוניים.

יש להדגיש במפורש שהצבעים המתוארים כאן לא נראים כפי שעניינים פיסיות רואות צבעים, אלא באמצעות תפיסה רוחית אותו רגש נחוה כמו במקרה של רושם פיסית של צבע. להבין צבע כחול מבחינה רוחית משמעו לחוש תחושה דומה לזו שנחווית כאשר העין הפיסית קולטת צבע כחול. את העובדה הזאת מוכרחים לזכור כל אלה המתכוונים להתעלות אל תפיסה רוחית. אחרת, הם יצפו לחזרה גרידא של הפיסית ברוחי. דבר זה יכול רק להוביל להונאה-עצמית מרה ביותר.

מי שהגיע לנקודה זו של ראייה רוחית זכה בהרבה מאוד, כי הוא יכול לתפוס דברים לא רק במצב הנוכחי של הווייתם, אלא גם בתהליכי הצמיחה והריקבון שלהם. הוא מתחיל לראות בכל הדברים את הרוח, שעליה העניינים הפיסיות אינן יודעות דבר. ובוזה הוא עשה את הצעד הראשון לקראת הפתרון ההדרגתי, דרך ראייה אישית, של חידות הלידה והמוות. עבור החושים החיצוניים, ישות נכנסת אל תוך הוויית-הקיום בלידה וחזרה להתקיים עם המוות. ברם, זה משום שחושים אלה אינם יכולים לקלוט את הרוח הנסתרת של הישות. עבור הרוח, לידה ומוות הן טרנספורמציה גרידא, בדיוק כפי שהופעת פרח מתוך ניצן היא טרנספורמציה המתרחשת לפני עינינו הפיסיות. אך, אם נרצה ללמוד זאת דרך ראייה אישית, נהיה מוכרחים לעורר תחילה את החוש הרוחי הדרוש בדרך אשר תוארה כאן.

כדי להתמודד עם התנגדות נוספת העשויה להיטען על-ידי אנשים מסוימים בעלי ניסיון בהתנסויות נפשיות, הבה נסכים על כך שישנן דרכים קצרות ופשוטות יותר וישנם אנשים אשר רכשו ידיעה על תופעות הלידה והמוות דרך ראייה אישית, בלי לעבור תחילה דרך כל אשר תואר כאן. למעשה, ישנם אנשים המחוננים בתכונות ניכרות של התנסויות נפשיות, הזקוקים לדחף קטן כדי לפתחן. אבל, הם חריגים והשיטות אשר תוארו לעיל בטוחות יותר והן חלות על כולם במידה שווה. אפשר לרכוש ידיעה מסוימת על כימיה בדרך יוצאת דופן, אך אם ברצונך להיות כימאי, עליך לקבל את ההדרכה המוכרת והאמינה.

הייתה זו טעות הכרוכה בהשלכות חמורות אילו היו מניחים שאת התוצאה המבוקשת אפשר היה להשיג בקלות רבה יותר אם הזרע או הצמח אשר הוזכרו לעיל היו רק פרי-דמיון, נתפסים רק בדמיון. הדבר

עשוי להוביל לתוצאות, אך לא באופן בטוח כמו עם השיטה המוזכרת כאן. הראייה המושגת כך הייתה, ברוב המקרים, חלק בלבד של הדמיון, שטרנספורמציה שלו לכדי ראייה רוחית אמיתית, היה עוד צורך להגשים. אין כוונה ליצור באופן שרירותי חזיונות, אלא לאפשר למציאות ליצור אותם באדם. האמת מוכרחה לעלות מתוך מעמקי נפשנו; לא ה'אני' הרגיל שלנו צריך להעלות אותה, אלא הישויות עצמן שבאמת הרוחית שלהן אנו מתבוננים. ברגע בו התלמיד גילה את ניצניה של ראייה רוחית באמצעות תרגילים כאלה, הוא יכול להתקדם להתבוננות באדם עצמו. בהתחלה, יש לבחור תופעות פשוטות של החיים האנושיים. אך, לפני שעושים ניסיון כלשהו בכיוון זה, מן ההכרח שהתלמיד ישאף אל הטוהר המוחלט של אופיו המוסרי. עליו לסלק כל מחשבה שהוא אי-פעם ישתמש בידיעה אשר נרכשה בדרך הזאת לתועלתו האישית. מוכרח הוא לשכנע את עצמו שהוא לעולם לא ינצל לרעה, תהינה הנסיבות אשר תהינה, כל כוח שהוא עשוי לרכוש על פני הזולת. מסיבה זו, כל אלה השואפים לגלות באמצעות ראייה אישית את סודות הטבע האנושי מוכרחים לקיים את כלל הזהב של מדע רוח אמיתי. כלל זהב זה הוא הבא: **על כל צעד שאתה עושה בשאיפה לידיעה עילאית, קח שלושה צעדים לטיהור אופייך.** אם מקפידים על הכלל הזה, אפשר להתקדם אל התרגיל הבא:

העלה בזיכרוןך אדם שראית בשעה שהשתוקק מאוד לאובייקט מסוים. מקד את תשומת-לבך בתשוקה זו. הטוב ביותר הוא להעלות בזיכרון את אותו רגע שבו התשוקה הייתה בשיאה ועדיין לא היה ברור אם אובייקט התשוקה אכן יושג. ועתה, מלא את תודעתך בהיזכרות זו וחשוב על מה שביכולתך להבחין בו. שמור על שלושה פנימית מרבית. עשה את המאמץ הגדול ביותר האפשרי לאטום את עיניך ואת אוזניך מפני כל מה שעשוי להתרחש סביבך והקדש תשומת-לב מיוחדת לכך שדרך התפיסה אשר ניעורה כך, צריך להתעורר רגש בנפשך. אפשר לרגש הזה לעלות בנפשך כמו ענן באופק של שמים כחולים. ככלל, כמובן, חשיבתך תופרע מפני שהאדם הנדון לא נצפה מספיק זמן במצב נפשי מסוים זה. קרוב לוודאי שהניסיון ייכשל מאות פעמים. אך, אין לאבד סבלנות. לאחר ניסיונות רבים, תצליח לחוש בנפשך רגש התואם למצב הנפשי של האדם בו הינך מתבונן, ותתחיל להבחין בכך שדרך רגש זה, מתפתח בנפשך כוח המוביל לתובנה רוחית על מצבו הנפשי של האחר. תמונה אשר נחוות כמאירה תופיע בשדה ראייתך. תמונה זו המאירה מבחינה רוחית היא מה שמכונה ההתגשמות האסטרלית של התשוקה אשר נצפתה באותה נפש. שוב, את הרושם של התמונה הזאת אפשר לתאר כדמוי-להבה, אדום-צהבהב במרכזה וכחול-אדמדם או צבע הלילך בקצותיה. הרבה תלוי בהתייחסות להתנסויות רוחיות כאלה בעדינות רבה. הדבר הטוב ביותר הוא לא לדבר עם איש עליהן מלבד המורה שלך, אם יש לך אחד כזה. כל ניסיון לתאר התנסויות כאלה במילים שאינן מתאימות, יוביל בדרך-כלל להטעיה-עצמית גסה. נעשה שימוש במונחים רגילים שלא נועדו לתאר דברים מהסוג הזה, ולכן הם גסים ומסורבלים מדי. התוצאה היא שבניסיון לעטוף את ההתנסות במילים, אנו מוסיפים לערבב את ההתנסות הממשית עם סוגים

שונים של אשליות דמיוניות. כאן, שוב, להלן כלל חשוב עבור התלמיד: **דע לשמור על שתיקה בנוגע להתנסויותך הרוחיות**. כן, שמור על שתיקה גם כלפי עצמך. אל תנסה לעטוף במילים את אשר הינך רואה ברוח או לנסות להבינו באינטלקט מגושם. התמסר בלב שלם וללא סייג להתרשמויות רוחיות אלה ואל תפריע להן על-ידי חשיבה עליהן והשתקעות בהן יתר על המידה. כי, עליך לזכור שכשרי התבונה שלך בחיים עד כה מוגבלים לעולם הפיסי של החושים; הכשרים שאתה רוכש עתה מתעלים אל מעל לעולם זה. לכן, אל תנסה להחיל על ההתרשמויות החדשות והעילאיות יותר את קנה-המידה של הישנות. רק מי שרכש ודאות ויציבות בהתבוננות בהתנסויות פנימיות, יכול לדבר עליהן ובכך לעודד את בני-האדם.

את התרגיל אשר תואר עתה אפשר להשלים עם התרגיל הבא: **מקד את תשומת-לבך באותה דרך באדם אשר זכה להגשים איזושהי משאלה, לספק איזושהי תשוקה**. אם אומצו אותם כללים ואמצעי-זהירות כמו במקרה הקודם, הרי ששוב ישיג התלמיד תובנה רוחית. הוא יבחין בצורת-להבה רוחית, היוצרת רושם של צהוב במרכזה וירוק בקצותיה. בהתבוננות כזאת בחבריו, התלמיד עלול להידרדר לשגיאה מוסרית. הוא עלול להיעשות בעל לב קר. עליו לעשות כל מאמץ שאפשר להעלות על הדעת כדי למנוע זאת. התבוננות מהסוג הזה יכול לתרגל רק מי שכבר התעלה לרמה שבה יש ודאות מוחלטת שמחשבות הן דברים ממשיים. אז, הוא לא ייתן לעצמו לחשוב על חבריו בדרך שאינה תואמת ליראת-הכבוד העילאית ביותר כלפי כבודו של האדם וחירותו. אין לחשוב, אף לא לרגע, את המחשבה שישות אנושית מהווה רק אובייקט להתבוננות. בחינוך-עצמי יש לדאוג לכך שתובנה זו על הטבע האנושי תשתלב עם הוקרה בלתי-מוגבלת לכבוד האישי של כל אינדיבידואל ועם ההכרה בטבע הקדוש שאין לחלול של מה ששוכן בכל ישות אנושית. רגש עמוק של יראת-כבוד מוכרח למלא אותנו, גם בהיזכרויותינו.

לעת עתה, אפשר למסור רק את שתי הדוגמאות הללו כדי להראות כיצד לרכוש תובנה מוארת על הטבע האנושי; הן תשמשנה, לכל הפחות, להצביע על הדרך שבה יש ללכת. על-ידי רכישת שלווה פנימית והיות חיוני להתבוננות כזאת, התלמיד יעבור טרנספורמציה פנימית גדולה. אז, הוא מהר מאוד יגיע לנקודה שבה העשרה זו של עצמיותו הפנימית תעניק ביטחון ויישוב-דעת להתנהגותו החיצונית. וטרנספורמציה זו של התנהגותו החיצונית תפעל, לחילופין, באופן מיטיב על נפשו. כך, הוא יידע להתקדם לאורך הנתיב. הוא ימצא דרכים ואמצעים לחדור יותר ויותר אל תוך סודותיו של הטבע האנושי שהינם נסתרים מחושינו החיצוניים והוא גם יבשיל לקליטת תובנה עמוקה יותר על הקשרים המסתוריים בין הטבע האנושי וכל הקיים ביקום. בצעדו לאורך נתיב זה, התלמיד מתקרב יותר ויותר לרגע שבו הוא יוכל לעשות ביעילות את הצעדים הראשונים של ההתקדשות. אך, לפני שצעדים אלה ייעשו, נחוץ דבר אחד נוסף, אם כי בהתחלה נחיצותו לא תהיה ברורה במיוחד; ברם, מאוחר יותר, התלמיד ישתכנע בכך.

המועמד-להתקדשות מוכרח להביא עמו מידה מסוימת של **אומץ-לב וחוסר-פחד**. עליו להשתדל מאוד למצוא הזדמנויות לפיתוח תכונות אלה. התאמנותו צריכה לאפשר את טיפוחם באופן שיטתי. בהיבט זה,

החיים עצמם מהווים בית-ספר טוב – אולי הטוב ביותר. התלמיד מוכרח ללמוד לשמור על שלוה לנוכח סכנה ולנסות תמיד להתגבר על קשיים. למשל, לנוכח איזושהי סכנה, עליו להגיע במהירות להכרה כי בפחד אין שום תועלת; אסור לי לפחד; אני מוכרח לחשוב רק על מה שיש לעשות. ועליו להשתפר עד לתחושה, שבמקרים שקודם לכן עוררו בו פחד, שלחוש מפוחד, לחוש מדוכא, הם דברים שאינם באים בחשבון, ככל שהדבר נוגע לעצמותו הפנימית ביותר. באמצעות משמעת-עצמית בכיוון זה, מתפתחות תכונות ברורות למדי אשר נחוצות לשם התקדשות אל תוך המיסטריות העילאיות יותר. כפי שאדם דורש כוח עצבי בהוייתו הפיסית כדי להשתמש בחושיו הפיסיים, כך הוא גם דורש בטבעו הנפשי את הכוח אשר מפותח רק בבעל אומץ-לב וחוסר-פחד. כי, בחדירה אל תוך המיסטריות העילאיות, הוא יראה דברים אשר נסתרים מאנושיותו הרגילה על-ידי אשליית החושים. אם החושים הפיסיים אינם מאפשרים לנו לקלוט את האמת העילאית יותר, הם, מעצם סיבה זו, מיטיבים עמנו. נסתרים מאתנו דברים שאילו היינו מודעים להם בלי הכנה מתאימה, הם היו מפילים עלינו תדהמה איומה ונוראה, בעלת מראה בלתי-נסבל. על התלמיד להיות מוכשר לעמוד בפני מראה זה. הוא מאבד תמיכות מסוימות בעולם החיצוני שאותן הוא חב לאשליה המקיפה אותו. הדבר הוא אמיתי וממשי כאילו תשומת-לבו של מישהו מופנית לסכנה מסוימת אשר ריחפה מעליו במשך זמן רב, אך לא ידע עליה דבר. עד כה, הוא לא חש פחד, אך מהרגע שהוא יודע, הפחד מכריע אותו, למרות שהסכנה לא התעצמה בגלל ידיעה זו.

הכוחות הנמצאים בפעולה בעולם הם כוחות של הרס וכוחות של בנייה; גורלן של ישויות שהתגשמו, כולל לידה ומוות. הרואה הרוחי אמור לראות את פעילותם של כוחות אלה ואת מהלכו של הגורל. את הלוט המכסה את העיניים הרוחיות בחיים הרגילים, יש להסיר. אבל, האדם ארוג ושזור עם הכוחות האלה ועם גורל זה. טבעו שלו מטפח כוחות הורסים וכוחות בונים. נפשו מתגלה בפני הרואה הרוחי בלתי-מוסתרת וגלויה כמו יתר האובייקטים. אל לו לאבד מכוחו לנוכח ידיעה-עצמית זו; אך, כוחו לא יעמוד לו, אלא אם כן יביא עמו עודף כוח שממנו יוכל לשאוב. לשם כך, מוכרח הוא ללמוד לשמור על שלוה ויציבות פנימיות לנוכח נסיבות קשות; הוא מוכרח לטפח אמון מלא בכוחות המיטיבים של ההווה. הוא מוכרח להיות מוכן לגלות שמניעים רבים אשר עוררו אותו לפעולה עד כה, לא יעשו זאת עוד. יהיה עליו להכיר בכך שקודם לכן הוא חשב ופעל בדרך מסוימת רק מפני שהוא עדיין היה בייסורי אי-הידיעה. סיבות אשר השפיעו עליו קודם, תיעלמנה. לעתים קרובות, הוא פעל מתוך יהירות; עתה, הוא יראה כמה חסרת-תועלת היהירות עבור הרואה הרוחי. לעתים קרובות, הוא פעל מתוך חמדנות; עתה, הוא ייווכח לדעת כמה הרסנית היא החמדנות. יהיה עליו לפתח מניעים חדשים למדי עבור מחשבותיו ופעולותיו, ורק לשם כך שאומץ-לב וחוסר-פחד דרושים.

מעל לכול, מדובר בטיפוח אומץ-לב וחוסר-פחד אלה במעמקים הפנימיים ביותר של חיי החשיבה. התלמיד מוכרח ללמוד לא להתייאש בגלל כישלון. עליו להיות מסוגל להתמודד עם המחשבה: עליו לשכוח

שנכשלת בניווא זה ואנסה שוב כאילו זה לא קרה. כך, הוא יפלס את דרכו להכרה האיתנה שהמעין הנובע של הכוח שממנו הוא שואב, הינו בלתי-נדלה. הוא לעולם יחתור לעבר הרוח אשר תישא אותו ותתמוך בו, לא חשוב כמה חלשה וחסרת-אונים מתגלה עצמיותו הארצית. עליו להיות מסוגל להמשיך בנחישות לקראת העתיד בהיותו לא-מיואש מהתנסויות כלשהן מן העבר. אם התלמיד רכש את הכשרים האלה עד לנקודה מסוימת, אז הוא בשל לשמוע את השמות האמיתיים של הדברים, שהינם המפתח לידיעה עילאית. כי, ההתקדשות כרוכה בעצם הפעולה ללמוד לכנות את הדברים בעולם באותם שמות שהם נושאים ברוחם של בוראיהם האלוהיים. בהם, בשמותיהם, טמונות המיסטריות של הדברים. מסיבה זו שהמתקדשים מדברים בשפה שונה מזו של אלה שלא התקדשו, כי הראשונים יודעים את השמות שבהם המהויות עצמן מכונות.

2.4 התקדשות

ההתקדשות היא השלב הגבוה ביותר בהתאמנות אזוטריית שביחס אליה אפשר למסור ציונים ספורים בספר שנועד לקהל הרחב. כל אשר מתקיים מעבר לזה הינו קשה להבנה, אך עם זאת את הדרך אליה יכולים למצוא כל אלה אשר עברו דרך **הכנה, הארה ו-התקדשות**, עד למיסטריות החשובות פחות.

הידיעה והבקיאות המוקנות על-ידי התקדשות, בלתי-אפשרי להשיגן בדרך אחרת, למעט בעתיד רחוק מאוד, לאחר התגשמויות רבות, באמצעים שונים למדי ובנסיבות שונות למדי.

סודות ההוויה נגישים אך ורק במידה התואמת לדרגת בשלותו של האדם. מסיבה זו לבדה שהנתיב אל השלבים העילאיים יותר של ידיעה וכוחות רצוף מכשולים. אין להשתמש בכלי נשק כל עוד לא נרכש מספיק ניסיון כדי להימנע מאסון העלול להיגרם כתוצאה משימוש בלתי-הולם בו. לאדם שנעשה מתקדש בימינו בלי הכנה, היה חסר הניסיון שהוא ירכוש במהלך התגשמויותיו העתידיות לפני שיוכל להגיע לידיעה עילאית במהלך הרגיל של התפתחותו. לכן, בשער ההתקדשות, ניסיון זה מוכרח להימסר באיזושהי דרך אחרת. לפיכך, ההוראות הראשונות הנמסרות למועמד-להתקדשות משמשות כתחליף להתנסויות עתידיות אלה. אלה מכונות **מבחנים** שעליו לעבור והם מהווים מהלך רגיל של התפתחות פנימית הנובעת מיישום נכון של התרגילים אשר תוארו בפרקים הקודמים.

לעתים קרובות, דנים במבחנים אלה בספרים, אך אין זה אלא טבעי שדיונים כאלה ישאירו ככלל רשמים שגויים למדי על טבעם; כי, בלי לעבור דרך הכנה והארה, איש אינו יכול לדעת דבר כלשהו על מבחנים אלה ולתארם כיאות.

המועמד-להתקדשות מוכרח לבוא במגע עם דברים ועובדות מסוימים המשתייכים לעולמות העילאיים, אך הוא יוכל לראותם ולשומעם רק אם הרגש שלו יהיה בשל לקליטתם של הצורות, הצבעים והקולות הרוחיים המתוארים בסעיפים **הכנה (2.1)** ו-**הארה (2.2)**.

המבחן הראשון כרוך ברכישתה של ראייה אמיתית יותר מזו שיש לאדם הממוצע של התכונות הגופניות של דברים דוממים ומאוחר יותר של צמחים, בעלי-חיים וישויות אנוש. אין הכוונה למה שמכונה כיום ידיעה מדעית, כי מדובר לא במדע אלא בראייה רוחית. ככלל, המועמד-להתקדשות מתקדם ולומד להכיר כיצד האובייקטים של הטבע והישויות המחוננות בחיים מתגלים בפני האוזן והעין הרוחיות. בדרך מסוימת, דברים אלה מופיעים אז חשופים – עירומים – לפני המתבונן. התכונות שאפשר אז לראות ולשמע נסתרות מהעיניים והאוזניים הפיסיות. עבור התפיסה הפיסית, הן מוסתרות כאילו עם לוט, והסרת הלוט הזה עבור המועמד-להתקדשות כרוכה בתהליך המכונה **תהליך ההיטהרות באש**. לכן, המבחן הראשון ידוע כ-**מבחן-האש**.

עבור בני-אדם רבים, החיים הרגילים עצמם מהווים, פחות או יותר, תהליך לא-מודע של התקדשות דרך מבחן-האש. בני-אדם כאלה הם בעלי ניסיון עשיר, כך שהביטחון-העצמי, אומץ-הלב והנחישות שלהם חוזקו במידה ניכרת באופן רגיל בעודם לומדים לשאת צער, אכזבות וכישלונות במעשיהם מתוך גדלות-נפש, ובמיוחד עם שלוה וכוחות בלתי-שבירים. לכן, לעתים קרובות, הם מתקדשים בלי לדעת זאת, ואז רק מעט נחוץ לפקחת השמיעה והראייה הרוחיות שלהם כדי שיהיו רואים רוחיים. כי, יש לציין שמבחן-אש אמיתי לא נועד לספק את סקרנותו של המועמד-להתקדשות. נכון שהוא לומד דברים לא-רגילים רבים שלאחרים אין עליהם שום מושג, אך רכישה זו של ידיעה איננה המטרה, אלא האמצעי המוביל אל המטרה; המטרה כרוכה ברכישת, הודות לידיעה זו על העולמות העילאיים, ביטחון-עצמי גדול ואמיתי יותר, מידה רבה יותר של אומץ-לב, גדלות-נפש והתמדה כאלה שבלתי-אפשרי, ככלל, לרכוש בעולם שאינו עילאי.

לאחר מבחן-האש, המועמד-להתקדשות יכול תמיד לשוב על עקבותיו. אז, הוא ימשיך את חייו בהיותו מחוזק בגופו ובנפשו, וימתין להתגשמות עתידית שבה ימשיך את התקדשותו. בהתגשמותו הנוכחית, הוא ימצא כחבר מועיל יותר לחברה ולאנושות מאשר היה קודם. בכל עמדה שבה הוא עשוי למצוא את עצמו, הוא יגלה שחוזקו, תבונתו, נחישותו והשפעתו המיטיבה, גדלו במידה ניכרת.

אבל, אם לאחר השלמת מבחן-האש, ירצה להמשיך לצעוד בנתיב, שיטת-כתב מסוימת,⁵ המקובלת בהתאמות אזוטורית, מוכרחה להתגלות בפניו. התורות הממשיות מתגלות בכתב זה, מפני שאת התכונות הנסתרות (אוקולטיות) של הדברים בלתי-אפשרי לבטאן ישירות במילים של שיטת-הכתב הרגילה. תלמידיהם של המתקדשים מתרגמים, כמיטב יכולתם, את התורות לשפה רגילה. הכתב האוקולטי מתגלה לנפש לאחר שזו רכשה תפיסה רוחית, כי כתב זה נחקק בעולם הרוח ונשאר שם לעולמי עולמים. בלתי-אפשרי ללמדו כפי שלומדים וקוראים כתב מלאכותי. המועמד-להתקדשות מתקדם לידיעה של ראייה

⁵ ראה הערה 2 בנספח.

רוחנית בדרך נאותה, ובמהלך צמיחה זו מתפתח בנפש כוח חדש ככושר חדש, שבאמצעותו הוא חש שנכפה עליו לפענח את ההתרחשויות והישויות של עולם הרוח כמו סימני כתב. כוח זה, עם הניסיון שהוא מביא מהמבחן התואם, עשוי להתעורר בנפש כאילו מעצמו, בעוד הנפש ממשיכה להתפתח ללא הרף, אך יהיה זה בטוח יותר לעקוב אחר הוראותיהם של אלה המנוסים מבחינה רוחנית וברשותם בקיאות מסוימת בפענוח הכתב האוקולטי.

סימני הכתב האוקולטי לא הומצאו באופן שרירותי; הם תואמים לכוחות הפועלים בעולם. הם מלמדים אותנו את שפת הדברים. למועמד-להתקדשות מתברר במהרה שהסימנים שאותם הוא לומד עתה, תואמים לצורות, לצבעים ולקולות שאותם למד לקלוט במהלך שלבי ההכנה וההארה שלו. הוא נוכח לדעת שכל מה שלמד קודם לכן היה רק לאיית ועתה הוא מתחיל לקרוא בעולמות העילאיים. כל הצורות, הקולות והצבעים הנבדלים מתגלים לו עתה בכליות אחת גדולה. עתה, בפעם הראשונה הוא מגיע לוודאות מוחלטת ביחס להתבוננותו בעולמות העילאיים. עד כה, הוא מעולם לא היה יכול לדעת בביטחון אם הדברים שראה נראו באופן הנכון. עתה, גם הבנה רגילה בין המועמד-להתקדשות והמתקדש סוף-סוף אפשרית בספירות הידיעה העילאית. כי, לא חשוב איזו צורה עשויים לקבל היחסים בין מתקדש ואדם אחר בחיים הרגילים, הידיעה העילאית בצורתה הישירה יכולה להימסר אך רק על-ידי מתקדש בשפת-הסימנים אשר הוזכרה לעיל.

הודות לשפה זו, התלמיד גם לומד כללי התנהגות וחובות מסוימים שקודם לכן לא ידע עליהם דבר. לאחר שלמד אותם, הוא מסוגל לבצע פעולות החזרות חשיבות ומשמעות שאינן יכולות להיות לעולם ברשותו של אדם שטרם התקדש. הוא פועל מתוך העולמות העילאיים. את ההוראות המתייחסות לפעולות כאלה אפשר לקרוא ולהבין רק עם הכתב הנדון.

עם זאת, יש להדגיש כי ישנם בני-אדם המחוננים באופן לא-מודע ביכולת ובכושר לבצע פעולות כאלה, אף שהם מעולם לא עברו התאמנות אזוטריית. מסייעים כאלה של העולם והאנושות עוברים בחיים בהביאם ברכות ובבצעם מעשים טובים. מסיבות שאין זה המקום לדון בהן, הוענקו להם תשורות הנראות על-טבעיות. מה שמבדיל אותם מהמועמד-להתקדשות הוא שהאחרון פועל באופן מודע ובתובנה מלאה בסיטואציה כולה. הוא רוכש דרך התאמנות את התשורות המוענקות לאחרים על-ידי כוחות עילאיים לטובת האנושות. אנו יכולים להוקיר בכנות את אלה המועדפים על האל; אבל, אל לנו, מסיבה זו, להתייחס לעבודת ההתאמנות האזוטריית כמיותרת.

לאחר שהתלמיד למד את שפת-הסימנים, ממתין לו מבחן נוסף: **להוכיח כי ביכולתו לנוע בחופשיות ובביטחון בעולמות העילאיים.** בחיים הרגילים, נכפה עליו לפעול על-פי מניעים חיצוניים. הוא עובד בעיסוק זה או אחר מפני שחובה זו או אחרת נכפתה עליו על-ידי נסיבות חיצוניות. למותר לציין שאל לו לתלמיד, בשום אופן, להתעלם מחובה כלשהי מחובותיו בחיים הרגילים משום שהוא חי ופועל בעולמות העילאיים. אין שום חובה בעולם העילאי היכולה לאלץ אדם להזניח חובה כלשהי מחובותיו בעולם הרגיל.

האב יישאר אב טוב למשפחתו, האם תמשיך להיות אם טובה, לא הפקיד ולא החייל ואף לא כל אדם אחר יוסט מעבודתו בגלל היותו תלמיד אזוטרי. להיפך, כל התכונות העושות אדם מוכשר ויעיל משתפרות בתלמיד ברמה שאינה מובנת למי שטרם התקדש. אם, בעיני מי שטרם התקדש, זה אינו תמיד המקרה, הרי זה פשוט מפני שחסרה לו היכולת לשפוט את המתקדש באופן מדויק. מעשיו של האחרון אינם תמיד מובנים לראשון. אבל, זה קורה רק במקרים מיוחדים.

בשלב זה של ההתקדשות, ישנן חובות שיש למלאן, אשר ביחס אליהן אין שום מניע חיצוני. המועמד-להתקדשות לא יונע לפעולה על-ידי לחץ חיצוני, אלא רק על-ידי דבקות בכללי ההתנהגות שנתגלו לו בכתב האוקולטי. עתה, עליו להראות במבחן שני זה שביכולתו לפעול, בהיותו מודרך על-ידי כללים כאלה, באותו חוזק ודיוק שבהם, למשל, פקיד מבצע את חובותיו שלו. למטרה זו, ובמהלך המשך התאמנותו, הוא ימצא עצמו מתמודד עם משימה מוגדרת מסוימת. עליו לבצע פעולה מסוימת כתוצאה מההתבוננויות שנעשו על בסיס מה שלמד במהלך שלבי ההכנה וההארה. טבעה של פעולה זו יכול להיות מובן באמצעות הכתב האוקולטי המוכר לו. אם הוא יזהה את חובתו ויפעל כראות, הרי שעבר את המבחן בהצלחה. את ההצלחה אפשר יהיה לראות בשינוי הנוצר כתוצאה של פעולתו בצורות, בצבעים ובקולות, המובנים על-ידי עיניו ואוזניו הרוחיות. ניתנים ציונים מדויקים, ככל שההתאמנות מתקדמת, והמועמד-להתקדשות מוכרח לדעת כיצד ליצור את השינוי הזה. מבחן זה ידוע כ-**מבחן-המים**, משום שבפעילותו בעולמות עילאיים אלה נשללת מהמועמד-להתקדשות התמיכה המופקת מנסיבות חיצוניות, כמו שחיין השוחה בלי מצופים, במים שבהם רגליו אינן מגיעות לקרקעית. על הפעילות הזאת יש לחזור עד שהמועמד-להתקדשות יגיע לשליטה וביטחון-עצמי מוחלטים.

חשיבותו של מבחן זה טמונה שוב ברכישת תכונה מסוימת. דרך התנסויותיו בעולמות העילאיים, המועמד-להתקדשות מפתח את התכונה הזאת בזמן קצר לדרגה גבוהה, אחרת היה עליו לעבור דרך התגשויות רבות, במהלך הרגיל של התפתחותו, לפני שהיה יכול לרוכשה באותה מידה. הכול מתרכז סביב העובדה שעליו להיות מודרך רק על-ידי תוצאות התפיסה העילאית וקריאת הכתב האוקולטי שלה, כדי להפיק את השינויים הנדונים בתחומים עילאיים אלה של ההווה. אם הוא יכניס, במהלך פעילותו, דעה מדעותיו ותשוקה מתשוקותיו, או יסטה לרגע מהחוקים שהוא הכיר בהם כנכונים, כדי לעקוב אחר נטייתו המכוונת, אז התוצאה שתתקבל תהיה שונה לגמרי ממה שהייתה אמורה להיות. הוא היה מאבד את הכיוון למטרה שאליה פעולתו נטתה, והיה נוצר בלבול. לפיכך, במהלכו של מבחן זה, ניתנת לו הזדמנות נרחבת לפתח שליטה-עצמית. זוהי המטרה המתוכננת. כאן, שוב, את המבחן הזה יכולים לעבור ביתר קלות אלה שחיהם, לפני ההתקדשות, הובילו אותם לרכישת שליטה-עצמית. מי שרכש את הכושר לדבוק בעקרונות ואידיאלים נעלים, בעודו מעביר לרקע את כל העדפותיו האישיות; מי שמסוגל למלא תמיד את חובתו, גם אם נטיות וסימפטיות היו רוצות להרחיקו ממילוי חובתו – אדם כזה הוא, באופן לא-מודע, מתקדש בחיים

הרגילים. הוא יזדקק רק למעט כדי להצליח במבחן מסוים זה. אכן, מידה מסוימת של התקדשות הנרכשת באופן לא-מודע בחיים, תהיה, ככלל, הכרחית להצלחה במבחן שני זה. כי, כפי שקשה לאלה שלא למדו בילדותם לאיית כהלכה לתקן את המגרעת הזאת לאחר התבגרותם, כך גם קשה לפתח את המידה הנחוצה של שליטה-עצמית ברגע בו רואים בעולמות העילאיים, אם יכולת זו לא נרכשה במידה מסוימת בחיים הרגילים. האובייקטים של העולם הפיסי אינם משתנים, לא חשוב מהו טבען של המשאלות, התשוקות והנטיות שלנו. ברם, בעולמות העילאיים, המשאלות, התשוקות והנטיות שלנו הן סיבות היוצרות תוצאות. אם נרצה ליצור תוצאה מסוימת בעולמות אלה, מוכרחים נהיה לשמור בקפדנות על הכללים הנכונים ולדאג כל דחף שרירותי.

תכונה אנושית אחת הינה בעלת חשיבות מיוחדת בשלב זה של התקדשות, והיא **שיפוט בריא שאינו מוטל בספק**. יש להקדיש תשומת-לב להתאמנות בכושר זה במהלך כל השלבים הקודמים; כי, עתה נשאר להוכיח כי המועמד-להתקדשות מתעצב בדרך אשר מראה לו שהוא מוכשר לנתיב הידיעה האמיתית. עתה, התקדמות נוספת תתאפשר רק אם יהיה מסוגל להבדיל בין אשליה, אמונה תפלה וכל דבר דמיוני, ובין ממשות אמיתית. בהתחלה, קשה יותר להגשים זאת בשלבים העליונים יותר של ההוויה מאשר בנמוכים יותר. כל דעה קדומה, כל דעה אשר טופחה ביחס לדברים הנדונים, מוכרחות להיעלם; האמת לבדה מוכרחה להדריך. מוכרחה להיות נכונות מוחלטת לנטוש מיד כל אידיאה, דעה או נטייה, אם החשיבה הלוגית דורשת זאת. קרוב לוודאי שוודאות בעולמות העילאיים תושג רק כאשר אין מתייחסים לעולם לדעה האישית.

בני-אדם שדרך חשיבתם נוטה לדמיונות-שווא ולאמונות תפלות לעולם לא יוכלו להתקדם בנתיב המוביל לידיעה עילאית. אכן, זהו אוצר יקר שהתלמיד עומד לרכוש. כל ספק ביחס לעולמות העילאיים מסולק ממנו. עם כל חוקיהם, הם מתגלים בפני מבטו. אך, אין ביכולתו לרכוש את האוצר הזה כל עוד הוא מהווה טרף של דמיונות-שווא ואשליות. אכן, היה זה הרה-אסון אם כוח-הדמיון שלו ודעותיו הקדומות היו יוצאים מכלל שליטה עם שכלו שלו. חולמים בהקיץ והווי הזיות אינם מתאימים לנתיב המוביל לידיעה עילאית באותה מידה כמו בעלי אמונות תפלות. בלתי-אפשרי להדגיש זאת במידה מפורזת. כי, האויבים המסוכנים ביותר בדרך אל ידיעת העולמות העילאיים אורבים בחלומות בהקיץ ובאמונות תפלות כאלה. עם זאת, אין צורך להאמין שהתלמיד מאבד כל חוש של שירה בחיים וכל כוח של התלהבות מפני שהמילים: **עליך להיפטר מכל דעה קדומה**, כתובות על השער המוביל אל המבחן השני של ההתקדשות, ומפני שעל השער בכניסה אל המבחן הראשון הוא קרא: **בלי הגיון בריא רגיל, כל מאמצריך הינם לשווא**.

אם המועמד-להתקדשות התקדם בדרך הזאת במידה מספקת, ממתין לו **מבחן שלישי**. הוא מגלה כאן שאין שום מטרה מוגדרת שיש להגיע אליה. הכול נתון בידיו. הוא מוצא את עצמו במצב שבו דבר לא מאלץ אותו לפעול. עליו לפלס את דרכו לגמרי לבדו ומתוך עצמו. דברים או בני-אדם שימריצו אותו לפעולה, אינם קיימים. דבר ואיש אינם יכולים לתת לו את הכוח שהוא זקוק לו, מלבד הוא עצמו לבדו. כישלון

למצוא את הכוח הפנימי הזה ישאיר אותו עומד במקומו. ברם, מעטים מבין אלה אשר עברו בהצלחה את המבחנים הקודמים לא יצליחו למצוא את הכוח הנחוץ בנקודה זו. או שהם כבר שבו על עקבותיהם או שהם הצליחו גם בנקודה זו. כל מה שנדרש מהמועמד-להתקדשות הוא היכולת להגיע להבנה עם עצמו במהירות, כי הוא מוכרח למצוא כאן את **העצמיות העילאית** שלו במובן האמיתי ביותר של המילה. עליו להחליט במהירות ביחס לכל הדברים שיש לשמוע מהשראתה של הרוח. אין זמן לספק או להיסוס. כל רגע של היסוס יוכיח שהוא אינו מוכשר עדיין. כל מה שמונע מלשמוע את קולה של הרוח, עליו יש להתגבר באומץ-לב. מדובר בלהפגין נוכחות של תודעה במצב זה וההתאמנות בשלב הזה עוסקת בפיתוחה המושלם של תכונה זו. כל השידולים הרגילים לפעול או אפילו לחשוב, פוסקים. כדי לא להיות לא-פעיל, אל לו לאבד את עצמו, כי רק בתוך עצמו שביכולתו למצוא את הנקודה המרכזית היחידה שבה יוכל להיאחז אחיזה איתנה. כאשר קוראים זאת בלי התוודעות נוספת לנושאים הללו, איש אינו צריך לחוש אנטיפתי כלפי עיקרון זה להישען חזרה על עצמו, כי הצלחה במבחן זה מביאה עמה רגע של אושר עליון.

בשלב זה, לא פחות מאשר באחרים, החיים הרגילים עצמם מהווים עבור רבים זירה להתאמנות אזוטרית. כי, מי שהגיע לנקודה שבה הוא מסוגל, כאשר הוא נאלץ להתמודד בפתאומיות עם משימה או בעיה מסוימת בחיים, לקבל החלטה מהירה ללא היסוס או השתהות, עבורו החיים עצמם מהווים במובן זה התאמנות. הכוונה כאן היא למצבים כאלה שבהם ההצלחה אובדת אם לא פועלים במהירות. אדם הפועל מהר כאשר צרה ממשמשת ובאה בעוד שברגעים ספורים של היסוס הצרה כבר תהיה עובדה מוגמרת, ואשר הפך את היכולת הזאת לתכונה אישית קבועה, אדם כזה רכש באופן לא-מודע את דרגת הבשלות הנחוצה עבור המבחן השלישי. כי, בשלב זה הכול מתרכז סביב פיתוחה של נוכחות מוחלטת של תודעה. מבחן זה ידוע כ-**מבחן-האוויר**, מפני שבעברו אותו המועמד-להתקדשות אינו יכול להישען לא על הבסיס המוצק של תמריץ חיצוני ולא על הצורות, הקולות והצבעים אותם למד להכיר בשלבי ההכנה וההארה, אלא אך ורק על עצמו.

לאחר שעבר בהצלחה את המבחן הזה, התלמיד רשאי להיכנס אל תוך **מקדש החכמה העילאית**. כל אשר נאמר כאן בנושא זה, יכול להיות רק רמז דק. עתה, המשימה שיש לבצע מבטאת לעתים קרובות בטענה שהתלמיד מוכרח להישבע שלעולם לא יגלה דבר כלשהו אשר למד. ברם, ביטויים אלה, 'שבועה' ו-'גילוי', אינם הולמים ולמעשה מטעים. אין מדובר כאן בשבועה במובן הרגיל של המילה, אלא דווקא בהתנסות המופיעה בשלב הזה של ההתפתחות. המועמד-להתקדשות לומד כיצד ליישם את הידיעה העילאית, כיצד להעמידה לשירות האנושות. לאחר מכן, הוא באמת מתחיל להבין את העולם. אין מדובר כל-כך בהסתרת האמיתות העילאיות, אלא הרבה יותר במסירתן בדרך הנכונה ובטאקט הדרוש. השתיקה שעליה עליו לשמור מתייחסת למשהו שונה למדי. הוא רוכש את התכונה העדינה הזאת ביחס לדברים שאמר קודם לכן ובמיוחד ביחס לאופן שבו הם נאמרו. הוא היה מתקדש עלוב שלא העמיד את הידיעה

העילאית כולה שרכש לשירות האנושות, עד כמה שהדבר אפשרי. המכשול היחיד העומד בפני מסירת מידע בנושאים אלה, הוא חוסר-ההבנה מצדם של המקבלים. כמובן, נכון שהידיעה העילאית אינה נושא לדיבור לא-מרוסן; אבל, מי שהגיע לשלב ההתפתחות המתואר לעיל, לא חל עליו שום איסור של דיבור. שום איש אחר או ישות אחרת אינם דורשים ממנו שבועה כזאת. הכול נתון לאחריותו שלו, ובכל מצב הוא לומד לגלות בתוכו את אשר עליו לעשות, ומשמעותה של שבועה אינה יותר מזה שהוא נמצא מוכשר לשאת אחריות כזאת.

אם המועמד-להתקדשות נמצא מוכשר להתנסויות אשר הוזכרו לעיל, אז הוא מקבל את מה שמכונה באופן סמלי **לגימה של שכחה**. משמעות הדבר היא שהוא מתקדש בידיעה הסודית המאפשרת לו לפעול בלי שיופרע ללא הרף על-ידי הזיכרון הנמוך. דבר זה נחוץ למתקדש, כי הוא מוכרח שיהיה לו אמון מלא בהווה העכשווי. עליו להיות מסוגל להסיר את לוט הזיכרון העוטף את האדם בכל רגע של חייו. כאשר אנו שופטים משהו הקורה לנו היום על-פי ההתנסות של יום האתמול, הרי שאנו נחשפים לטעויות רבות. כמובן, אין משמעות הדבר שיש לוותר על ניסיון אשר נרכש בחיים. יש לזכור זאת תמיד, באופן ברור ככל האפשר. אך, למתקדש מוכרח להיות היכולת לשפוט כל התנסות חדשה לגמרי על-פי הטבוע בה ולאפשר לה לפעול עליו בלי להיות מושפע מן העבר. עלינו להיות מוכנים בכל רגע נתון שכל אובייקט וכל ישות יכולים למסור לנו גילוי חדש. אם נשפוט את החדש על-פי אמת-המידה של הישן, אנו עלולים לשגות. לזיכרון של התנסויות העבר יהיה שימוש רב מעצם הסיבה שהוא מאפשר לנו לקלוט את החדש. אלמלא חוונו התנסות מוגדרת, אז אולי היינו עיוורים לתכונותיו של האובייקט או הישות העומדים לפנינו. לכן, הניסיון אינו צריך לשמש לשם קליטת החדש ואינו צריך לשפוט אותו על-פי אמת-המידה של הישן. בהיבט זה, המתקדש רוכש תכונות מוגדרות מסוימות, ועל-ידי כך מתגלים בפניו דברים רבים הנשארים נסתרים עבור מי שטרם התקדש.

הלגימה השנייה המוגשת למתקדש היא **לגימה של זיכרון**. באמצעותה הוא רוכש את הכושר לשמור על ידיעת האמיתות העילאיות נוכחת לעד בנפשו. הזיכרון הרגיל אינו מתאים למשימה זו. מוכרחים אנו להתאחד, להיות אחד, עם האמיתות העילאיות.

אל לנו רק לדעת אותן, אלא עלינו להיות מסוגלים, כדבר מובן מאליו, לגלותן וליישמן בפעולות חיות, אף בעודנו אוכלים ושותים. הן מוכרחות להיות ההתאמנות שלנו, ההרגל שלנו, הנטייה שלנו. אין שום צורך לחשוב עליהן במובן הרגיל; הן מוכרחות לבוא לידי ביטוי חי באדם עצמו; הן מוכרחות לזרום בתוכו כמו תהליכי החיים באורגניזם שלו. **כך מרומם האדם את עצמו, במובן רוחי, אל אותו מעמד שאליו רומם אותו הטבע במובן פיסי.**

פרק 3

היבטים מעשיים

ההתאמנות במחשבות וברגשות בדרך המתוארת בסעיפים הכנה (2.1), הארה (2.2) ו- התקדשות (2.4), מכניסה אל תוך הנפש והרוח את אותה סימטריה אורגנית שבה הטבע בנה את הגוף הפיסי. לפני התפתחות זו, הנפש והרוח הן גושים בלתי-נבדלים. הרואה הרוחי תופס אותן כספירלות דמויות-ענן משתלבות ומסתובבות, המנצנצות במעומעם בגוונים של אדמדם, חום-אדמדם או צהוב-אדמדם. לאחר התאמנות זו, הן מתחילות לזהור בצבעים של ירוק-צהבהב או כחול-ירקרק, ומראות מבנה מסודר. סדירות פנימית זו המובילה לידיעה עילאית, מושגת כאשר התלמיד מכניס אל תוך מחשבותיו ורגשותיו את אותה מערכת סדורה שאותה העניק הטבע לאיבריו הגופניים, המאפשרים לו לראות, לשמוע, לעכל, לנשום ולדבר. בהדרגה, הוא לומד לנשום ולראות עם הנפש הזאת ולדבר ולשמוע עם הרוח.

בדפים הבאים, נדון בפירוט רב בהיבטים מעשיים מסוימים של החינוך העילאי של הנפש והרוח. הם כאלה שכל אדם יכול לתרגל אותם בלי להתחשב בכללים אחרים ועל-ידי כך להתקדם התקדמות מסוימת במדע הרוח.

יש לעשות מאמץ מיוחד לטיפול **סבלנות**. כל תסמין של חוסר-סבלנות יוצר השפעה משתקת, אפילו הרסנית, על הכשרים העילאיים הרדומים בתוכנו. אל לנו לצפות לראות מראה עצום של העולמות העילאיים מיום אחד לבא אחריו, כי אז לבטח נתאכזב. שביעות-רצון מההישג הקטן ביותר, שקט ושלווה מוכרחים להשתלט יותר ויותר על הנפש. מובן למדי שהתלמיד ימתין באי-סבלנות לתוצאות; אך, הוא לא ישיג דבר כל עוד הוא לא יצליח להשתלט על אי-סבלנותו. אין גם שום תועלת בלהילחם באי-סבלנות זו רק במובן הרגיל, כי היא רק תלך ותתעצם. אנו מתעלמים ממנה תוך הטעיה-עצמית, בעודה משתרשת בצורה חזקה יותר במעמקי הנפש. רק כאשר נתמסר, שוב ושוב, למחשבה מוגדרת מסוימת, בהפכנו אותה ממש לקנייננו, שאפשר יהיה להגיע לתוצאות כלשהן. מחשבה זו היא הבאה: **עליי לעשות כל אשר ביכולתי למען אימון נפשי ורוחי ופיתוחן; אך, אמתין בסבלנות עד שכוחות עילאיים ימצאוני ראוי להארה מסוימת**. אם מחשבה זו תתחזק בתלמיד עד כדי כך שהיא תהפוך לתכונה ממשית של אופיו, הרי שהוא יצעד בנתיב הנכון. במהרה, תכונה זו תטביע את חותמה על חיצוניותו. מבט עיניו ייעשה יציב, תנועת גופו תשדר ביטחון, החלטותיו יהיו ברורות וכל אשר ייפול בקטגוריה של עצבנות, ייעלם בהדרגה. יש לקחת בחשבון כללים הנראים פעוטים ולא-משמעותיים. למשל, נניח שמישהו מעליב אותנו. לפני שההתאמנות שלנו החלה, היינו מפנים את התרעומת שלנו נגד מי שהעליב; גל של כעס היה מתפרץ בתוכנו. ברם, במקרה כזה, מיד צריכה לעלות בתודעתו של התלמיד המחשבה שעלבון זה אינו מוריד מאומה מערכו. והוא

יעשה כל אשר מוכרח להיעשות כדי להתמודד עם העלבון הזה בשלווה פנימית וביישוב-הדעת, ולא כאשר בלבו כעס. כמובן, אין הכוונה פשוט להשלים עם כל עלבון, אלא לפעול באותו יישוב-דעת שליו בעודנו מגיבים לעלבון שהוטח בנו בדיוק כפי שהיינו מגיבים אם העלבון היה מוטח באדם אחר שהעניק לנו את הזכות להתערב לטובתו. תמיד יש לזכור שהתאמנות זו אינה מבוצעת בתהליכים חיצוניים גסים, אלא בשינויים עדינים ושקטים בחיי החשיבה והרגש.

על אוצרות הידיעה העילאית, לסבלנות יש השפעה של משיכה בעוד לאי-הסבלנות יש השפעה של דחייה. בתחומים העילאיים יותר של ההווה, בלתי-אפשרי להשיג דבר עם חיפזון ואי-שקט. מעל לכל הדברים, יש להשתיק השתוקויות ותאוות, כי אלה תכונות של נפש שכל ידיעה עילאית מתרחקת ממנה בביישנות. כמה שידיעה זו נחשבת יקרה, אל לו לתלמיד להשתוקק אליה אם ברצונו להשיגה. אם ברצונו להשיגה לטובתו שלו, הוא לעולם לא ישיגה. הדבר דורש ממנו להיות ישר עם עצמו **בנפשו הפנימית ביותר**. בשום מקרה, אל לו לחיות תחת אשליה כלשהי ביחס לעצמיותו שלו. ברגש של אמת פנימית, עליו להתבונן ישירות בפגמיו, בחולשותיו ובאי-כשירותו. אם ינסה לתרץ לעצמו אחת מחולשותיו, הרי שהוא יציב אבן בדרכו על הנתיב האמור להובילו מעלה. מכשולים מהסוג הזה אפשר לסלק רק על-ידי הארה-עצמית. קיימת רק דרך אחת להיפטר מפגמים וחסרונות והיא על-ידי הכרה ברורה שלהם. הכול רדום בנפש האנושית ואפשר לעוררו. אדם אף יכול לשכלל את האינטלקט והתבונה שלו. ידיעה-עצמית כזו היא, כמובן, קשה, כי הפיתוי להונאה-עצמית עצום. מי שקונה לעצמו הרגל להיות ישר עם עצמו, פותח את השער המוביל לתובנה עמוקה יותר.

על התלמיד לסלק מתוכו כל סקרנות שהיא. הוא מוכרח להיפטר במידה רבה ככל האפשר מההרגל לשאול שאלות רק כדי לספק צימאון אנוכי לידע. עליו לשאול שאלות רק כאשר הידיעה תוכל לשמש לשכלול ישותו שלו לשירות האבולוציה. אף-על-פי-כן, אל לו לחסום את שמחתו מהידיעה ואת התמסרותו אליה. עליו להקשיב בדבקות לכל אשר תורם למטרה כזאת ולחפש אחר כל הזדמנות להקדשת תשומת-לב אדוקה.

בהתאמנות אזוטריית, יש להקדיש תשומת-לב מיוחדת לחינוך **חיי המאוויים**. אין הכוונה לכך שעלינו להשתחרר לגמרי מכל מאווי, כי אם ברצוננו להשיג משהו, הרי שמוכרחים אנו להתאוות אליו. המאווי יטה תמיד להתגשם אם הוא יגובה בכוח מיוחד. כוח זה נובע מידיעה נכונה. **אל תתאוה בכלל לדבר כלשהו כל עוד לא הגעת להכרה נכונה שלו**. זהו אחד מכללי הזהב שעל התלמיד להקפיד לקיימו. אדם חכם קודם מברר את חוקי העולם ואז מאווייו הופכים לכוחות המגשימים את עצמם. הדוגמה הבאה מבהירה זאת. לבטח ישנם בני-אדם רבים שהיו רוצים ללמוד מהתנסות אישית משהו על חייהם לפני הלידה. מאווי כזה חסר-תועלת לחלוטין ואינו מוביל לשום תוצאה כל עוד האדם הנדון לא התוודע לחוקים השולטים בטבעו של הנצחי, לחוקים אלה במאפיין העדין והאינטימי ביותר שלהם, באמצעות לימוד מדע הרוח. אך, לאחר

שבאמת רכש את הידיעה הזאת, אם ירצה להתקדם הלאה, הרי שהמאוי שלו, בהיותו נאצל ומטוהר, יאפשר לו לעשות זאת.

כמו-כן, אין שום תועלת לומר: אני רוצה לבחון במיוחד את חיי הקודמים ואלמד רק לשם מטרה זו. דווקא, עלינו להיות מסוגלים להיפטר מרצון כזה, לסלקו לגמרי ולהתחיל ללמוד בלי המטרה הזאת. עלינו לטפח רגש של שמחה והתמסרות כלפי מה שאנו לומדים בלי לחשוב על המטרה אשר הוזכרה לעיל. עלינו ללמוד להוקיר ולטפח מאוי מסוים בדרך כזו שהוא יביא עמו את התגשמותו שלו.

כאשר אנו כועסים, מתעצבנים או מתרגזים, הרי שאנו מעמידים חומה סביבנו בעולם-הנפש, והכוחות האמורים לפתח את עיני הנפש, אינם יכולים להתקרב אלינו. למשל, אם אדם מרגיז אותי, הרי שהוא שולח זרם נפשי אל תוך עולם-הנפש. אין ביכולתי לראות את הזרם הזה כל עוד אני עצמי נוטה לכעוס. הכעס שלי מסתיר אותו ממני. ברם, אל לנו להניח שבהשתחררנו מכל כעס, מיד נראה מחזה נפשי (אסטרלי). לשם כך, מוכרח להתפתח בנפש איבר לראייה רוחית. הניצנים של איבר כזה רדומים בכל אדם, אך הם נשארים לא-פעילים כל עוד הוא נוטה לכעוס. עם זאת, איבר זה אינו מופיע מיד לאחר שנאבקנו בכעס במידה מסוימת. דווקא, עלינו להתמיד במאבק זה בכעס ולהתקדם בסבלנות בדרךנו; אז, יום אחד נגלה שעין זו של הנפש אכן התפתחה. כמובן, הכעס אינו הפגם היחיד שעלינו להיאבק בו לשם השגת המטרה הזאת. רבים מאבדים סבלנות או נעשים ספקניים, מפני שהם נאבקו במשך שנים בתכונות מסוימות, ובכל זאת לא השיגו ראייה רוחית. במקרה כזה, הם פשוט אימנו תכונות מסוימות ואפשרו לאחרות להתפתח באופן פרוע. תשורת הראייה הרוחית מתגלה אך ורק לאחר שכל אותן תכונות אשר עצרו את התפתחותם של הכשרים הרדומים, מסולקות. אין ספק שניצני הראייה והשמיעה האלה עשויים להופיע לפני כן, אך אלה רק נבטים צעירים ורכים, החשופים לכל טעות אפשרית, ואם לא יטפלו בהם וישגיחו עליהם, הם עלולים למות מהר מאוד.

תכונות אחרות שיש להיאבק בהן, כמו כעס ורוגז, הן: ביישנות, אמונות תפלות, דעות קדומות, יהירות ושאפתנות, סקרנות, התאוה למסור מידע והנטייה להבדיל בין בני-אדם על-פי מאפיינים חיצוניים של מעמד, מין, גזע וכן הלאה. בתקופתנו, לבני-אדם קשה להבין כיצד למאבק בתכונות כאלה יכול להיות קשר כלשהו להעצמת כושר ההכרה. אך, כל מדען רוח יודע שהרבה מאוד תלוי בנושאים כאלה יותר מאשר העשרת האינטליגנציה וביצוע תרגילים מלאכותיים. אי-הבנה עשויה להופיע במיוחד אם נאמין שעלינו להיעשות רודפי-סכנות שלא לצורך כדי להתגבר על פחד; שעלינו לעצום את עינינו ולהתעלם מההבדלים בין בני-אדם, מפני שמוכרחים אנו להיאבק בדעות הקדומות של מעמד, גזע וכן הלאה. דווקא, אמת שהערכה נכונה של כל הדברים מושגת רק כאשר איננו מסובכים בדעות קדומות. אפילו במובן הרגיל, אמת שהפחד מפני תופעה מסוימת מונע מאתנו מלהעריכה נכונה; שדעה קדומה גזענית מונעת מאתנו לראות את תוך נפשו של האדם. התלמיד מוכרח לפתח את המובן הפשוט הזה, על כל רגישותו ועדינותו.

כל מילה אשר נאמרת בלי שנשקלה ביסודיות מהווה אבן-נגף אשר הוצבה בדרכה של ההתאמנות האזוטרית. וכאן, יש להתייחס למשהו אשר יכול להיות מוסבר רק על-ידי מתן דוגמה. אם נאמר משהו אשר מחייב את תגובתנו, עלינו להיות זהירים ולקחת בחשבון את הדעה, הרגש ואפילו את הדעה הקדומה של הדובר יותר מאשר את מה שיש לנו לומר באותו רגע על הנושא הנדון. בדוגמה זו מוזכרת תכונה מזוככת של טאקט, שלמען טיפוחה מוכרח התלמיד להקדיש את דאגתו. עליו ללמוד לשפוט מה החשיבות שיכולה להיות לכך, עבור האדם האחר, אם יתנגד לדעתו של האחר ויציב את דעתו שלו. אין הכוונה לכך שהוא מוכרח להימנע מהבעת דעתו. שאלה זו אינה באה בחשבון. אך, הוא מוכרח להקשיב לדובר בהקפדה ובתשומת-לב רבות ככל האפשר ולתת לתשובתו להתעצב על-פי מה שרק עתה שמע. במקרים כאלה, מחשבה אחת מסוימת תעלה שוב ושוב בתודעתו של התלמיד והוא יצעד בנתיב הנכון אם מחשבה זו תחיה בתוכו בה במידה שהיא תהפוך לקו מאופיו. המחשבה היא הבאה: **החשיבות אינה טמונה בהבדל שבין דעותינו, אלא בכך שיגלה מה נכון, במאמציו שלו, אם רק אסייע לו בכך.** מחשבות מסוג זה ודומה לה גורמות לאופיו ולהתנהגותו של התלמיד להיות חזורים בתכונה של רכות-לב, שהינה אחד האמצעים העיקריים אשר משתמשים בו בכל התאמנות אזוטרית. גסות-רוח מגרשת את התמונות הנפשיות הצריכות לפקוח את עין הנפש; רכות-הלב מסלקת את המכשולים ופותחת את האיברים הרוחניים.

יחד עם רכות-הלב, תכונה נוספת תפתח בנפשו של התלמיד: זו של שימת-לב שליווה לכל הדקויות שבחיי הנפש של סביבתו, בעודו משתיק שתיקה מוחלטת כל פעילות בתוך נפשו שלו. חיי הנפש של סביבתו יטביעו עליו את חותמם בדרך כזו שנפשו שלו תצמח, ובעודה צומחת, תקבל מבנה סדור, כפי שצמח צומח באור השמש. רכות-הלב ואיפוק סבלני פותחים את הנפש בפני עולם-הנפש ואת הרוח בפני עולם-הרוח. התמד בהקדשת זמנים להסתגרות פנימית שקטה; אטום את החושים בפני כל מה שהם העבירו לך לפני שהתחלת בהתאמנותך; צמצם עד כדי עצירה מוחלטת את כל המחשבות שעל-פי הרגליך הקודמים, עלו בתוכך; היה דומם ושקט בפנימיותך, המתן בסבלנות, ואז העולמות העילאיים יתחילו לעצב ולשכלל את איברי הראייה והשמיעה בנפשך וברוחך. אל תצפה לראות ולשמוע מיד בעולם הנפש והרוח, כי כל מה שאתה עושה תורם לפיתוחם של חושיך העילאיים יותר, ותהיה מסוגל לשמוע עם הנפש והרוח רק כאשר יהיו ברשותך חושים עילאיים אלה. לאחר שהתמדת לאורך פרק זמן מסוים בהסתגרות פנימית שקטה, חזור לענייניך היומיומיים הרגילים, בהטביעך עמוק בתודעתך את המחשבה הבאה: **"יום יבוא, לאחר שאתפתח במידה מספקת, אשיג את מה שנועדתי להשיג"**, ואל תנסה למשוך אליך בכוח את אחד מהכוחות העילאיים האלה. כל תלמיד מקבל את ההוראות האלה מן ההתחלה. על-ידי שמירה עליהם, הוא משכלל את עצמו. אם יתעלם מהם, כל עבודתו תהיה לשווא. אך, הם קשים למימוש רק עבור מי שחסר סבלנות ומי שאינו מתמיד. לא קיימים שום מכשולים למעט אותם מכשולים שאנו בעצמנו מציבים בנתיב שלנו, וכל אלה הרוצים באמת להתקדם, יכולים להימנע מהם. את הנקודה הזאת יש להדגיש ללא הרף, כי בני-אדם

רבים יוצרים תפיסה שגויה לחלוטין על הקשיים המופיעים בפניהם מכל עבר בנתיב אל הידיעה העילאית. במובן מסוים, קל יותר להגשים את הצעדים הראשונים לאורך נתיב זה מאשר להתגבר על הקשיים היומיומיים השכיחים בלי התאמנות זו. מלבד זאת, כאן נמסרים רק אותם דברים שלא כרוכה בהם שום סכנה לבריאות הנפש והגוף. קיימות דרכים אחרות אשר מובילות מהר יותר אל המטרה, אך למה שהוסבר כאן אין שום קשר אליהן, מפני שיש להן השפעות מסוימות שמדען רוחי מנוסה יתייחס אליהן כלא-רצויות. היות שמידע חלקי על דרכים אלה מוצא את דרכו, ללא הרף, אל הקהל הרחב, מן ההכרח להזהיר אזהרה מפורשת מפני השימוש בהן. מסיבות שרק מתקדשים יכולים להבין, בלתי-אפשרי לפרסם בפומבי את הדרכים הללו בצורתן האמיתית. קטעי המידע המופיעים פה ושם אינם יכולים להוביל, לעולם, לתוצאות מועילות, אלא עלולות לערער את הבריאות, האושר והשקט הנפשי. יהיה הרבה יותר טוב לבני-האדם אם יימנעו מכל קשר לדברים כאלה מאשר יסתכנו בהתמסרות לכוחות אפלים, שעל טבעם ומקורם הם אינם יכולים לדעת דבר.

כאן, אפשר לומר משהו על הסביבה שבה יש לקיים את ההתאמנות הזאת, כי יש לזה חשיבות מסוימת. ועם זאת, המקרה שונה עבור כל אדם ואדם. מי שמתאמן בסביבה המלאה רק במאוויים אישיים, כמו למשל מאבק הקיום המודרני, מוכרח להיות מודע לעובדה שמאוויים אלה אינם חסרי השפעה על התפתחותם של איבריו הרוחיים. נכון שהחוקים הפנימיים של האיברים האלה חזקים כל-כך שהשפעה זו אינה יכולה להיות מזיקה בצורה אנושה. כפי שחבצלת לא תוכל, לעולם, להתפתח לכדי דרדר, לא חשוב כמה הולמת סביבתה, כך גם עין-הנפש לעולם לא תוכל להתפתח לדבר כלשהו מלבד צורתה שנועדה לה, גם אם היא כפופה למאוויים האישיים שבערים המודרניות. אך, בכל הנסיבות, טוב יהיה אם התלמיד יבחר, שוב ושוב, כסביבתו את הטבע בשלוותו המרגיעה, בהדרו הפנימי ובחמדתו. בר-מזל במיוחד הינו התלמיד היכול לבצע את התאמנותו האזוטורית בהיותו מוקף בעולם הירוק של הצמחים או בין גבעות שטופות-שמש, בהם הטבע אורג את המארג של תמימותו המתוקה. סביבה זו מפתחת את האיברים הפנימיים בהרמוניה כזו שאינה יכולה להופיע בעיר מודרנית. ממוקם במקום טוב יותר מאשר איש-העיר הינו האדם שבמהלך ילדותו לפחות, התאפשר לו לנשום את ריח האורנים, להתבונן בפסגות הרים מושלגות ולהתרשם מפעילותם השקטה של היצורים והחרקים שבשטחים מיוערים. עם זאת, אין בכך למנוע מתושב העיר לתת לאיברי הנפש והרוח שלו, בד בבד עם התפתחותם, את המזון הנובע מהתורות אשר התקבלו בהשראתו של מחקר רוחי. אם איננו יכולים לראות את היערות באדרתם הירוקה בכל אביב, מדי יום, עלינו, תחת זאת, לפתוח את נפשנו לתורות המרהיבות של הבהגווד גיטה או של האוונגליון על-פי יוחנן או של תומס איש קמפן ולתיאורים של מדע הרוח. ישנן דרכים רבות המובילות אל פסגת התובנה, אך הרבה מאוד תלוי בבחירה נכונה. מי שמנוסה מבחינה רוחית היה יכול לומר הרבה על הנתיבים האלה, הרבה שעשוי להיראות מוזר למי שטרם התקדש. למשל, יתכן שאדם התקדם מאוד בנתיב; יתכן שהוא עומד, כביכול, ממש על סף

הראייה והשמיעה עם הנפש והרוח; נתמזל מזלן, והוא הפליג באונייה באוקיינוס שקט או אולי סוער, והמעטה יורד מעיני נפשו; לפתע הוא נעשה רואה רוחי. אדם אחר, גם הוא הגיע לשלב שבו המעטה צריך לרדת; אצלו, הדבר קורה בשעת אסון או מכת-גורל. באדם אחר, למכת-הגורל עלולה להיות השפעה משתקת על כוחותיו והשפעה מערערת על מרצו; עבור תלמיד אזוטרי, זו הופכת להיות הזדמנות להארתו. אדם שלישי ממתין בסבלנות במשך שנים בלי שום תוצאה ניכרת. לפתע, בשבתו בשלווה בחדרו השקט, אור רוחי אופף אותו; הקירות נעלמים, הם נעשים שקופים עבור נפשו ועולם חדש מופיע בפני עיניו שהפכו לרואות או משמיע קולו באוזניו שהפכו להיות שומעות מבחינה רוחית.

התנאים להתאמנות אזוטריית

התנאים לקיומה של התאמנות אזוטריית אינם שרירותיים. הם מהווים תוצאה טבעית של ידיעה אזוטריית. כפי שאדם המסרב לאחוז במכחול לעולם לא יהיה צייר, כך גם אדם שאינו מוכן למלא את הדרישות הנחשבות נחוצות בעיני המורה, לעולם לא יוכל לקבל הדרכה אזוטריית. בעיקרו של דבר, המורה יכול ליעץ, וכל דבר שהוא אומר צריך להתקבל במובן זה. הוא כבר עבר את שלבי ההכנה המובילים אל ידיעת העולמות העילאיים, והוא יודע מניסיון מה נדרש. הדבר תלוי לגמרי ברצון החופשי של כל ישות אנושית אינדיבידואלית אם לצעוד או לא לצעוד באותו נתיב. לדרוש לקבל הדרכה אזוטריית בלי לעמוד בתנאים, יהיה כמו לומר: "למד אותי לצייר, אך אל תדרוש ממני לאחוז במכחול." המורה לעולם לא יציע דבר אלא אם כן בא התלמיד לקראתו מרצונו החופשי. אך, יש להדגיש שהשתוקקות כללית לידיעה עילאית אינה מספקת. השתוקקות זו, כמובן, תורגש על-ידי רבים, אך רק באמצעותה לא ניתן יהיה להגשים דבר כל עוד התנאים המיוחדים הנלווים להתאמנות אזוטריית לא מתקיימים. את הנקודה הזאת מוכרחים לשקול היטב אלה המתלוננים כי ההתאמנות קשה. אי-יכולת או אי-רצון לעמוד בתנאים הקפדניים האלה יהיה כרוך, לעת עתה, בעזיבת ההתאמנות האזוטריית. נכון, התנאים חמורים, עם זאת הם אינם קשים, כי קיומם לא רק צריך להיות, אלא מוכרח להיות פעולה מתוך רצון חופשי.

אם מתעלמים מעובדה זו, ההתאמנות האזוטריית עשויה להיתפס בקלות ככפייה על הנפש או המצפון; כי, ההתאמנות מבוססת על פיתוחם של חיים פנימיים והמורה מוכרח לתת עצות המתייחסות לחיים פנימיים אלה. אך, אין מדובר בכפייה כאשר דרישה כלשהי מתקיימת מתוך בחירה חופשית. לרצות מהמורה: "למד אותי את הידיעה העילאית שלך, אבל הנח לי עם האמוציות, הרגשות והמחשבות שלי", תהיה דרישה בלתי-אפשרית. במקרה זה, סיפוק הסקרנות וההשתוקקות לידיעה, יהיו המניעים היחידים. ברם, כאשר שואפים אליה בגישה כזאת, ידיעה עילאית לעולם לא תושג.

עתה, הבה נתייחס לתנאים המוטלים על התלמיד. יש להדגיש שלא עומדים על כך שאף לא אחד מהתנאים האלה ימולא במלואו; חשובה רק מידת המאמץ המושקע במילוי כל אחד מהתנאים הללו. איש אינו יכול לקיימם במלואם, אבל כל אחד יכול להתחיל לצעוד בדרך אליהם. המאמץ שהרצון עושה והמוכנות לעלות על הנתיב, הם החשובים.

התנאי הראשון הוא שהתלמיד ישים לב לשיפור הבריאות הגופנית והרוחית שלו. כמובן, הבריאות אינה תלויה באינדיבידואל, אך המאמץ להשתפר בהיבט זה נמצא בטווח השגתם של כולם. ידיעה

בריאה יכולה לנבוע רק מישויות אנוש בריאות. הלא-בריאים לא נדחים, אבל נדרש מהתלמיד רצון לנהל חיים בריאים. בהיבט זה, הוא מוכרח להגיע לעצמאות מרבית. העצות הטובות שאחרים נותנים, לרוב בלי שנתבקשו, הן בדרך-כלל מיותרות. כל אדם מוכרח להשתדל לדאוג לעצמו. מההיבט הפיסי, תהיה זו יותר שאלה של הימנעות מהשפעות מזיקות מאשר כל דבר אחר. במילוי חובותינו, מוכרחים אנו לעתים קרובות לעשות דברים שהינם מזיקים לבריאותנו. עלינו להחליט ברגע הנכון להציב את החובה גבוה יותר מאשר הדאגה לבריאותנו. אולם, פשוט חישבו כמה רבים הדברים שאפשר להימנע מהם במעט רצון טוב. במקרים רבים, החובה מוכרחה לעמוד גבוה יותר מהבריאות ולעתים קרובות אפילו מהחיים עצמם; אך, ההנאה, ככל שהדבר נוגע לתלמיד, לעולם לא תעמוד גבוה יותר. עבורו, ההנאה יכולה להיות רק אמצעי לשיפור הבריאות והחיים, ובהקשר זה מוכרחים אנו, מעל לכול, להיות כנים ואמיתיים עם עצמנו. אין טעם לנהל חיי סגפנות כאשר המניע המונח ביסודם הוא אותו מניע הקיים בהנאות אחרות. אחדים עשויים להפיק סיפוק מסגפנות כפי שאחרים יכולים להפיקו משתיית יין, אך אל להם לחשוב שסוג זה של סגפנות יסייע בידם להגיע לידיעה עילאית. רבים מייחסים לנסיבות שלהם כל דבר שלכאורה מונע מהם מלהתקדם. הם אומרים שהם אינם יכולים לפתח את עצמם בתנאי-חייהם. עתה, יתכן שיהיה מועיל לרבים, מסיבות אחרות, לשנות את תנאי-חייהם, אך איש אינו צריך לעשות זאת בשביל ההתאמנות האזוטריית. למענה, אדם צריך לעשות כמה שיתאפשר לו, לא חשוב מה מצבו, לשיפור בריאות הגוף והנפש. כל סוג של עבודה יכול לשרת את האנושות בכללותה; וזהו סימן בטוח יותר של גדלות-נפש לקלוט בצורה ברורה כמה חיונית לכוליות זו עבודה פחותת-ערך, אולי אפילו לא-נעימה מאשר לחשוב: "עבודה זו אינה טובה דיה עבורי; נועדתי למשהו טוב יותר." ישנה חשיבות מיוחדת לכך שהתלמיד ישאף לבריאות נפשית מלאה. חיי חשיבה ורגש לא-בריאים יגרמו לחסימת הנתיב המוביל אל הידיעה העילאית. חשיבה בהירה ושלווה עם יציבות רגשית, יוצרות כאן את הבסיס לעבודה מכל סוג שהוא. אין דבר אשר צריך להיות רחוק יותר מהתלמיד מאשר נטייה לחיים מעוררי דמיונות ולרגשנות, לעצבנות, להגזמה ולקנאות. עליו לרכוש השקפה בריאה על כל נסיבות החיים; עליו לעמוד בדרישות החיים בביטחון יציב, באפשרו לכל הדברים להטביע עליו את רשמייהם ולגלות את מסרייהם. עליו להשתדל מאוד למלא אחר דרישות החיים בכל הזדמנות. אם לא יעשה זאת, הוא ימצא את דרכו אל עולמות הדמיון שלו בלבד, במקום אל העולמות העילאיים; במקום האמת, הדעות האהובות עליו תתגלינה בפניו. מוטב שהתלמיד יהיה ענייני, במקום להיות רגשן ולא-מעשי.

התנאי השני הוא שהתלמיד צריך לחוש עצמו משולב כחוליה של החיים בכללותם. הרבה כולל בעמידתו בתנאי זה, אולם כל אחד צריך לעמוד בו בדרכו שלו. אם אני מורה וחניכי אינו עומד בציפיותי, אל לי להפנות את תרעומתי נגדו אלא נגדי. עליו לחוש עצמי כאחד עם חניכי, בה במידה שאשאל את עצמי: "האם המגרעת של חניכי אינה תוצאת מעשיי?" במקום לכוון את רגשותיי נגדו, עליו דווקא לחשוב על גישתי שלי, כך שהחניך יוכל בעתיד למלא טוב יותר אחר דרישותיי. מתוך גישה כזאת, יתרחש בתלמיד

שינוי בדרך חשיבתו כולה. הדבר נכון לגבי כל הדברים, קטנים כגדולים. גישה תודעתית כזאת, למשל, משנה את הדרך שבה אני מתייחס לפושע. אני עוצר את השיפוט שלי ואומר לעצמי: "אני, כמוהו, רק ישות אנושית. הודות לנסיבות נוחות יותר, זכיתי לקבל חינוך כזה שאולי רק הוא הצילני מגורל דומה." אולי גם אגיע למסקנה שאדם-אח זה שלי היה נעשה לאדם שונה אילו מוריי היו משתדלים עמו באותה מידה שבה השתדלו עמי. עליי לחשוב על העובדה שניתן לי משהו שנמנע ממנו, שאני נהנה ממזלי הטוב בדיוק בגלל שהוא נשלל ממנו. ואז, באופן טבעי, אתחיל לחשוב על עצמי כחוליה של האנושות בכללותה ושותף לאחריות לכל המתרחש. אין משמעות הדבר שמחשבה כזו צריכה להיתרגם מיד לכדי מעשי-תעמולה חיצוניים. יש לטפחה בשקט בתוך הנפש. אז, בהדרגה, היא תטביע את חותמה על התנהגותו החיצונית של התלמיד. בנושאים מהסוג הזה, כל אחד יכול להתחיל לתקן אך ורק את עצמו. אין שום תועלת, במובן של המחשבות אשר הוזכרו לעיל, להטיל דרישות כלליות על האנושות בכללותה. קל להחליט מה בני-אדם מוכרחים להיות; אבל, התלמיד עובד בעומקים, לא על-פני השטח. לכן, תהיה זו טעות לקשור את הדרישה המועלית כאן לדרישות חיצוניות, ופחות מכול לדרישות פוליטיות; להתאמנות הזאת אין שום קשר לנושאים מהסוג הזה. תעמלנים פוליטיים יודעים, ככלל, מה לדרוש מבני-אדם אחרים, אך על דרישות מעצמם, הם ממעטים לדבר.

דברים אלה מובילים אותנו אל התנאי השלישי. התלמיד מוכרח להתעלות אל ההבנה שמחשבותיו ורגשותיו חשובים לעולם ממש כמו מעשיו. יש להבין שלשנוא אדם מזיק באותה מידה כמו להכותו. לאחר מכן, תופיע ההבנה שעל-ידי כך שאנו משכללים את עצמנו, אנו מגשימים משהו לא רק עבורנו, אלא עבור העולם כולו. העולם מפיק מידה שווה של תועלת הן מהרגשות ומהמחשבות הטהורים שלנו והן מהתנהגותנו הטובה, וכל עוד איננו יכולים להאמין בחשיבות הקוסמית של חיינו הפנימיים, הרי שאיננו מתאימים לצעוד בנתיב המתואר כאן. נתמלא באמונה הנכונה במשמעות עצמיותנו הפנימית, נפשנו, רק כאשר נפעל עליה כאילו היא ממשית לפחות כמו כל הדברים החיצוניים. עלינו להכיר בכך שכל רגש שלנו יוצר השפעה, ממש כמו כל פעולה שידנו עושה.

בדברים אלה כבר בא לידי ביטוי התנאי הרביעי: לרכוש את ההכרה שהישות הממשית של האדם אינה קיימת בחיצוניותו, אלא בפנימיותו. מי שמתייחס לעצמו כתוצר של העולם החיצוני, כתוצאה של העולם הפיסי, לא יוכל להצליח בהתאמנות אזורית זו, כי הרגש שאנו ישויות של נפש ורוח, מהווה תנאי יסודי להתאמנות זו. רכישת הרגש הזה מכשירה את התלמיד להבדיל בין חובה פנימית והצלחה חיצונית. הוא לומד לדעת שאיש אינו יכול להימדד במישרין על-ידי אדם אחר. עליו למצוא את האמצע בין מה שהתנאים החיצוניים מכתובים ומה שהוא מזהה כהתנהגות הנכונה לו. אל לו לכפות על סביבתו דבר שאותו הוא אינו מבין, אך הוא גם מוכרח להשתחרר מהתשוקה לעשות רק מה שיכול לקבל את אישורם של אלה שמסביבו. קולה של נפשו הנאבקת בכנות לקראת ידיעה, מוכרח להביא לו את ההכרה האחת ויחידה של

האמיתות שאותן הוא מייצג. אבל, הוא מוכרח ללמוד מסביבתו, ככל שרק אפשר, כדי לגלות את צורכיהם של אלה שמסביבו ומהו הטוב עבורם. בדרך זו, הוא יפתח בתוכו את מה שידוע במדע הרוח כ'מאזניים רוחיים'. בכף אחת של המאזניים מונח לב פתוח לצורכי העולם החיצוני ובכף השנייה – נחישות פנימית והתמדה בלתי-מהוססת.

דברים אלה מביאים אותנו אל **התנאי החמישי: התמדה נחושה בביצוע החלטה**. דבר לא יאלץ את התלמיד לסטות מהחלטה שהחליט, מלבד ההבנה שהוא טעה. כל החלטה הינה כוח, ואם כוח זה אינו יוצר השפעה מיידית בנקודה שאליה הופנה, הריהו ממשיך לפעול בדרכו שלו. ההצלחה קובעת רק כאשר פעולה נעשית מתוך תשוקה. אך, כל הפעולות הנובעות מתשוקה הן חסרות-ערך לגבי העולמות העילאיים. שם, האהבה לפעולה היא הגורם היחיד הקובע.⁶ באהבה הזאת, פועל כל אימפולס המניע את התלמיד לפעולה. כאשר הכישלון אינו מרתיע אותו, הוא לעולם לא יתיימש מלהתאמץ שוב ושוב להפוך כל החלטה לפעולה. בדרך הזאת, הוא מגיע לשלב שבו הוא אינו ממתין לראות את התוצאה החיצונית של פעולותיו, אלא חש סיפוק מביצוען. היא ילמד להקריב את פעולותיו, אפילו את ישותו כולה, למען העולם, לא חשוב עד כמה יקבל העולם את מעשה ההקרבה שלו. נכונות להקריב קרבן, להקריב מנחה כזאת, מוכרחים להביא עמם כל אלה הרוצים לעלות על נתיב ההתאמנות האזוטריית.

התנאי השישי הוא פיתוח רגש של הודיה עבור כל דבר שניתן לאדם. עלינו להבין שקיומנו הוא תשורה של היקום כולו. כמה נדרש כדי שכל אחד מאתנו יקבל את קיומו וישמור עליו! כמה אנו חבים לטבע ולישויות אנוש אחרות! מחשבות כאלה מוכרחות לעלות באופן טבעי אצל כל אלה השואפים להתאמנות אזוטריית, כי אם הם לא יחוו נטייה להרהר בהן, הרי שהם לא יהיו מסוגלים לפתח בתוכם את אותה אהבה חובקת-כל הנחוצה לרכישתה של ידיעה עילאית. לא יתגלה לנו דבר שאותו איננו אוהבים. וכל התגלות, היות שהיא מעשירה אותנו, מוכרחה למלא אותנו ברגש של הודיה.

כל התנאים הללו מוכרחים להשתלב בתנאי השביעי: להתייחס אל החיים, ללא הרף, באופן הנדרש על-ידי תנאים אלה. כך, התלמיד מאפשר להטביע בחייו את חותם האחידות. בדרך זו, ביטויי חייו הנבדלים יובאו להרמוניה ולא יסתרו עוד זה את זה. וכך, הוא יכין את עצמו לקראת השלווה הפנימית שעליו לרכוש במהלך השלבים המקדימים של התאמנותו.

כל אדם המגלה בכנות רצון טוב לעמוד בתנאים הללו, יכול להחליט להתחיל בהתאמנות אזוטריית. אז, הוא יהיה מוכן לעקוב אחר העצות אשר ניתנו לעיל. רבות מהעצות הללו עשויות להיראות שטחיות ורבים אולי יאמרו שהם לא ציפו שההתאמנות תהיה כרוכה בתצורות קפדניות כאלה. אלא שכל דבר פנימי מוכרח

⁶ על אהבה לפעולה ומשמעותה של פעולה חופשית, ראה חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות (GA-4) מאת רודולף שטיינר, פרק 9 האידיאה של החירות. (הערת המתרגם לעברית)

להתגלות בדרך חיצונית וכפי שתמונה אינה גלויה כאשר היא קיימת רק ברוחו של הצייר, כך לא תיתכן התאמנות אזוטרתית כלשהי בלי ביטוי חיצוני. הזלזול בתצורות הקפדניות קיים רק אצל אלה שאינם יודעים שהחיצוני הוא דרך הביטוי של הפנימי. אין ספק שהרוח היא זו החשובה באמת ולא הצורה; אך, כפי שצורה בלי רוח היא בטלה ומבוטלת, כך גם הרוח הייתה נשארת לא-פעילה, אלמלא בראה לעצמה צורה.

התנאים דלעיל נועדו לחזק את התלמיד במידה מספקת כדי שיעמוד בדרישות הנוספות אשר יוטלו עליו במהלך התאמנות זו. אם הוא ייכשל במילויים של תנאים אלה, הרי שהוא יהסס לפני כל דרישה חדשה, ובלעדיהם תחסר לו אותה אמונה באדם שמוכרח להיות לו. כי, כל שאיפה לאמת מוכרחה להתבסס על אמונה באדם ועל אהבה אמיתית כלפיו. אך, אף על פי שזהו היסוד, אין זה המקור לכל שאיפה לאמת, כי שאיפה כזו יכולה לנבוע אך ורק מכוחות המעיין הנובע של הנפש. ואהבת האדם מוכרחה להתרחב בהדרגה לכדי אהבה כלפי כל היצורים החיים, כן, כלפי הוויית-הקיום כולה. כתוצאה מכישלון במילוי התנאי אשר ניתן כאן, תחסר לתלמיד האהבה המושלמת לכל מה שמעצב ובורא, והנטייה להימנע מכל הרס לכשעצמו. עליו לאמן את עצמו כך שלא רק בפעולותיו, אלא גם בדבריו, רגשותיו ומחשבותיו, הוא לעולם לא יהרוס דבר כלשהו רק לשם ההרס. שמחתו מוכרחה לנבוע מהצמיחה ומהחיים, ועליו לתת את ידו להרס, רק אם הוא יהיה מסוגל, דרך ההרס ובאמצעותו, לקדם חיים חדשים. אין משמעות הדבר שהתלמיד פשוט יתבונן מהצד בעוד הרוע משתולל, אלא דווקא עליו לחפש אפילו ברוע את אותו צד שבאמצעותו הוא יוכל להפכו לטוב. אז, הוא יראה בצורה ברורה יותר ויותר שהדרך הטובה ביותר להילחם ברוע ובאי-השלמות היא על-ידי יצירת הטוב והמושלם. התלמיד יודע שזמן האפס לא ניתן ליצור דבר, אך גם שהלא-מושלם יכול לעבור טרנספורמציה ולהיות מושלם. מי שמפתח בתוכו את הנטייה ליצור, ימצא במהרה את עצמו מסוגל להתמודד עם הרוע בדרך הנכונה.

מוכרח להיות ברור שתכליתה של התאמנות זו היא לבנות ולא להרוס. לכן, התלמיד צריך להביא עמו רצון טוב לשם עבודה כנה ומסורה, ולא כוונה לבקר ולהרוס. צריכה להיות לו תכונה של יראת-כבוד, כי הוא מוכרח ללמוד את מה שהוא עדיין אינו יודע; עליו להתייחס בכבוד אל אשר מתגלה אליו. עבודה ויראת-כבוד הן התכונות היסודיות שהתלמיד נדרש להן. יהיו כאלה שייווכחו לדעת שהם אינם מתקדמים, אף כי לדעתם הם פעילים ללא לאות. הסיבה היא שהם לא תפסו את משמעותן של עבודה ויראת-כבוד בדרך הנכונה. עבודה אשר נעשית לשם ההצלחה, תהיה הכי פחות מוצלחת, וללמוד בלי יראת-כבוד יסייע הכי פחות להתקדמות. ואם בלימודו ישאף התלמיד לחשיבה ברורה ולשיפוט בריא, אז אין חשש שהוא יזהם את יראת-הכבוד שלו בספקות ובחששות.

איננו מושתקים עד השתעבדות על-ידי כך שאנו מאזינים למידע מסוים בהתמסרות שקטה ומפני שאיננו מתנגדים לו תוך הבעת דעתנו. מי שהתקדם התקדמות מסוימת ברכישתה של ידיעה עילאית, יודע שהוא חב הכול לתשומת-הלב השקטה ולחשיבה הפעילה, ולא לשיפוט האישי העיקש. עלינו לזכור תמיד

שאיננו צריכים ללמוד מה שאנו כבר מסוגלים לשפוט. לכן, אם כוונתנו היחידה היא לשפוט, הרי שלא יהיה לנו עוד מה ללמוד. ברם, התאמנות אזוטריה מרכזת בלימוד; מוכרח להיות לנו הרצון הטוב להיות אנשים-לומדים. אם אין ביכולתנו להבין משהו, מוטב לא לשפוט מאשר לשפוט באופן שלילי. אנו יכולים לחכות להופעתה של הבנה אמיתית. ככל שאנו מטפסים גבוה יותר בסולם הידיעה, כך אנו רוכשים יותר את הכושר להקשיב תוך התמסרות שקטה. כל תפיסה של אמת, החיים והפעילויות בכללותם בעולם הרוח, נעשים עדינים בהשוואה לתהליכי האינטלקט הרגיל והחיים בעולם הפיסי. ככל שתחום פעילותנו מתרחב לפנינו, כך עדינים יותר נעשים התהליכים שבהם אנו עוסקים. זוהי הסיבה לכך שבני-אדם מגיעים לדעות ולנקודות-מבט שונות בנוגע לתחומים העילאיים. אך, ישנה דעה אחת ויחידה בנוגע לאמיתות העילאיות ודעה זו נמצאת בהישג ידם של כל אלה, שדרך עבודה והתמסרות, התעלו עד כדי כך שהם באמת יכולים לראות את האמת ולהתעמק בה. מגיעים לדעות שהינן שונות מהדעה האמיתית היחידה כאשר בני-אדם, בהיותם לא מוכנים במידה מספקת, שופטים על-פי המושגים המועדפים שלהם, דרכי החשיבה שלהן הם מורגלים וכן הלאה. כפי שישנה רק דעה נכונה אחת בנוגע לבעיה מתמטית, כך הדבר נכון גם בנוגע לעולמות העילאיים. אבל, לפני שמגיעים לדעה כזו, יש לעבור הכנה הולמת. אילו היו לוקחים בחשבון את העניין הזה, התנאים להתאמנות אזוטריה היו, באופן מפתיע, מתבטלים. אכן, נכון שהאמת והחיים העילאיים שוכנים בכל נפש, וכל אחד יכול ומוכרח למצואם בכוחות עצמו. אולם, הם שוכנים עמוק ואפשר להעלותם מהפיר העמוק שלהם רק לאחר שכל המכשולים הוסרו. רק אדם בעל ניסיון יכול לייצג כיצד לעשות זאת. מדע הרוח נותן עצה כזאת. האמת לא נכפית על איש; הוא לא מכריז על שום דוגמה; הוא רק מצביע על דרך. אמת, כל אחד היה יכול למצוא את הדרך הזאת בלי שום עזרה, אולי רק לאחר התגשמויות רבות. באמצעות ההתאמנות האזוטריה, הדרך הזאת מתקצרת. כך, אנו מגיעים מהר יותר לנקודה שממנה נוכל לשתף פעולה באותם עולמות שבהם גאולת האדם והאבולוציה שלו מקודמות על-ידי עבודה רוחית.

דברים אלה מביאים לקו סיום את הציונים שיש למסור בהקשר לרכישתה של ידיעת העולמות העילאיים. בפרק הבא, ובהקשר רב יותר לדברים שהובאו לעיל, יוצג כיצד התפתחות זו משפיעה על היסודות העילאיים של האורגניזם האנושי (אורגניזם-הנפש או הגוף האסטרלי, והרוח או גוף-המחשבה). בדרך זו, הציונים אשר ניתנו כאן יוצבו באור חדש ואפשר יהיה לחזור אותם במובן עמוק יותר.

תוצאות ספורות של התקדשות

אחד העקרונות היסודיים של מדע רוח אמיתי הוא שמי שמתמסר ללימודו, עליו לעשות זאת בתודעה מלאה; אל לו לנסות איזשהו דבר ולתרגל תרגיל כלשהו בלי להיות מודע לתוצאות. מורה של מדע הרוח הנותן עצה או הוראה, יסביר באותו זמן לאלה השואפים לידיעה עילאית, את התוצאות הנגרמות לגוף, לנפש ולרוח, אם ילכו בעקבות עצתו והוראותיו.

נציין כאן השפעות מסוימות על נפשו של התלמיד. כי, רק אלה היודעים דברים כמו אלה הנמסרים כאן, יכולים לקחת על עצמם בתודעה מלאה את התרגילים המובילים אל ידיעת העולמות העילאיים. בלי תודעה זו, לא תיתכן שום התאמנות אוטורית אמיתית, כי מן ההכרח להבין שיש להימנע מכל גישוש באפלה, ואי-הצלחה לצעוד בנתיב ההתאמנות בעיניים פקוחות עלול להוביל את התלמיד להיות מדיום, ולא לראייה רוחית מדויקת במובנו של מדע הרוח.

התרגילים המתוארים בפרקים הקודמים, אם הם מתורגלים בדרך הנכונה, כרוכים בשינויים מסוימים באורגניזם הנפש (גוף אסטרלי). האחרון בר-תפיסה רק לרואה הרוחי ואפשר להשוותו לענן, המואר מבחינה נפשית-רוחית ברמה מסוימת, שבמרכזו אפשר להבחין בגוף הפיסי.⁷ בגוף אסטרלי זה, תשוקות, תאוות, השתוקקויות ומחשבות, נעשות גלויות בדרך רוחית. חשק חושני, למשל, יוצר רושם של קרינה בצבע אדום כהה בעל צורה ברורה; מחשבה טהורה ואצילית באה לידי ביטוי בקרינה בצבע סגול-אדמדם; המחשבה החדה והברורה של הוגה דעות נחוות כדמות צהבהבה בעלת קו מתאר ברור; המחשבה המפוזרת של אדם מבולבל, מופיעה כדמות בעלת קו מתאר מעורפל. מחשבותיו של אדם בעל השקפות חד-צדדיות ומוזרות, מופיעות בקו מתאר ברור, אך חסר-תנועה, בעוד שהמחשבות של בני-אדם הפתוחים להשקפותיהם של אחרים, נראות בעלות קווי-מתאר ניידים ומשתנים.⁸

ככל שהתלמיד מתקדם בהתפתחותו הפנימית, כך מאורגן יותר יהיה גופו האסטרלי. האחרון מבולבל ולא-מאורגן במקרה של אדם בעל חיים פנימיים בלתי-מפותחים; עם זאת, הרואה הרוחי יכול לקלוט גם את הגוף האסטרלי כדמות הבולטת בבירור מסביבתה. הוא מתפשט ממרכז הראש אל אמצעו של הגוף הפיסי

⁷ תיאור מפורט אפשר למצוא בספרו של המחבר *תיאוסופיה* (GA-9).

⁸ בכל התיאורים האלה ובתיאורים הבאים, יש לציין שבראיית צבע הכוונה היא לראייה רוחית. כאשר רואה רוחי מדבר על 'ראיית הצבע אדום', כוונתו היא: "יש לי התנסות, בדרך נפשית-רוחית, שהינה מקבילה להתנסות הפיסיית כאשר נקלט רושם של הצבע אדום." משתמשים כאן בשיטת ניסוח זו מפני שהיא טבעית לחלוטין עבור הרואה הרוחי. אם מתעלמים מנקודה זו, ראיית צבע רגילה יכולה להיחשב בקלות, בטעות, כהתנסות של ראייה רוחית אמיתית. (הערת המחבר)

ומופיע כגוף עצמאי בעל איברים מסוימים. האיברים שאליהם נתייחס הינם ברי-תפיסה עבור הרואה הרוחי סמוך לחלק הבא של הגוף הפיסי: הראשון, בין העיניים; השני, ליד הגרון; השלישי, באזור הלב; הרביעי, במה שמכונה מרכז הבטן; החמישי והשישי, ממוקמים ליד שיפולי הבטן. איברים אלה ידועים מבחינה טכנית כגלגלים, צ'אקרמס, או פרחי-לוטוס. הם מכונים כך בגלל דמיונם לגלגלים או פרחים, אך כמובן יש להבין בבירור שאין להתייחס לביטוי כזה בצורה מילולית יותר מאשר המונח 'כנפיים' כאשר מתייחסים לשני החצאים של הריאות. כפי שאין מדובר בכנפיים במקרה של הריאות, כך גם במקרה של פרחי-הלוטוס, יש להתייחס לביטוי באופן ציורי. בבני-אדם לא-מפותחים, פרחי-לוטוס אלה חשוכים בצבעם, חסרי-תנועה וקפואים. ברם, אצל הרואה הרוחי, הם זוהרים, ניידים ובעלי צבעים מגוונים. משהו מהסוג הזה קיים אצל המדיום, אם כי בדרך שונה; ברם, אין צורך להיכנס כאן לפרטים בנושא זה.

עתה, כאשר התלמיד מתחיל בביצוע תרגיליו, פרחי-הלוטוס נעשים זוהרים יותר; מאוחר יותר, הם מתחילים להסתובב. כאשר דבר זה קורה, הראייה הרוחית מתחילה לפעול. כי, פרחים אלה הם איברי-החישה של הנפש וההסתובבות שלהם מבטאת את העובדה שהרואה הרוחי קולט באופן על-חושי. מה שנאמר קודם בנוגע לראייה רוחית ישים במידה שווה על הסתובבויות אלה ואפילו על פרחי-הלוטוס עצמם. איש אינו יכול לקלוט את העל-חושי לפני שפיתח את חושיו האסטרליים בדרך הזאת. הודות לאיבר הרוחי הממוקם ליד הגרון, מתאפשר לבחון בדרך של ראייה רוחית את המחשבות ואת הכושר השכלי של ישויות אחרות ולקבל תובנה עמוקה יותר על החוקים האמיתיים של תופעות הטבע. האיבר הממוקם ליד הלב מאפשר לרכוש ידיעה על-חושית על התחושות והנטיות של נפשות אחרות. בהיותו מפותח, איבר זה גם מאפשר לבחון כוחות עמוקים מסוימים בבעלי-חיים וצמחים. באמצעות האיבר המכונה חלל הבטן, נרכשת ידיעה על הכשרים והיכולות של נפשות; באמצעותו, מתברר גם התפקיד שממלאים בעלי-חיים, צמחים, אבנים, מתכות, תופעות אטמוספיריות וכן הלאה, במשקו של הטבע.

לאיבר באזור הגרון יש שישה-עשר עלי-כותרת או חיבורים; לאיבר שבאזור הלב, שנים-עשר עלי-כותרת ולאיבר שבחלל הבטן, עשרה עלי-כותרת.

עתה, פעילויות מסוימות של הנפש קשורות לפיתוחם של איברים אלה ומי שמתמסר אליהן בדרך ברורה ומסוימת תורם משהו לפיתוחם של האיברים התואמים. בפרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת, שמונה מהם פותחו בעבר הרחוק במהלכו של שלב מוקדם יותר של האבולוציה האנושית. האדם עצמו לא תרם דבר לפיתוח זה; הוא קיבל אותם כתשורה מן הטבע, בזמנים שבהם תודעתו הייתה במצב מעומעם, דמוי-חלום. באותו שלב אבולוציוני, הם היו בשימוש פעיל, אך אופן פעילותם תאם אך ורק לאותו מצב מעומעם של תודעה. ככל שהתודעה נעשתה בהירה וברורה יותר, עלי-הכותרת נעשו מעורפלים יותר ויותר ופעילותם נעצרה. כיום, האדם עצמו יכול לפתח את שמונת עלי-הכותרת הנותרים באמצעות תרגילי מודעות ועל-ידי כך פרח-הלוטוס כולו ייעשה זוהר ונייד. רכישתם של כשרים מסוימים תלוי בפיתוח כל

אחד משישה-עשר על-הכותרת. עם זאת, כפי שכבר הוצג, אפשר לפתח באופן מודע רק שמונה מהם; היתר יופיעו אז מעצמם.

את הפיתוח מבצעים באופן הבא. תחילה, התלמיד מוכרח להקדיש תשומת-לב קפדנית לתפקודים מסוימים של הנפש שהוא תרגל עד כה בחוסר קפדנות ובלי תשומת-לב. **קיימים שמונה תפקודים כאלה. הראשון הוא הדרך שבה אידיאות ומושגים נרכשים.** בהיבט זה, בני-אדם מאפשרים לעצמם בדרך-כלל להיות מובלים על-ידי יד המקרה. הם רואים או שומעים דבר זה או אחר והם יוצרים את האידיאות שלהם בהתאם. כל עוד זהו המקרה, שישה-עשר על-הכותרת יישארו לא-פעילים. רק כאשר התלמיד יתחיל לקחת לידי את חינוכו העצמי, אז בהיבט זה על-הכותרת ייעשו פעילים. לשם כך, עליו לשים לב לאידיאות ולמושגים שלו; כל אידיאה צריכה לקבל משמעות עבורו; עליו לראותה כמסר ברור על הדברים של העולם החיצוני, ואל לו להפיק שום סיפוק מאידיאות שאין להן משמעות כזאת. עליו לשלוט בחייו המנטליים כך שהם יהפכו לראי אמיתי של העולם החיצוני ולכוון את מאמציו לסילוק אידיאות שגויות מתוך נפשו.

התפקוד השני עוסק בשליטה בהחלטות. אל לו לתלמיד להחליט, אפילו בנוגע למעשה הפעוט ביותר, בלי שיקול-דעת מבוסס ורציני. פעולות חסרות משמעות הנעשות בחוסר-מחשבה, צריכות להיות זרות לו. צריכים להיות לו שיקולים רציניים לכל דבר שהוא עושה ולהימנע מכל דבר החסר מניע משמעותי אשר יניע אותו לפעולה.

התפקוד השלישי עוסק בדיבור. אל לו לתלמיד לומר שום מילה שהינה חסרת מובן ומשמעות; כל דיבור לשם דיבור מסיט אותו מהנתיב שלו. עליו להימנע מהסוג הרגיל של שיחה שבה דנים בלי בקרה וללא הבחנה בנושאים שונים ומגוונים. אין בכך לרמוז שיתרחק מקשר עם בני-אדם. בדיוק בסוג כזה של שיחה שדבריו יקבלו משמעות. הוא מוכן לשוחח עם כל אחד, אך הוא יעשה זאת בשיקול-דעת רציני ובהתחשבות ממשית. הוא לעולם לא ידבר בלי לבסס את דבריו. הוא ישאף לא להרבות ולא למעט במילים.

התפקוד הרביעי הוא בקרה על הפעולות החיצוניות. התלמיד ינסה להתאים את פעולותיו בדרך כזו שהן תשתלבנה באופן הרמוני עם פעולותיהם של חבריו ועם המאורעות המתרחשים בסביבתו. הוא יימנע מפעולות העלולות להפריע לאחרים או לסתור את הנעשה בסביבתו. הוא ישאף להתאים את פעולותיו כך שהן תשתלבנה באופן הרמוני עם סביבתו ועם עמדתו בחיים. כאשר מניע חיצוני מניע אותו לפעולה, הוא ישקול כיצד להגיב בדרך הטובה ביותר. כאשר הדחף לפעולה נובע ממנו, הוא ישקול היטב את תוצאות פעולתו.

התפקוד החמישי כולל את ניהול החיים בכללותם. התלמיד ישאף לחיות בהתאמה הן עם הטבע והן עם הרוח. לעולם לא יהיה פזיז, ואף לא עצלן. פעילות ועצלנות מופרזות, זרות לו במידה שווה. הוא רואה בחיים אמצעי לעבודה והוא מנהל אותם בהתאם. הוא מווסת את הרגליו ואת דאגתו לבריאותו בדרך כזו שתתקבל כוליות הרמונית.

התפקוד השישי עוסק בשאיפותיו של האדם. התלמיד ילמד את כשריו ואת מיומנותיו, ויתנהג לאורה של ידיעה-עצמית זו. הוא לא ינסה לעשות דבר הנמצא מעבר לכוחותיו, עם זאת הוא לא ישתמט מעשיית דברים הנמצאים בטווח כוחותיו. לעומת זאת, הוא יקבע לעצמו מטרות הקשורות לאידיאלים ולחובות הגדולות של הישות האנושית. הוא לא יתייחס לעצמו באופן מכני כגלגל במכונה הענקית של המין האנושי, אלא ישאף להבין את משימות חייו ולהסתכל אל מעבר לגבולות היומיום והשגרה. הוא ישאף להגשים את חובותיו בצורה טובה ומושלמת יותר.

התפקוד השביעי עוסק בשאיפה ללמוד מהחיים ככל האפשר. דבר לא יעבור לפני התלמיד בלי שייתן לו הזדמנות לרכוש ניסיון בעל-ערך עבורו למען החיים. אם עשה דבר כלשהו באופן שגוי או לא-מושלם, הוא ייתן לזה לעורר בו תמריץ לבצע בעתיד דבר דומה באופן נכון ומושלם. כאשר אחרים פועלים, הוא יתבונן בהם כשבעיניו אותה מטרה. הוא ינסה לרכוש ניסיון רב ועשיר, בו יסתייע להפקת עצות; הוא גם לא יעשה דבר בלי להסתכל על התנסויות העבר שמהן יוכל להפיק עזרה בהחלטותיו ובענייניו.

לבסוף, התפקוד השמיני הוא הבא: התלמיד מוכרח, מדי פעם, להתבונן לאחור בפנימיותו, להשתקע בתוך עצמו, להתייעץ עם עצמו, לעצב ולבחון את העקרונות היסודיים של חייו, לסרוק במחשבותיו את סך כל הידע שלו, לשקול את חובותיו ולהרהר על תוכן חייו ומטרתם. כל הדברים האלה הוזכרו בפרקים הקודמים; כאן חוזרים עליהם רק בהקשר לפיתוח פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת. באמצעות התרגילים הללו, פרח-הלוטוס הזה יעשה מושלם יותר ויותר, כי פיתוחה של ראייה רוחית תלוי בתרגילים מהסוג הזה. ככל שמחשבותיו ודיבורו של התלמיד ישתלבו טוב יותר עם התהליכים בעולם החיצוני, כך הוא יפתח מהר יותר את הכושר הזה. מי שחושב ומדבר על המנוגד לאמת, הורס משהו בנבט של פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-הכותרת שלו. אמיתיות, יושר וכנות מהווים, בהקשר זה, כוחות יוצרים, בעוד ששקריות, מרמה ואי-יושר הינם כוחות הרסניים. ברם, על התלמיד להבין שנדרשים מעשים ממשיים, ולא רק כוונות טובות. אם אני חושב על משהו או אומר דבר כלשהו שאינו תואם למציאות, אני ממית משהו באיברים הרוחיים שלי, גם אם אני משוכנע שכוונתי טובה. כאן, הדבר דומה למצב שבו ילד נכווה בנגעו באש, גם אם עשה זאת מתוך אי-ידיעה. ויסות הפעילויות דלעיל של הנפש באופן המתואר, יגרום לפרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-הכותרת לזהור בגווני מרהיבים ויעניק לו תנועה סדורה. עם זאת, יש לציין שכושר הראייה הרוחית אינו יכול להופיע לפני שהנפש השיגה דרגה מסוימת של התפתחות. הוא אינו יכול להופיע כל עוד ויסות חייו באופן הזה גורם לתלמיד להתרגז. הוא לא יהיה מוכשר לכך כל עוד הפעילויות אשר תוארו לעיל מהוות עבורו עניין של הכנה מיוחדת מראש. הסימנים הראשונים לראייה רוחית מופיעים רק לאחר שהתלמיד הגיע לנקודה שבה הוא מסוגל לחיות בדרך שצוינה, כפי שאדם חי מתוך הרגל. אז, דברים אלה אינם צריכים עוד להיות מייגעים, אלא הם מוכרחים

להפוך להרגל. הוא לא יצטרך עוד לעמוד על המשמר ללא הרף ולדרבן את עצמו לחיות בדרך הזאת. הכול מוכרח להיות עניין של הרגל.

עתה, את פרח-הלוטוס הזה אפשר לפתח בדרך אחרת תוך מילוי הוראות מסוימות אחרות. אבל, מדע רוחי אמיתי דוחה שיטות כאלה, כי הן מובילות להרס הבריאות הפיסית ולהשחתת המוסר. קל יותר למלאן מאשר אלה המתוארות כאן. האחרונות, גם אם הינן ארוכות וקשות יותר לביצוע, מובילות אל המטרה האמיתית ויכולות רק לחזק את האדם מבחינה מוסרית.

פיתוח מעוות של פרח-לוטוס מביא עמו לא רק אשליות ותפיסות דמיוניות, אם מושגת דרגה מסוימת של ראייה רוחית, אלא גם טעויות ואי-יציבות בחיים הרגילים. פיתוח כזה עלול להיות סיבה לחוסר-ביטחון, קנאה, גאוותנות, יהירות, עקשנות וכן הלאה, באדם שעד כה היה נקי מפגמים אלה. כבר הוסבר ששמונה מתוך שישה-עשר עלי-כותרת של פרח-לוטוס זה התפתחו בעבר הרחוק והם יופיעו מחדש מעצמם במהלכה של התפתחות אזוטרתית. כל המאמצים ותשומת-הלב של התלמיד מוכרחים להיות מוקדשים ליתר שמונת עלי-הכותרת. התאמנות שגויה עלולה להסתיים בקלות בהופעה מחדש של שמונת עלי-הכותרת בלבד, בעוד שהתפתחות עלי-הכותרת החדשים תיעצר. מצב זה ייווצר במיוחד אם משקיעים בהתאמנות מעט מדי חשיבה לוגית והגיונית. ישנה חשיבות עליונה לכך שהתלמיד יהיה אדם הגיוני ובעל חשיבה בהירה, וחשיבות גדולה יותר יש לכך שישכלל את בהירות הדיבור שלו לרמה גבוהה ביותר. בני-אדם המתחילים לחוש תחושות מוקדמות של דברים על-חושיים נוטים להיות פטפטנים בנושא זה ובכך הם מעכבים את התפתחותם הרגילה. ככל שאדם ימעט לדבר על נושאים אלה, כך ייטב. רק מי שהשיג דרגה מסוימת של בהירות יכול לדבר עליהם. בתחילת ההדרכה שלהם, תלמידים נדהמים, בדרך-כלל, מחוסר הסקרנות של המורה בנוגע להתנסויותיהם. יהיה הרבה יותר טוב עבורם להישאר אילמים לגמרי בנושא זה ולהסתפק רק באזכור קצר על הצלחתם או אי-הצלחתם בביצוע התרגילים ולהקפיד על ההוראות אשר ניתנו להם. כי, למורה יש אמצעים אחרים להערכת התקדמותם, מאשר דבריהם של התלמידים. שמונת עלי-הכותרת שאליהם אנו מתייחסים עתה תמיד מתקשחים מעט כתוצאה מדיבורים אלה, בעוד שיש לשמור עליהם רכים וגמישים. הדוגמה הבאה אשר נלקחה, לשם הבהירות, לא מהעולם העל-חوشي אלא מהחיים הרגילים, תבהיר את הנקודה הזאת. נניח שאני שומע ידיעה חדשותית ומיד אחר-כך מגבש על כך דעה. זמן קצר לאחר מכן, אני מקבל ידיעה נוספת שאינה תואמת לידיעה הקודמת. בכך אני מחויב לשנות את שיפוטי הקודם. תוצאה זו מהווה השפעה שלילית על פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת שלי. ההיפך היה קורה אילו, בהתחלה, הייתי משהה את שיפוטי והייתי שומר על שתיקה הן באופן פנימי במחשבה והן באופן חיצוני במילים בנוגע לעניין כולו, עד שהייתי רוכש בסיס מהימן ליצירת שיפוטי. זהירות ביצירת שיפוטים ובדיבור עליהם תהפוך, בהדרגה, למאפיין מיוחד של התלמיד. לעומת זאת, פתיחותו לקליטת רשמים והתנסויות מתרחבת; הוא נותן להם לעבור לפניו בשקט, כדי לרכז את המספר הגדול ביותר האפשרי של

עובדות אשר תעמודנה לרשותו כאשר יגיע הזמן לגבש את דעותיו. גוונים של אדום-כחלחל ו-ורוד-אדמדם צובעים את פרח-הלוטוס כתוצאה מזהירות זו שננקטה, בעוד שבמקרה ההפוך יופיעו גוונים של אדום כהה וכתום.⁹

פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-הכותרת הממוקם באזור הלב, עובר התפתחות דומה. גם מחציתם של עלי-הכותרת שלו כבר היו קיימים ובשימוש פעיל בשלב עבר רחוק של האבולוציה האנושית. לפיכך, אין צורך שששת עלי-הכותרת האלה יפותחו במיוחד בהתאמנות אזוטריית; הם יופיעו מעצמם ויתחילו להסתובב כאשר התלמיד יתחיל לעבוד על ששת האחרים. כאן, הוא שוב ילמד לקדם את ההתפתחות הזאת על-ידי כך שישלוט ויכווין פעילויות פנימיות מסוימות בדרך מיוחדת.

מוכרח להיות ברור שהרשמים של כל איבר של הנפש או של הרוח, הינם בעלי אופי שונה. פרחי-הלוטוס בעלי שתיים-עשרה ושש-עשרה עלי-כותרת מעבירים רשמים שונים למדי. האחרון קולט צורות. המחשבות והכושר השכלי של ישויות אחרות והחוקים השולטים בתופעות הטבע, מתגלים, דרך פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת, כדמויות, לא דמויות קשיחות וחסרות-תנועה, אלא צורות ניידות מלאות חיים. הרואה הרוחי שחוש זה מפותח אצלו, יכול לתאר, עבור כל דרך חשיבה ועבור כל חוק טבע, צורה המבטאת אותם. מחשבה נקמנית, למשל, מקבלת צורה מוארכת, דמוית-חץ, בעוד שמחשבה ידידותית מעוצבת בדרך-כלל כמו פרח נפתח וכן הלאה. מחשבות ברורות ומשמעותיות, צורתן סדורה וסימטרית, בעוד שלמחשבות מבולבלות יש קווי-מתאר גליים. רשמים שונים למדי נקלטים על-ידי פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת. את הרשמים האלה אפשר להשוות, במובן מסוים, לחום ולקור נפשיים. רואה רוחי המצויד בכושר זה חש את החום והקור האלה זורמים מתוך הצורות אשר נקלטות על-ידי פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת. אילו היה מפתח את פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת ולא את פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת, הרי שהוא היה קולט, במחשבה הידידותית למשל, את הדמות אשר תוארה לעיל, בעוד שרואה רוחי שבו שני החושים פותחו, היה גם מבחין במה שאפשר לתאר רק כחום-נפשי, הזורם מתוך המחשבה. יש לציין שהתאמנות אזוטריית אינה מפתחת לעולם איבר בלי איבר שני, כך שאפשר להתייחס לדוגמה אשר הוזכרה לעיל כמקרה היפותטי לשם הבהירות. פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת, בהיותו מפותח, מגלה לרואה הרוחי הבנה עמוקה של תהליכי טבע. קרניים של חום-נפשי נובעות מכל התגלות של צמיחה והתפתחות, בעוד שכל הקיים בתהליכים של קמילה, הרס וחורבן, מעביר רושם של קור-נפשי.

⁹ תלמידים יזהו בתנאים המוטלים עליהם לשם פיתוחו של פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת, את ההוראות שבודאה נתן לתלמידיו כחלק מנתיב. עם זאת, אין מדובר כאן בתורת הבודהיזם, אלא בתיאור התנאים הקובעים את ההתפתחות, שהינם תוצאה טבעית של מדע הרוח. העובדה שתנאים אלה תואמים לתורות מסוימות של הבודהא אינה מהווה עילה לכך שלא נתייחס אליהם כאמיתיים לכשעצמם. (הערת המחבר)

את פיתוחו של החוש הזה אפשר לקדם בדרך הבאה. **תחילה, על התלמיד לשאוף לווט את סדרת המחשבות שלו (שליטה במחשבות).** כפי שפרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת מפותח על-ידי טיפוח מחשבות משמעותיות התואמות לאמת, כך גם פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת מפותח על-ידי שליטה פנימית במהלך המחשבות. מחשבות הצצות מכל עבר כמו חזון תעתועים ובאות זו אחר זו בלי שום סדר לוגי או הגיוני, אלא רק ביד המקרה, הורסות את צורתו של פרח-לוטוס זה. ככל שמחשבה אחת תהיה קשורה יותר לקודמתה וככל שנמנעים בקפדנות מכל דבר בעל טבע בלתי-הגיוני, כך הולמת יותר תהיה הצורה שאיבר-חישה זה יפתח. כאשר התלמיד שומע מחשבות בלתי-הגיוניות, הוא מיד ייתן למחשבות הנכונות להופיע בתודעתו. ברם, אל לו לסגת בדרך נטולת-אהבה ממה שאולי הינו סביבה בלתי-הגיונית כדי לקדם את התפתחותו. כמו-כן, אל לו לחוש שנכפה עליו לתקן את כל המחשבות הבלתי-הגיוניות המבוטאות סביבו. דווקא, עליו לתאם בשקט את המחשבות בעודן זורמות אליו ולהתאימן להיגיון ולמשמעות, ובאותו זמן להשתדל בכל מקרה ומקרה לשמור על שיטה זו בחשיבתו שלו.

עקביות דומה בפעולותיו יוצרת את הדרישה השנייה (שליטה במעשים). כל חוסר-עקביות, כל דיסהרמוניה של מעשה, הינם הרסניים עבור פרח-הלוטוס הנדון. כאשר התלמיד עושה מעשה מסוים, עליו לדאוג לכך שהמעשה הבא שלו יהיה בקשר לוגי עם המעשה הקודם, כי אם הוא יפעל מיום ליום עם כוונה משתנה, הרי שהוא לעולם לא יפתח את הכושר שאליה מתייחסים כאן.

הדרישה השלישית היא טיפוח כושר התמדה. התלמיד אינו מושפע מכל ההשפעות שהיו יכולות להסיטו מהמטרה שהציב לעצמו, כל עוד הוא יכול להתייחס אליה כמטרה נכונה. עבורו, מכשולים מהווים אתגר המדרבן אותו להתגבר עליהם, אך לעולם לא סיבה להרים ידיים.

הדרישה הרביעית היא סובלנות (התאפקות) כלפי בני-אדם, יצורים ואף נסיבות. התלמיד ידע כל ביקורת שטחית על כל דבר שהינו בלתי-מושלם, מרושע ורע, ודווקא ישאף להבין כל דבר שבו הוא נתקל. כפי שהשמש אינה שוללת את אורה מהרע ומהמרושע, כך גם הוא לא ישלול מהם סימפתיה מתוך הבנה. כאשר באה עליו צרה, הוא לא יתחיל לגנות ולמתוח ביקורת, אלא יקבל את הבלתי-נמנע וישאף על-פי מיטב יכולתו לתת לעניין תפנית חיובית. הוא לא יתייחס לדעותיהם של אחרים אך ורק מנקודת-מבטו, אלא ישאף לשים את עצמו במקומם.

הדרישה החמישית היא אי-משוא-פנים כלפי כל דבר שהחיים מביאים. בהקשר זה, אנו מדברים על אמונה ואמון. התלמיד יפגוש כל ישות אנושית וכל יצור עם אמון זה וייתן לו לעורר השראה בכל אחד ממעשיו. בשמעו ידיעה מסוימת, הוא לעולם לא יאמר לעצמו: "אני לא מאמין בה; היא סותרת את דעותיי הנוכחיות." הוא דווקא יהיה מוכן לבחון ולתקן את השקפותיו ואת דעותיו. הוא יישאר תמיד פתוח לקליטת כל דבר הנקרה בדרכו, ויהיה לו ביטחון ביעילות יוזמותיו. חוסר-ביטחון וספקנות מסולקים מתוך ישותו.

הוא יטפח אמונה בכוח כוונותיו. מאות כישלונות לא יוכלו לגזול ממנו את האמונה הזאת. זוהי **האמונה שבכוחה להעתיק הרים ממקומם.**

הדרישה השישית היא טיפוח איזון פנימי מסוים (שלוות-נפש). התלמיד ישתדל לשמור על שלווה הנפשית בעת שמחה או צער, ולבער את הנטייה להתנדנד בין שמחה ברקיע השביעי ומעמקי הייאוש. אסון וסכנה, גורל והתקדמות ימצאו אותו מוכן ומצויד באותה מידה.

הקורא יזהה בתכונות המתוארות כאן את שש **התכונות** שהמועמד להתקדשות שואף לרכוש. הכוונה הייתה להראות את הקשר שלהם לאיבר הרוחי הידוע כפרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת. כמקודם, יכולות להימסר הוראות מיוחדות כדי להביא את פרח-הלוטוס הזה לידי התגשמות, אך כאן, שוב, הסימטריה המושלמת של צורתו תלויה בפיתוח התכונות אשר הוזכרו לעיל, שהזנחתן תהפוך את האיבר הזה לכדי קריקטורה של צורתו הנאותה. במקרה זה, אם הושגה ראייה רוחית מסוימת, התכונות הנדונות עלולות לתפוס כיוון רע במקום כיוון טוב. אדם עלול להפוך חסר-סובלנות, חסר-ביטחון או מחרחר-ריב בסביבתו; הוא עלול, למשל, לרכוש רגש מסוים כלפי תחושותיהם של אחרים ומסיבה זו להתרחק מהם או לשנוא אותם. המצב אף עלול להגיע לנקודה שבה בגלל הקור הפנימי המציף אותו בשמעו דעות מעוררות-סלידה, הוא לא יהיה מסוגל להקשיב או יהיה עלול להתנהג בצורה מעוררת-התנגדות.

את התפתחותו של האיבר הזה אפשר לזרז אם, נוסף על כל אשר צוין, מקפידים גם על הוראות מסוימות אחרות היכולות להימסר לתלמיד רק מפה לאוזן. עם זאת, ההוראות אשר נמסרו לעיל, מובילות להתאמנות אזוטריית אמיתית ויתר על כן, ויסות החיים בדרך שתוארה יכול להיות מועיל לכל אלה שאינם יכולים לעבור או לא יעברו התאמנות אזוטריית. כי, ההשפעה על אורגניזם הנפש תפעל בכל מקרה, אם כי באיטיות. באשר לתלמיד האזוטרי, השמירה על העקרונות האלה היא חיונית. אילו היה מנסה לעבור התאמנות אזוטריית בלי להקפיד עליהם, הדבר היה מסתיים בכניסתו אל תוך העולמות העילאיים עם איברים לא-מתאימים, ובמקום לקלוט את האמת הוא היה נחשף להזיות ולאשליות. הוא היה מגיע לראייה רוחית מסוימת, אך ברובה היה קרבן לעיוורון גדול יותר מאשר קודם. לפני כן, הוא לפחות עמד איתן בעולם הפיסי; עתה, הוא מסתכל אל מעבר לעולם פיסי זה ומתבלבל ממנו בטרם רכש אחיזה בעולם עילאי. כוח ההבחנה בין אמת וטעות היה אולי מכשילו והוא היה מאבד לגמרי את דרכו בחיים. זוהי בדיוק הסיבה לכך שסבלנות נחוצה כל-כך בנושאים הללו. יש לזכור תמיד שההוראות הניתנות בהתאמנות אזוטריית אינן יכולות להרחיב מעבר למידת הנכונות לפתח מרצון את פרחי-הלוטוס אל צורתם הרגילה. אם פרחים אלה יבשילו לפני שהגיעו בשקט אל צורתם הנכונה, התוצאה תהיה קריקטורות בלבד. ההוראות המיוחדות אשר ניתנות בהתאמנות אזוטריית יכולות לגרום להבשלת הפרחים, אך צורתם תהיה תלויה באורח-החיים אשר תואר לעיל.

התאמנות פנימית בעלת אופי אינטימי במיוחד נחוצה לפיתוח פרח-הלוטוס בעל עשרה עלי-כותרת, כי עתה מדובר בללמוד באופן מודע לפקח ולשלוט על רשמי-החושים עצמם. יש לזה חשיבות מיוחדת בשלבים הראשונים של הראייה הרוחית, כי רק עם אמצעי זה שאפשר להימנע ממקור של אינספור אשליות ודמיונות. בדרך-כלל, בני-אדם אינם מבינים מיהם הגורמים השולטים ברעיונות הצצים אצלם ובזיכרונות העולים בהם באופן פתאומי. נתייחס למקרה הבא. מישהו נוסע ברכבת; תודעתו טרודה במחשבה אחת; לפתע, חשיבתו מתחילה לסטות; הוא נזכר בהתנסות אשר קרתה לו לפני שנים והיא משתלבת עם מחשבתו הנוכחית. הוא לא שם לב לכך שבהסתכלו מבעד לחלון, הוא ראה אדם אשר דמה לאדם אחר שהיה מעורב באופן אינטימי בהתנסות בה נזכר. הוא נשאר מודע, לא למה שהוא ראה, אלא רק להשפעה שהיא יצרה, ולכן הוא מאמין שהכול עלה בו מאליו. כמה מקרים מתרחשים בחיים בדרך הזאת! כמה רב חלקם של דברים שאנו שומעים ולומדים בחיינו בלי להיות מודעים לקשר שלהם! למשל, מישהו אינו יכול לסבול צבע מסוים, אך הוא אינו מבין שהדבר נובע מהעובדה שהמורה בבית-ספרו אשר נהג להטרידו לפני שנים רבות, לבש מעיל באותו צבע. אינספור אשליות מבוססות על הקשרים מהסוג הזה. דברים רבים מטביעים את חותמם על הנפש, בעודם נשארים מחוץ לתחומה של התודעה. המקרה הבא עשוי לקרות. מישהו קורא בעיתון על מותו של אדם מפורסם והוא מיד טוען שאתמול הייתה לו תחושה מוקדמת על כך, אף על פי שהוא לא שמע ואף לא ראה דבר כלשהו שהיה עשוי לעורר מחשבה כזאת. ואכן, נכון למדי שהמחשבה עלתה בו אתמול, כאילו מעצמה, שאותו אדם ימות; אלא, דבר אחד בלבד חמק מתשומת-לבו: שעתים או שלוש שעות לפני שמחשבה זאת עלתה בו אתמול, הוא ביקר אצל מכר; על השולחן היה מונח עיתון; הוא לא קרא בו, אך עיניו תפסו באופן לא-מודע את ההודעה על המחלה המסוכנת שהאדם הנדון חלה בה. הוא נשאר לא-מודע לרושם שהוא קלט ועם תוצאתו של רושם זה התקבלה תחושתו המוקדמת.

התבוננות בנושאים אלה תראה כמה עצום מקור האשליות והדמיונות הכלולים בהקשרים מהסוג הזה. בדיוק את המקור הזה מוכרחים לסתום כל אלה השואפים לפתח את פרח-הלוטוס בעל עשרה עלי-כותרת. איבר זה יכול לקלוט מאפיינים החבויים עמוק בנפשות אחרות, אך אמיתותם תלויה בהשגתה של חסינות בפני האשליות אשר הזכרו לעיל. לשם כך, נחוץ שהתלמיד יפקח על וישלוט בכל דבר הרוצה להשפיע עליו מבחוץ. עליו להגיע לנקודה שבה הוא באמת לא יקלוט שום רשמים מלבד אלה שברצונו לקלוט. את היכולת הזאת אפשר להשיג רק על-ידי פיתוחם של חיים פנימיים רבי-עוצמה; רק עם מאמץ של הרצון, הוא יאפשר לדברים מסוימים, שאליהם תשומת-לבו מוכוונת, למסור לו את רשמיהם. למעשה, הוא יתחמק מכל הרשמים שאליהם אין הוא פונה מרצונו. אם הוא רואה משהו, זה מפני שהוא רוצה לראותו, ואם הוא לא שם לב מרצון למשהו, הרי שהוא אינו קיים כלל עבורו. ככל שהמרץ והפעילות הפנימית המוקדשים לעבודה זו יהיו גדולים יותר, כך כושר זה יושג בצורה מקיפה יותר. התלמיד מוכרח להימנע מכל מבט בוהה והקשבה מכנית. עבורו, קיימים רק אותם דברים שאליהם הוא מפנה את עיניו או אוזניו. עליו לתרגל את

הכוח לא לשמוע דבר, גם במהלכה של הפרעה גדולה ביותר, אם אינו רוצה לשמוע; ומוכרח הוא לגרום לכך שעניו לא תראינה דברים, אליהם הוא אינו מפנה את תשומת-לבו. עליו להיות מוגן, כאילו על-ידי שריון פנימי, מפני רשמים לא-מודעים. בהקשר זה, התלמיד מוכרח להקדיש תשומת-לב מיוחדת לחיי החשיבה שלו. הוא יבודד מחשבה מסוימת וישתדל לקשור אותה רק עם מחשבות אחרות כאלה שהוא בעצמו הפיק באופן מודע ומרצון. הוא ידחה את כל המחשבות הרגילות והוא לא יחבר את המחשבה הזאת לאחרת כל עוד לא חקר את מקורה של השנייה. הוא ימשיך להתקדם. למשל, אם הוא חש אנטיפתיה מסוימת כלפי משהו, הוא יילחם בה וישתדל לייסד קשר מודע בינו והדבר הנדון. בדרך זו, היסודות הלא-מודעים הפולשים אל תוך נפשו ילכו ויתמעטו. רק על-ידי משמעת-עצמית חמורה כזו שפרח-הלוטוס בעל עשרה עלי-כותרת יכול להשיג את צורתו הנאותה. חיי הפנימיים של התלמיד מוכרחים להיעשות לחיים של שימת-לב ועליו ללמוד באמת להרחיק כל דבר שאליו הוא אינו צריך או אינו רוצה להפנות את תשומת-לבו.

אם משמעת-עצמית קפדנית זו תלווה עם מדיטציה על-פי מתווה ההתאמנות האוטורית, אז פרח-הלוטוס באזור חלל הבטן יבשיל בדרך הנכונה, ואור וצבע מסוג רוחי יתווספו עתה לצורה ולחום הנתונים לתפיסה על-ידי האיברים אשר תוארו לעיל. בכך, היכולות והכשרים של ישויות אחרות מתגלים וכן הכוחות והתכונות הנסתרות של הטבע. ההילה הרבגונית של יצורים חיים נעשית גלויה; כל הקיים סביבנו מגלה את תכונותיו הרוחיות. יש להבין שבשלב זה של התפתחות, נחוצה תשומת-לב גדולה ביותר, כי המשחק של זיכרונות לא-מודעים פעיל כאן מאוד. אלמלא זה היה המקרה, לבני-אדם רבים היה חוש פנימי זה, כי הוא נכנס לפעולה כמעט מיד לאחר שהרשמים הנמסרים על-ידי החושים החיצוניים מוחזקים בשליטה מלאה, כך שהם אינם נעשים תלויים בדבר מלבד תשומת-לב או אי-תשומת-לב. החוש הפנימי נשאר לא-פעיל כל עוד החוש החיצוני החזק עוצר ומשתק אותו.

קושי גדול יותר כרוך בפיתוח פרח-הלוטוס בעל שישה עלי-כותרת הממוקם במרכז הגוף, כי את הפיתוח הזה אפשר להגשים רק אם הושגו שליטה ובקרה מלאות על האישיות כולה באמצעות תודעת-העצמיות, כך שהגוף, הנפש והרוח ייצרו כוליות אחת הרמונית. תפקודי הגוף, הנטיות והתאוות של הנפש, המחשבות והאידיאות של הרוח, מוכרחים להיות מתואמים לכדי אחדות מושלמת. הגוף מוכרח להיות מרומם ומטוהר כך שאיבריו לא יוסתו לאיזשהו דבר שאינו לשירות הנפש והרוח. אל לה לנפש להיכנע, דרך הגוף, לתאוות ולתשוקות שהינן עוינות למחשבות טהורות ואצילות. עם זאת, אל לה לרוח לעמוד מנגד כמעביד בפרך את הנפש, בשלטה בה עם חוקים והוראות; דווקא, על הנפש ללמוד לציית לחוקים ולחובות הללו מתוך רצונה החופשי. אל לו לתלמיד לחוש שהחובה היא כוח מדכא שלו הוא מתמסר לא מרצונו, אלא דווקא משהו שהוא מבצע מתוך אהבה. תפקידו לפתח נפש חופשית השומרת על איזון בין גוף ורוח והוא מוכרח לשכלל את עצמו בדרך הזאת במידה כזו שהוא יהיה חופשי להתמסר לתפקודי

החושים, כי אלה צריכים להיטהר כך שיאבדו את הכוח אשר יגרור אותו מטה לרמתם. אל לו לדרוש עוד לרסן את תשוקותיו, בה במידה שהן תלכנה מעצמן בעקבות הטוב. כל עוד נחוצה ענישה-עצמית, איש אינו יכול לעבור שלב מסוים של התפתחות אוטורית; כי, מידה-טובה המתורגלת תחת אילוץ היא חסרת-תועלת. אם תאוה כלשהי עדיין נשאר, הרי שהיא תפריע להתפתחות האוטורית, לא חשוב כמה גדול המאמץ שנעשה לא להתמסר לה. כמו-כן, אין זה משנה אם תאוה זו נובעת מהנפש או מהגוף. למשל, אם אדם נמנע מלקיחת סם מעורר מסוים לשם היטהרות-עצמית, הימנעות זו עשויה להיות מועילה רק אם הגוף לא ייפגע ממנה. במקרה ההפוך יוכח שהגוף מתאוה לסם המעורר והינורות זו ממנו הינה חסרת-ערך. במקרה זה, יתכן שמדובר בויתור על האידיאל שאליו שאף, עד שיופיעו תנאים פיסיים נוחים יותר, אולי בהתגשמות אחרת. ויתור נכון עשוי להיות הישג גדול לאין-שיעור מאשר המאבק למען משהו, שבתנאים הנתונים, אינו בר-השגה. אכן, ויתור מסוג זה יתרום יותר להתפתחות מאשר המהלך ההפוך.

פרח-הלוטוס בעל שישה עלי-כותרת, בהיותו מפותח, מאפשר לקשור קשר עם ישויות מעולמות עילאיים, אם כי רק כאשר קיומן מתגלה בעולם האסטרלי או בעולם-הנפש. ברם, פיתוחו של פרח-לוטוס זה אינו מומלץ, אלא אם כן התלמיד התקדם התקדמות ניכרת באותו נתיב של התפתחות אוטורית, המאפשר לו לרומם את רוחו אל עולם עילאי יותר. כניסה זו אל תוך עולם הרוח מוכרחה תמיד להתרחש במקביל לפיתוחם של פרחי-הלוטוס, אחרת התלמיד ייקלע לטעויות ולבלבול. אין ספק שהוא יוכל לראות, אך הוא לא יהיה מסוגל להעריך הערכה נכונה את אשר ראה. עתה, פיתוח פרח-הלוטוס בעל שישה עלי-כותרת מספק הגנה מסוימת מפני בלבול ואי-יציבות, כי מי שהשיג שיווי-משקל מושלם בין חוש (או גוף), תאוה (או נפש) ואידיאה (או רוח), לא יתבלבל בקלות. ועם זאת, דבר נוסף נדרש מלבד הגנה זו כאשר, באמצעות פיתוחו של פרח-הלוטוס בעל שישה עלי-כותרת, ישויות חיות בעלות קיום עצמאי מתגלות בפני רוחו, ישויות המשתייכות לעולם שונה לחלוטין מהעולם המוכר לו דרך חושיו הפיסיים. פיתוח פרחי-הלוטוס לבדו אינו מבטיח הגנה מספקת בעולמות עילאיים אלה; נחוצים איברים עילאיים יותר. אלה יתוארו עתה לפני שנדון בפרחי-הלוטוס הנוותרים ובשאר המבנה של גוף-הנפש.¹⁰

פיתוח גוף-הנפש באופן שתואר לעיל מאפשר תפיסה בעולם על-חוש, אך מי שרוצה להתמצא בעולם זה, אל לו להיעצר בשלב זה של ההתפתחות. ניידותם של פרחי-הלוטוס לבדה אינה מספיקה. התלמיד מוכרח לרכוש את הכוח לווסת את תנועת איבריו הרוחיים ולשלוט בה באופן עצמאי ובתודעה מלאה; אחרת, הוא יהפוך לכלי משחק בידיהם של כוחות וגורמים חיצוניים. כדי להימנע מזה, עליו לרכוש את הכושר לשמוע את אשר מכונה **המילה הפנימית** והדבר כרוך בפיתוח לא רק של גוף-הנפש, אלא גם של

¹⁰ ביטוי זה – גוף-הנפש – אף על פי שהוא מציג סתירה פנימית כאשר מתייחסים אליו באופן מילולי, תואם לרושם המתקבל באופן פיסי כאשר קולטים את הגוף הפיסי. (הערת המחבר)

הגוף האתרי. האחרון הוא אותו גוף עדין המתגלה בפני הרואה הרוחי כסוג של כפיל של הגוף הפיסי והוא יוצר, במידה מסוימת, שלב ביניים בין טבע הנפש והגוף הפיסי.¹¹ אדם המצויד בכוחות של ראייה רוחית יכול להתעלם באופן מודע מגופו הפיסי של אדם אחר. הדבר תואם במישור עילאי יותר לתרגיל על מיקוד תשומת-הלב במישור נמוך יותר. כפי שאדם יכול להסיט את תשומת-לבו ממשוהו העומד מולו כך שייעשה עבורו לא-קיים, הרואה הרוחי יכול לסלק גוף פיסי משדה התבוננותו כך שמבחינה פיסית הוא יהיה שקוף עבורו. אם הוא יפעיל את הכושר הזה במקרה של אדם מסוים העומד מולו, הרי שרק הגוף האתרי יישאר גלוי בפני הראייה הרוחית שלו, מלבד גוף-הנפש שהינו גדול יותר משני האחרים – הגוף האתרי והגוף הפיסי – וחודר אותם הדדית. לגוף האתרי יש בערך את הגודל והצורה של הגוף הפיסי, כך שהוא למעשה תופס את אותו מרחב. זהו מבנה עדין ובנוי להפליא.¹²

צבע היסוד שלו שונה משבעת צבעי הקשת. מי שמסוגל להבחין בו, יגלה צבע שלמעשה אינו קיים לגבי התפיסה החושית, אך אפשר להשוותו לצבע פריחת-האפרסק. אם רוצים, אפשר לבחון את הגוף האתרי לבדו; לשם כך, יש לסלק את גוף-הנפש על-ידי מאמץ למיקוד תשומת-הלב אשר תואר לעיל. אחרת, הגוף האתרי לא יפסיק להשתנות בגלל חדירתו של גוף-הנפש.

עתה, חלקיקי הגוף האתרי נמצאים בתנועה מתמדת. אינספור זרמים זורמים דרכו בכל הכיוונים. על-ידי זרמים אלה, החיים עצמם מתקיימים ומווסתים. לכל גוף שיש לו חיים, כולל בעלי-חיים וצמחים, יש גוף אתרי. אפילו במינרלים אפשר להבחין בעקבות שלו. זרמים ותנועות אלה הם, מלכתחילה, בלתי-תלויים ברצון ובתודעה האנושיים, ממש כפי שפעילויות הלב או הקיבה נמצאות מעבר לתחום שיפוטנינו, ואי-תלות זו לא משתנה כל עוד איננו לוקחים את התפתחותנו בידיים במובנה של רכישת כשרים על-חושיים. כי, בשלב מסוים, ההתפתחות כרוכה בדיוק בלהוסיף לזרמים ולתנועות הלא-מודעים של הגוף האתרי, זרמים ותנועות אחרים אשר מופקים ומבוקרים באופן מודע.

לאחר שההתפתחות האזוטרתית התקדמה עד כדי כך שפרחי-הלוטוס התחילו להתנועע, התלמיד כבר השיג הרבה מאוד היכול להסתכם בעיצובם של זרמים ותנועות ברורים בגוף האתרי. מטרתו של פיתוח זה היא לעצב סוג של מרכז באזור הלב הפיסי, שממנו קורנים זרמים ותנועות ברבגוניות הגדולה ביותר האפשרית של צבעים וצורות. במציאות, המרכז אינו מהווה רק נקודה, אלא מבנה מורכב ביותר, איבר מופלא ביותר. הוא זוהר ומנצנץ בכל גווני הצבע ומציג צורות סימטריות, היכולות לעבור טרנספורמציה מהירה. צורות זרמים אחרים של צבע קורנים מתוך האיבר הזה אל חלקים אחרים של הגוף, ומעבר לו אל הגוף האסטטלי, בעודם חודרים ומאירים אותו לגמרי. הזרמים החשובים ביותר זורמים אל פרחי-הלוטוס.

¹¹ לתיאור מפורט יותר, ראה ספרו של המחבר *תיאוסופיה* (GA-9).

¹² אני מבקש מהפיסיקאים לא להיות מוטרדים מהביטוי 'גוף אתרי'. כאן משתמשים במילה 'אתר' רק כדי לבטא את עדינותו של הגוף הנדון ואין לקשרו בשום דרך לאתר ההיפותטי בפיסיקה. (הערת המחבר)

הם ממלאים כל עלה-כותרת ומוסותים את סיבוביו; ואז, בזרמם מהנקודות של פרחי-הלוטוס, הם נעלמים בחלל החיצוני. ככל שהתפתחותו של אדם עילאית יותר, כך גדול יותר היקף התפשטותם של קרניים אלה.

לפרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת יש קשר הדוק במיוחד עם איבר מרכזי זה. הזרמים זורמים ישירות לתוכו ודרכו, בהמשיכם בצד אחד אל פרחי-הלוטוס בעלי שישה-עשר ושני עלי-כותרת, ובצד השני, הצד הנמוך יותר, אל פרחי-הלוטוס בעלי שמונה, שישה וארבעה עלי-כותרת. זוהי הסיבה לכך שמוכרחים להקדיש את תשומת-הלב המרבית לפיתוח פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת, כי אי-שלמות של פרח-לוטוס זה הייתה באה לידי ביטוי בעיצוב לא-רגיל של המבנה כולו. הדברים דלעיל ייתנו מושג על הטבע העדין והאינטימי של ההתאמנות האזוטריית ועל הדיוק הנדרש כדי שההתפתחות תהיה סדירה ונכונה. יתברר גם מעל לכל ספק שכיוונים לפיתוח כשרים על-חושיים יכולים להיות רק עניינם של אלה אשר התנסו בעצמם בכל דבר שהם מציעים לעורר אצל אחרים ונמצאים ללא ספק בעמדה לדעת אם הכיוונים שהם נותנים, יובילו אל התוצאות המדויקות הרצויות. אם התלמיד ילך בכיוונים אשר ניתנו לו, הרי שהוא יכניס אל תוך גופו האתרי זרמים ותנועות שהינם בהרמוניה עם החוקים והאבולוציה של העולם אליו הוא משתייך. כתוצאה מכך, הוראות אלה הן השתקפויות של החוקים הגדולים של האבולוציה הקוסמית. הם מורכבים מהתרגילים אשר הוזכרו לעיל ומתרגילים הדומים להם במדיטציה והתרכזות, שכאשר מבצעים אותם כהלכה, הם מפיקים את התוצאות אשר תוארו לעיל. בזמנים מסוימים, התלמיד מוכרח לתת להוראות הללו למלא את נפשו בתכניהן, כך שיתמלא לחלוטין בהן באופן פנימי. אפשר להתחיל בדבר פשוט במטרה להעמיק את הפעילות הלוגית של התודעה ולהפיק העצמה פנימית של החשיבה. על-ידי כך, החשיבה נעשית חופשית מכל ההתנסויות והרשמים החושיים ובלתי-תלויה בהם; היא מתרכזת בנקודה אחת אשר מוחזקת תחת שליטה מוחלטת. כך, נוצר מרכז ראשוני עבור זרמי הגוף האתרי. מרכז זה עדיין לא נמצא באזור הלב, אלא בראש, והוא מופיע בפני הרואה הרוחי כנקודת-מוצא לתנועות ולזרמים. כל התאמנות אזוטריית מוכרחה ליצור תחילה את המרכז הזה כדי שתהיה מוצלחת. אילו המרכז הזה היה נוצר כבר מן ההתחלה באזור הלב, הרי שהשואף לראייה רוחית היה מקבל ללא ספק הבזקים מהעולמות העילאיים, אבל היה חסר תובנה אמיתית על הקשר בין עולמות עילאיים אלה ועולם החושים שלנו. ברם, זהו כורח ללא תנאי עבור האדם בשלב הנוכחי של האבולוציה. אל לו לרואה הרוחי להפוך להוזה הזיות; מוכרח הוא לשמור על עמידה איתנה על האדמה.

לאחר שהמרכז בראש התייצב כראוי, הוא מועבר למטה, אל אזור הגרון. דבר זה מתרחש באמצעות תרגילי התרכזות נוספים. אז, זרמי הגוף האתרי יקרנו מתוך נקודה זו ויאירו את המרחב האסטרונומי המקיף את האינדיבידואל.

התאמנות מתמשכת מאפשרת לתלמיד לקבוע לעצמו את מיקומו של גוף אתרי זה. עד כה, מיקום זה היה תלוי בכוחות חיצוניים הנובעים מהגוף הפיסי. עם פיתוח נוסף, התלמיד יהיה מסוגל לסובב את גופו

האתרי בכל הכיוונים. כושר זה נוצר על-ידי זרמים הנעים בערך לאורך שתי הידיים ומרוכזים בפרח-הלוטוס בעל שני עלי-כותרת שבאזור העיניים. כל זה מתאפשר על-ידי הקרינות מהגרון המקבלות צורות מעוגלות, שחלקן זורם אל פרח-הלוטוס בעל שני עלי-כותרת ומשם יוצרים זרמים הנעים כגלים לאורך הידיים. כהתפתחות נוספת, זרמים אלה מתפצלים ומסתעפים באופן עדין ביותר ונעשים, כביכול, סוג של מארג העוטף את הגוף האתרי כולו כאילו עם רשת. בעוד שעד כה הגוף האתרי לא היה סגור בפני העולם החיצוני כך שזרמי-החיים מהים האוניברסלי של החיים זרמו באופן חופשי פנימה והחוצה, הרי שעתה זרמים אלה צריכים לעבור מבעד לקרום זה. כך, האינדיבידואל נעשה רגיש לזרמים חיצוניים אלה; הם נעשים ברי-תפיסה עבורו.

ועתה, הגיע הזמן שבו המערכת השלמה של זרמים ותנועות מועברת אל מרכזה הממוקם באזור הלב. שוב, דבר זה מתרחש כאשר מתמידים בביצוע תרגילי ההתרכזות והמדיטציה; ובנקודה זו מושג השלב שבו התלמיד מחונן בשמיעת המילה הפנימית. עתה, כל הדברים מקבלים משמעות חדשה עבורו. הם נעשים כביכול ברי-שמיעה מבחינה רוחית במהותם הפנימית ביותר ומדברים אל האדם על מהותם היסודית. הזרמים המתוארים לעיל מקשרים אותו עם המהות הפנימית של העולם שאליו הוא משתייך. הוא מתחיל לשלב את חייו בחיי סביבתו וביכולתו לתת להם להדהד בתנועותיהם של פרחי-הלוטוס.

בנקודה זו, מתרחשת כניסה אל תוך עולם הרוח. אם התלמיד התקדם רחוק כל-כך, הרי שהוא ירכוש הבנה חדשה על כל אשר דיברו המורים הגדולים של האנושות. דברי בודהא והאוונגליונים, למשל, משפיעים עליו השפעה חדשה. הם ממלאים אותו אושר עילאי שעליו מעולם לא חלם. כי, צליל דבריהם עוקב אחר התנועות והריתמוסים שהוא עיצב לעצמו בתוכו. עכשיו הוא יודע שהבודהא או האוונגליסטים אינם מדברים על התגליותיהם שלהם, אלא על אלה אשר זרמו לתוכם מתוך המהות הפנימית ביותר של כל הדברים. כאן, יש להצביע על עובדה אשר יכולה להיות מובנת רק לאור הנאמר לעיל. החזרות הרבות בדברי בודהא אינן מובנות לבני-אדם בשלב האבולוציוני הנוכחי שלנו. ברם, עבור התלמיד האזוטרי הם נעשים לכוח שעליו הוא בשמחה ייתן לחושיו הפנימיים להישען, כי הם תואמים לתנועות מסוימות בגוף האתרי. התמסרות לחזרות בשלווה פנימית מושלמת, יוצרת הרמוניה פנימית עם התנועות הללו; ומפני שהאחרונות הן תמונה של ריתמוסים קוסמיים מסוימים שבנקודות מסוימות חוזרים על עצמם ועל אופנים קודמים, הרי שהתלמיד בהקשיבו לחכמתו של הבודהא, מאחד את חייו עם אלה של המיסטריות הקוסמיות.

בהתאמות אזוטרית מדובר על **ארבע תכונות** שאותן יש לרכוש בנתיב המכונה 'נתיב ההכנה לרכישת ידיעה עילאית'. התכונה הראשונה היא הכושר להבחין במחשבות בין אמת ומראית-עין או דעה גרידא. התכונה השנייה היא הערכה נכונה של מה שהינו אמיתי וממשי באופן פנימי, אל מול מה שהינו גלוי-לעין. השלישית טמונה בתרגול שש התכונות שכבר הוזכרו בדפים הקודמים: שליטה במחשבות, שליטה במעשים, התמדה, סובלנות, אמונה ואיזון נפשי. התכונה הרביעית היא אהבה לחירות פנימית.

הבנה אינטלקטואלית בלבד של הנכלל בתכונות אלו, הינה חסרת-ערך. הן מוכרחות להשתלב בנפש כך שהן תיצורנה את הבסיס להרגלים פנימיים. קחו, למשל, את הראשונה מהתכונות הללו: ההבחנה בין אמת ומראית-עין. התלמיד מוכרח לאמן את עצמו כך שיבחין, כדבר מובן מאליו, בכל דבר שבו הוא נתקל, ביסודות הבלתי-חיוניים ובאלה שהינם משמעותיים וחיוניים. הוא יצליח לעשות זאת רק אם, במהלך התבוננותו בעולם החיצוני, ינסה לעשות זאת שוב ושוב בשקט ובסבלנות. ובסופו של דבר הוא יבדוד במבט אחד ובאופן טבעי את החיוני והאמיתי, בעוד שלפני כן הוא היה יכול להיות מרוצה גם מהבלתי-חיוני ומהחולף. *כָּל הַחֹלֶף אֵךְ מְשָׁל*¹³ – זאת אמת הנעשית הכרה שאינה מוטלת בספק של הנפש. אותו דבר יש גם לגבי יתר שלוש התכונות מתוך הארבע אשר הוזכרו לעיל.

עתה, ארבעת ההרגלים הללו מבצעים למעשה טרנספורמציה בגוף האתרי האנושי העדין. ההרגל הראשון, הבחנה בין אמת ומראית-עין, יוצר את המרכז בראש אשר כבר תואר ומכין את המרכז באזור הגרון. ההתפתחות הממשית של מרכזים אלה תלויה, כמובן, בתרגילי ההתרכזות אשר תוארו לעיל; האחרונים עוזרים להתפתחות וארבע התכונות מביאות לידי בשלות. לאחר שהמרכז בגרון הוכן, שליטה חופשית בגוף האתרי ועטיפתו בתוך רשת, כפי שתואר לעיל, נובעת מן ההערכה הנכונה של מה שהינו אמת לעומת מה שהינו נדוש ובלתי-חיוני. אם התלמיד ירכוש את כושר ההערכה הזה, הרי שעובדות של עולמות עילאיים תעשנה עבורו בהדרגה לברות-תפיסה. אבל, אל לו לחשוב שעליו לבצע רק את אותם מעשים הנראים משמעותיים בהיותם נשפטים על-פי אמת-המידה של הערכה אינטלקטואלית בלבד. במעשה הפעוט ביותר, בכל דבר קטן שעושים, יש משהו בעל חשיבות במשק העצום של הקוסמוס, וזו רק שאלה של היות מודע לחשיבות זו. נדרשת הערכה נכונה של ענייני החיים היומיומיים, לא המעטת ערכם. כבר דננו בשש המידות מהן מורכבת התכונה השלישית; הן קשורות לפיתוח פרח-הלוטוס בעל שנים-עשר עלי-כותרת הממוקם באזור הלב וכפי שכבר צוין, אל המרכז הזה שמוכרחים להכווין את זרמי-החיים של הגוף האתרי. התכונה הרביעית, הכמיהה לחירות, משמשת להבאת האיבר האתרי שבאזור הלב לידי בשלות. לאחר שתכונה זו הופכת להרגל פנימי, האינדיבידואל משתחרר מכל דבר התלוי רק בכשרים של טבעו האישי. הוא מפסיק לראות דברים מנקודת-מבטו הנבדלת וגבולות עצמיותו הצרה אשר ככלו אותו אל נקודת-מבט זו, נעלמים. סודות עולם הרוח מקבלים גישה לעצמיותו הפנימית. זוהי השתחררות. כי, אותם גבולות מגבילים את האינדיבידואל להתייחס לדברים ולישויות באופן כזה התואם לקווי-אופיו האישיים. מהתייחסות אישית זו לדברים שהתלמיד מוכרח להיות חופשי ומשוחרר.

¹³ מתוך פאוסט, חלק שני, מערכה חמישית, נקיקי הרים, מקהלה מיסטית. תרגום מאת ניצה בן-ארי, אוניברסיטת תל-אביב, הוצאה לאור. (הערת המתרגם לעברית)

מהדברים דלעיל מתברר שלהוראות הניתנות בהתאמות אזוטריית יש השפעה המגיעה עד למעמקים הפנימיים ביותר של הטבע האנושי. כאלה הן ההוראות בנוגע לארבע התכונות המוזכרות לעיל. אפשר למצאן בצורה זו או אחרת בכל התורות הגדולות על חקר התהוות היקום אשר לוקחות בחשבון את עולם הרוח. מייסדיהן של תורות אלה לא מסרו אותן למין האנושי מתוך איזשהו רגש מעורפל. הם מסרו אותן מן הסיבה הטובה שהם היו מתקדשים גדולים. מתוך הידיעה שלהם, הם עיצבו את תורות המוסר שלהם. הם ידעו כיצד הן תפעלנה על הטבע העדין של האדם ורצו שחסידיהם יגשימו בהדרגה את פיתוחו של טבע עדין זה. לחיות במובן של תורות גדולות אלה, משמעו לפעול למען השגתה של שלמות אישית רוחית. רק בעשותו זאת, יכול האדם לעמוד לשירות העולם והאנושות. שלמות-עצמית אינה בשום אופן אנוכיות, כי האדם הלא-מושלם הינו משרת לא-מושלם של העולם והאנושות. ככל שאדם יהיה מושלם יותר, כך הוא ישרת טוב יותר את העולם. "אם השושנה מקשטת את עצמה, מקשטת היא את הגן כולו."

כך, מייסדי התורות הגדולות הם המתקדשים הגדולים. תורתם זורמת אל תוך נפשות בני-האדם ולכן, יחד עם האנושות, העולם כולו מתקדם קדימה. הם פעלו באופן מודע למדי כדי לקדם את התהליך האבולוציוני הזה של האנושות. תורותיהם יכולות להיות מובנות רק אם זוכרים שהן תוצר של ידיעת המעמקים הפנימיים ביותר של הטבע האנושי. המתקדשים הגדולים ידעו ומתוך הידיעה שלהם שהם עיצבו את האידיאלים של האנושות. והאדם מתקרב אל המנהיגים הגדולים האלה כאשר הוא מרומם את עצמו, בהתפתחותו שלו, אל המרומים שלהם.

חיים חדשים לחלוטין נפתחים בפני התלמיד מתחילה כאשר התפתחות גופו האתרי בדרך אשר תוארה לעיל, ובזמן הנכון במהלך התאמותו, מוכרח הוא לקבל את אותה הארה אשר תאפשר לו להתאים עצמו אל הוויית-קיום חדשה זו. פרח-הלוטוס בעל שישה-עשר עלי-כותרת, למשל, מאפשר לו לקלוט דמויות רוחיות מעולם עילאי. מוכרח הוא ללמוד כמה שונות עשויות להיות דמויות אלה כאשר הן נובעות מאובייקטים או ישויות שונים. כדבר ראשון, עליו לשים לב לכך שמחשבותיו ורגשותיו משפיעים השפעה רבת-עוצמה על חלק מהדמויות הללו, על אחרות השפעה מועטה או שום השפעה. דמויות מסוג אחד משתנות מיד כאשר המתבונן, בראותו דמות כזאת, אומר לעצמו: "זה יפה", ואז במהלך התבוננותו הוא משנה את המחשבה הזאת לבאה: "זה מועיל". אופייני לצורות הנובעות ממינרלים או מאובייקטים מלאכותיים שהן משתנות תחת השפעתם של כל מחשבה וכל רגש שהמתבונן מפנה אליהן. דבר זה ישים בדרגה מועטה יותר על הצורות המשתייכות לצמחים ועוד פחות לאלה התואמות לבעלי-חיים. גם הדמויות האלה מלאות חיים ותנועה, אך תנועה זו בחלקה נובעת מהשפעתם של מחשבות ורגשות אנושיים; בהיבטים אחרים, היא נגרמת על-ידי גורמים שהינם מעבר להשפעה אנושית. עתה, מופיע שם בתוך עולם שלם זה, סוג של צורה הנשאר לגמרי מחוץ להשפעה אנושית. התלמיד יכול לשכנע את עצמו שצורות אלה אינן נובעות לא ממינרלים, לא מאובייקטים מלאכותיים ואף לא מצמחים או בעלי-חיים. כדי לרכוש הבנה מלאה, עליו

לחקור את הצורות הללו שמהן הוא יוכל ללמוד שהן נבעו מהרגשות, היצרים והתשוקות של ישויות אנוש. עם זאת, הוא יכול לגלות שהצורות הללו מושפעות גם ממחשבותיו ורגשותיו, אם כי במידה מועטה באופן יחסי. אך, תמיד נותרת שארית של צורות בעולם זה שעליה השפעות כאלה זניחות. אכן, בתחילת דרכו, התלמיד יכול לתפוס מעט יותר משארית זו. הוא יוכל לגלות את טבעה רק על-ידי התבוננות-עצמית. אז, הוא ילמד אלו צורות הוא מפיק בעצמו, כי הרצון שלו, שאיפותיו וכן הלאה, באים לידי ביטוי בצורות האלה. יצר השוכן בקרבו, תשוקה הממלאת אותו, כוונה שהוא מטפח וכן הלאה, כולם מתגלים בצורות האלה: אופיו כולו מתגלה בעולם זה של צורות. כך, על-ידי מחשבותיו ורגשותיו המודעים, אדם יכול להשפיע על כל הצורות שאינן נובעות ממנו; אבל, על אלה שהוא מחולל בעולם העילאי אין לו כל השפעה לאחר שבראן. עתה, מהאמור לעיל נובע שבמישור עילאי יותר זה חייו הפנימיים של האדם הכוללים יצרים, תשוקות, אידיאות, מתגלים באופן חיצוני בצורות מוגדרות, ממש כמו כל הישויות והאובייקטים האחרים. לידיעה העילאית, העולם הפנימי מופיע כחלק מן העולם החיצוני. בעולם עילאי יותר, ישותו הפנימית של האדם מתייצבת מולו כתמונה משתקפת, כאילו בעולם הפיסי היה מוקף ראייה והיה יכול לראות את גופו הפיסי באותה דרך.

בשלב זה של ההתפתחות, התלמיד הגיע לנקודה שבה הוא יכול להשתחרר מן האשליה הנובעת מההתקדשות של עצמיותו האישית. עתה, ביכולתו לראות את אותה עצמיות פנימית כעולם חיצוני, כפי שעד כה התייחס לכל דבר אשר השפיע על חושיו כעולם חיצוני. כך, הוא לומד מהתנסות הדרגתית לנהוג עם עצמו כפי שעד כה נהג עם הישויות שמסביבו.

אילו התלמיד היה רוכש תובנה על עולמות רוחיים אלה בלי הכנה מספקת של טבעם, הוא היה מוצא את עצמו מתמודד עם תמונת נפשו שלו כמו עם סוג של חידה. שם, תשוקותיו ותאוותיו מתייצבות מולו כצורות של בעלי-חיים או, לעתים נדירות יותר, כצורות של בני-אדם. אמנם, צורות בעלי-חיים של עולם זה אינן דומות לאלה של העולם הפיסי, עם זאת יש להן דמיון מסוים: מתבוננים לא-מנוסים מתייחסים אליהן לעתים קרובות כזהות. עתה, עם הכניסה אל תוך עולם זה, מוכרחה להירכש שיטת שיפוט חדשה לגמרי; כי, מלבד העובדה שדברים המשתייכים למעשה לפנימיותו של האדם מופיעים כעולם חיצוני, הם גם נושאים את אופיין של השתקפויות של מה שהן מהוות באמת. למשל, כאשר קולטים מספר, יש לקרוא בסדר הפוך, כמו בתמונת ראי: המספר 265, משמעו כאן במציאות, 562. כדור נקלט כפי שרואים אותו ממרכזו.

את התפיסה הפנימית הזאת מוכרחים לתרגם בדרך הנכונה. תכונות הנפש מופיעות באופן דומה כמו בראי. רצון המוכוון אל אובייקט חיצוני מופיע כצורה הנעה כלפי האדם הרוצה. תאוות השוכנות בחלק הנחות יותר של הטבע האנושי עשויות לקבל צורות של בעלי-חיים או צורות דומות אשר תוקפות את

האינדיבידואל. במציאות, תאוות אלה נעות החוצה; הן מחפשות סיפוק בעולם החיצוני, אולם שאיפה זו החוצה מופיעה בהשתקפות של תמונת ראי כהתקפה על האינדיבידואל שממנו הן נובעות.

אם התלמיד, לפני שרכש תובנה על העולמות העילאיים, למד להכיר באמצעות התבוננות-עצמית שקטה וכנה את המעלות והפגמים של אופיו שלו, אז ברגע בו עצמיותו הפנימית מתייצבת מולו כבתמונת ראי, הוא ימצא את הכוח והאומץ לנהוג בדרך הנכונה. בני-אדם אשר לא הצליחו לבחון את עצמם בדרך הזאת ולא התוודעו במידה מספקת לעצמיותם הפנימית, לא יזהו את עצמם בתמונה המשתקפת שלהם ויחשבו בטעות שהיא משהו זר. או עלולים הם להיבהל מהמראה ובגלל שאינם יכולים לסבול את המראה, הם ירמו את עצמם בהאמינם שהדבר כולו הינו רק אשליה אשר אינה יכולה להובילם לאיזושהו מקום. בשני המקרים, האדם הנדון, בהגיעו בטרם עת לשלב מסוים בהתפתחות פנימית, היה מעכב בצורה קשה את התקדמותו שלו.

חיוני בהחלט שהתלמיד יחוה את ההיבט הרוחי הזה של עצמיותו הפנימית לפני שיתקדם אל תחומים עילאיים יותר; כי, עצמיותו מהווה את אותו יסוד נפשי-רוחי שאותו ביכולתו לשפוט בדרך הטובה ביותר. אם הוא הבין באופן יסודי את טבעה של אישיותו בעולם הפיסי ואם תמונת הראי של אישיותו מופיעה כדבר ראשון בעולם עילאי, אז הוא יוכל להשוות ביניהן. הוא יוכל לייחס את העילאי יותר למשהו אשר כבר ידוע לו, כך שנקודת-מוצא זו תימצא על קרקע יציבה. בעוד שלא חשוב כמה ישויות רוחיות אחרות התגלו לו, הוא היה מוצא עצמו לא-מסוגל לגלות את טבען ואת תכונותיהן ובמהרה היה חש שהקרקע נשמטת מתחת לרגליו. לכן, יש להדגיש, שוב ושוב, שהכניסה היחידה והבטוחה אל תוך העולמות העילאיים נמצאת בקצהו של נתיב המוביל דרך ידיעה אמיתית והערכה-עצמית של העצמיות.

אז, התלמיד, עם התקדמותו אל העולמות העילאיים, נתקל בהתחלה בתמונות מסוג רוחי; והממשות שתמונות אלה תואמות לה, קיימת למעשה בתוכו. עליו היה להתקדם רחוק מספיק כדי להימנע מלהשתוקק לממשות מסוג מוצק יותר בשלב התחלתי זה ולהתייחס לתמונות הללו כבאות בעתן. במהרה, הוא ייתקל במשהו חדש למדי בעולם זה של תמונות. עצמיותו הנמוכה יותר תתייצב לפניו כתמונה משתקפת; אך, מתוך תמונה זו תופיע הממשות האמיתית של עצמיותו העילאית יותר. מתוך תמונת אישיותו הנמוכה יותר תתגלה צורת ה'אני' הרוחי. אז, ייקשרו החושים מהאחרון אל ממשויות רוחיות עילאיות אחרות.

זהו הרגע שבו נזקקים לפרח-הלוטוס בעל שני עלי-כותרת באזור העיניים. אם הוא יתחיל לנוע עתה, התלמיד יגלה שאפשר להביא את ה'אני' העילאי הזה לקשר עם ישויות רוחיות עילאיות. הזרמים מפרח-הלוטוס הזה יזרמו לעבר הממשויות העילאיות בדרך כזו שהתנועות הנדונות תהיינה ברורות לגמרי לאינדיבידואל. כפי שהאור הופך את האובייקטים הפיסיים לגלויים-לעין, כך גם זרמים אלה מגלים את הישויות הרוחיות של העולמות העילאיים.

על-ידי הפנמת האמיתות היסודיות המופקות ממדע הרוח, התלמיד לומד להניע ולאחר מכן לכוון את הזרמים הנובעים מפרח-הלוטוס הממוקם בין העיניים.

במיוחד בשלב זה של ההתפתחות שערכם של שיפוט בריא והתאמנות בחשיבה בהירה ולוגית עובר לקדמת הבמה. העצמיות העילאית, שעד כה הייתה רדומה באופן לא-מודע במצב עוברי, נולדת עתה אל תוך הוויית-קיום מודעת. אין מדובר כאן בלידה על דרך המשל, אלא לידה ממשית בעולם הרוח, והישות אשר נולדה עתה, העצמיות העילאית, מוכרחה להיכנס אל תוך אותו עולם עם כל האיברים והכשרים הנחוצים כדי שתהיה כשירה לחיים. כפי שעל הטבע לספק לרך הנולד הבא לעולם עיניים ואוזניים הולמות, כך גם חוקי ההתפתחות-העצמית מוכרחים לספק את היכולות הנחוצות שעמן העצמיות העילאית תוכל להיכנס אל תוך הוויית-הקיום. חוקים אלה השולטים בהתפתחותם של האיברים הרוחיים העילאיים, אינם אלא החוקים של תבונה ומוסריות בריאות של העולם הפיסי. העצמיות הרוחית מבשילה בעצמיות הפיסית כמו ילד ברחם אמו. בריאותו של הילד תלויה בתפקוד נורמלי של חוקי טבע ברחם האם. מבנה העצמיות הרוחית מותנה באופן דומה בחוקי השכל הישר והתבונה הרגילים, אשר שולטים בחיים הפיסיים. איש לא יוכל להוליד עצמיות עילאית בריאה שחיי החשיבה והרגש שלה, בעולם הפיסי, אינם בריאים. כמובן, חיים המבוססים על היגיון מהווים את הבסיס לכל התפתחות רוחית אמיתית. כפי שהילד, בעודו נמצא עדיין ברחם האם, חי בהתאמה עם כוחות הטבע שאליהם יש לו גישה, לאחר לידתו, באמצעות איבריו החושיים, כך גם העצמיות האנושית העילאית חיה בהתאמה עם חוקי עולם הרוח, גם במהלכה של הוויית-קיום פיסית. וגם, כשם שהילד, מתוך יצר חיים עמום, רכש את הכוחות הנדרשים, כך גם האדם יכול לרכוש את כוחות עולם הרוח לפני שעצמיותו העילאית נולדת. אכן, הוא מוכרח לעשות זאת כדי שהאחרונה תוכל להיכנס אל תוך העולם כישות מפותחת במלואה. יהיה זה שגוי למדי לומר: "אוכל לקבל את התורות של מדע הרוח רק לאחר שאהיה לרואה רוחי", כי בלי הפנמתם של ממצאי המחקר הרוחי, אין שום סיכוי להגיע לידיעה עילאית. המצב יהיה כאילו ילד, במהלך תקופת העיבור, היה דוחה את הכוחות המזינים אותו דרך אמו ומציע להמתין עד שיוכל להשיגם בכוחות עצמו. כפי שהעובר לומד מתוך יצר-החיים שלו להעריך את אשר מוגש לו, כך יכול מי שאינו רואה רוחי להעריך את אמיתותן של תורות מדע הרוח. תבונה על התורות הללו המבוססת על רגש-לאמת המושרש עמוק וכושר שיפוט בהיר, בריא, ביקורתי ומקיף-כל, אפשרית גם לפני שדברים רוחיים נקלטים. את הידיעה האזוטטרית מוכרחים ללמוד תחילה, כך שלימוד זה יהווה הכנה לראייה רוחית. אדם המגיע לראייה רוחית בלי הכנה כזאת ידמה לילד אשר נולד עם עיניים ואוזניים, אבל בלי מוח. עולמות הקולות והצבעים היו מתייצבים מולו, אולם הוא לא היה מתמצא בהם.

בשלב זה של התפתחותו האזוטטרית, התלמיד מבין, דרך התנסות פנימית אישית, את כל אשר דיבר אל חוש האמת שלו, אל האינטלקט והתבונה שלו. עתה, יש ברשותו ידיעה ישירה על עצמיותו העילאית. הוא לומד כיצד עצמיותו העילאית קשורה לישויות רוחיות נשגבות ויוצרת עמן כוליות מאוחדת. הוא רואה כיצד

העצמיות הנמוכה נובעת מעולם עילאי ומתגלה לו כיצד טבעו העילאי מתמיד להתקיים לעומת טבעו הנמוך. עתה, ביכולתו להבדיל בין הנצחי שבו והחולף; כלומר, הוא לומד דרך תובנה אישית להבין את תורת ההתגשמות של העצמיות העילאית בתוך העצמיות הנמוכה. יתברר לו שהוא מהווה חלק ממערכת רוחית עצומה ותכונותיו וגורלו נובעים מהקשר הזה. הוא לומד לזהות את חוק חייו, הקארמה שלו. הוא נוכח לדעת שעצמיותו הנמוכה, המהווה את הוויית-קיומו הנוכחית, היא רק אחת מהצורות שישותו העילאית יכולה לקבל. הוא מבחין באפשרות לעבוד על עצמו מתוך עצמיותו העילאית אל תוך עצמיותו הנמוכה, כך שיוכל לשכלל את עצמו יותר ויותר. עתה, הוא אף יכול להבין את ההבדלים הגדולים בין ישויות אנוש ביחס לרמת שלמותן. הוא נעשה מודע לכך שישנם אחרים מעליו אשר כבר עברו את השלבים שעדיין עומדים לפניו, והוא נוכח לדעת שהתורות והמעשים של בני-אדם כאלה נובעים מהשראתו של עולם עילאי יותר. הוא חב את הידיעה הזאת למבט הראשון שלו אל תוך עולם עילאי זה. אלה המכונים 'מתקדשים של האנושות' נעשים מציאותיים עבורו.

אלה התשורות שהתלמיד חב לשלב זה בהתפתחותו:

- תובנה על עצמיותו העילאית;
- תובנה על תורת ההתגשמות של ישותו העילאית אל תוך ישות נמוכה יותר;
- תובנה על החוקים שבאמצעותם החיים בעולם הפיסי מווסתים על-פי ההקשרים הרוחיים שלהם, כלומר חוק הקארמה;
- ולבסוף, תובנה על הוויית-הקיום של המתקדשים הגדולים.

לכן, נאמר על תלמיד אשר הגיע לשלב הזה שכל הספקות נעלמו ממנו. אמונתו הקודמת אשר התבססה על תבונה וחשיבה בריאה, מוחלפת עתה בידיעה ובתובנה שדבר לא יוכל לערער אותן. הדתות השונות הציגו, בטקסים ובפולחנים שלהן, תבניות גלויות באופן חיצוני של הישויות והמאורעות הרוחיים והעילאיים. רק אלה שלא חדרו אל תוך מעמקי הדתות הגדולות לא יצליחו לזהות את העובדה הזאת. תובנה אישית על הממשות הרוחית מסבירה את המשמעות הגדולה של הטקסים האלה הגלויים באופן חיצוני. סדר דתי נעשה עבור הרואה הרוחי תמונה של האיחוד שלו עם עולם הרוח העילאי.

הוצג כיצד התלמיד, על-ידי כך שהגיע לשלב הזה, נעשה באמת לישות חדשה. עתה, ביכולתו לטפח כשרים עילאיים יותר ובאמצעות זרמי-החיים של גופו האתרי, ישלוט ביסוד-החיים העילאי והממשי, וכך יגיע לדרגה גבוהה של אי-תלות במגבלותיו של הגוף הפיסי.

השתנות חיי החלום

רמז לכך שהתלמיד הגיע או יגיע בקרוב לשלב ההתפתחות המתואר בפרק הקודם, יתבטא בשינוי המתרחש בחיי-החלום שלו. חלומותיו שעד כה היו מבולבלים ואקראיים, מתחילים עתה לקבל אופי מסודר יותר. תמונותיהם מתחילות לבוא אחת אחר השנייה בקשר הגיוני, כמו המחשבות והאידיאות של חיי היומיום. בהן הוא יכול להבחין בחוק, סיבה ותוצאה. גם תוכן חלומותיו משתנה. בעוד שעד כה הוא הבחין רק בזיכרונות של חיי היומיום ושינה רשמים מסביבתו או ממצבו הפיסי, הרי עתה מופיעות לפניו תמונות מעולם שהוא לא הכיר עד כה. בהתחלה, אופיים הכללי של חיי-החלום שלו נשאר בלי שינוי, בה במידה שחלומות נבדלים מפעילות מנטלית ערה על-ידי ההצגה הסמלית של מה שברצונם לבטא. מי שמתבונן בחיי-החלום בתשומת-לב קפדנית, מאפיין זה לא ייעלם ממנו. למשל, אדם עשוי לחלום שהוא תפס איזשהו יצור מחריד והוא חש תחושה לא-נעימה בידו. הוא מתעורר ומגלה שהוא אוחז בחוזקה בקצה השמיכה. האמת אינה מוצגת בפני התודעה, אלא רק בתיווכה של תמונה סמלית. אדם עשוי לחלום שהוא בורח, בהיותו אוחז פחד, ממישהו הרודף אחריו. בהתעוררו, הוא מגלה שבמהלך השינה הוא סבל מדפיקות-לב מואצות. אפשר לגלות שמקורם של חלומות מדאיגים הוא במזון קשה לעיכול. התרחשויות בסביבה הקרובה גם עשויות להשתקף באופן סמלי בחלומות. תקתוק שעון עשוי להעלות תמונה של קבוצת חיילים הצועדים לקול תופים. כיסא נופל עשוי להיות סיבה לדרמה שלמה בחלום, שבו קול נפילת הכיסא משוחזר כקול נפץ של יריית רובה וכן הלאה. החלומות היותר מווסתים של תלמידים אזוטריים שגופם האתרי החל את התפתחותו, שומרים על שיטה סמלית זו של ביטוי, אולם הם יפסיקו לשקף את המציאות הקשורה לגוף הפיסי ולסביבה הפיסית. בה במידה שהחלומות הנובעים מהסיבות האחרונות נעשים קשורים יותר, הם מתערבבים עם תמונות דומות המבטאות דברים ומאורעות מעולם אחר. אלו הן ההתנסויות הראשונות הנמצאות מחוץ לטווח תודעת-הערות.

עם זאת, מיסטיקן אמיתי לא יעשה את התנסויותיו בחלומות לבסיסו של תיאור סמכותי של העולם העילאי. יש להתייחס לחלומות מהסוג הזה ככאלה שרק מספקים את הרמז הראשון להתפתחות עילאית. מהר מאוד וכתוצאה נוספת, חלומותיו של התלמיד לא יישארו עוד מעבר לטווח השגתה של הנחייה אינטלקטואלית כמקודם, אלא להיפך, הם יישלטו מבחינה מנטלית ויפוקחו כמו רשמים ומושגים של תודעת-ערות. ההבדל בין תודעת-חלום ותודעת-ערות הולך ומצטמצם. החולם נשאר ער במובן המלא של המילה במהלך חיי-החלום שלו; כלומר, הוא מודע לשליטה ולבקרה שלו על פעילותו המנטלית החיה.

במהלך חלומותינו, אנו למעשה שוהים בעולם שונה מזה של חושינו; אך, עם איברים רוחיים לא-מפותחים איננו יכולים ליצור דבר מלבד מושגיו המבולבלים המתוארים לעיל. הוא נוכח עבורנו רק בה במידה, למשל, שעולם החושים היה יכול להיות קיים עבור ישות המצוידת בלא יותר מאשר עיניים לא-מפותחות. זוהי הסיבה לכך שאיננו יכולים לראות דבר בעולם זה מלבד זיפים והשתקפויות של חיי היומיום. האחרונות ברות-תפיסה עבורנו מפני שנפשנו מציירת את התנסויותיה היומיומיות בצורה תמונתית בחומר שממנו מורכב אותו עולם אחר. יש להבין בבירור שנוסף לחיינו השגרתיים, המודעים והרגילים, אנו מנהלים חיים אחרים לא-מודעים באותו עולם אחר. אנו חורתיים בו את כל מחשבותינו והתרשמויותינו. עקבות אלה נעשות גלויות רק לאחר שפרחי-הלוטוס התפתחו. עתה, בכל ישות אנושית, קיימים סימני התפתחות קלושים של פרחי-לוטוס אלה. איננו יכולים לקלוט באמצעותם במהלך תודעת-ערות מפני שהרשמים עליהם עמומים מאוד. איננו יכולים לראות את הכוכבים בשעות היום מסיבה דומה: אור השמש המסנוור ורב-העוצמה הופך את אור הכוכבים לבלתי-מורגש. כך, הרשמים הרוחיים העמומים אינם יכולים להיות מורגשים לנוכח הרשמים רבי-העוצמה אשר נקלטים דרך החושים.

עתה, כאשר שערי החושים סגורים במהלך השינה, רשמים אחרים אלה מתחילים לעלות באופן מבלבל והחולם נעשה מודע להתנסויות בעולם האחר. אבל, כפי שכבר הוסבר, התנסויות אלה מורכבות בהתחלה אך ורק מתמונות אשר נחרתו בעולם הרוח על-ידי פעילותנו המנטלית הקשורה לחושים הפיסיים. רק פרחי-לוטוס מפותחים מאפשרים להתגלויות שלא הופקו מהעולם הפיסי להיחרת באותה דרך. ואז, הגוף האתרי, בהיותו מפותח, מביא ידיעה מלאה על הרשמים החרותים האלה אשר הופקו מעולמות אחרים.

זוהי ההתחלה של חיים ופעילות בעולם חדש ובנקודה זו התאמנות אזוטריית מוכרחה להציב בפני התלמיד שתי משימות. תחילה, הוא מוכרח ללמוד לבחון כל דבר שהוא רואה בחלומותיו, בדיוק כאילו היה ער. לאחר מכן, אם יצליח לעשות זאת, הוא יוכל לערוך את אותן התבוננויות במהלך תודעת-ערות רגילה. כך, הוא יאמן את תשומת-לבו ואת פתיחותו לרשמים הרוחיים הללו שכבר אינם צריכים להיעלם לנוכח הרשמים הפיסיים, אלא הם תמיד יהיו בהישג ידו נוסף לאחרים.

לאחר שהתלמיד רכש את הכושר הזה, עולה אל מול עיניו הרוחיות משהו מן התמונה אשר תוארה בפרק הקודם ומעתה ואילך הוא יכול לקלוט ולרכוש ידיעה על עצמיותו העילאית בעולם זה. משימתו הבאה היא לרומם עצמו, כביכול, אל תוך עצמיות עילאית זו, כלומר להתייחס אליה כעצמיותו האמיתית ולפעול בהתאם לכך. הוא נוכח לדעת בצורה ברורה ונמרצת שגופו הפיסי ומה שהוא עד כה כינה ה'אני' שלו, מהווים רק כלים של עצמיותו העילאית הזאת. הגישה שהוא מאמץ כלפי עצמיותו הנמוכה היא כמו הגישה שאדם המוגבל לעולם החושים מאמץ כלפי איזשהו כלי או רכב המשרת אותו. איש אינו כולל כחלק מעצמו את הרכב שבו הוא נוסע, גם אם הוא אומר: "אני נוסע"; לכן, כאשר אדם המפותח באופן פנימי אומר: "אני עובר דרך הדלת", מחשבתו הממשית היא: "אני נושא את גופי דרך הדלת". רק מחשבה זו מוכרחה

להיעשות למחשבה טבעית עבורו, כך שלעולם לא יאבד אף לא לרגע את אחיזתו האיתנה בעולם הפיסי או יחוש מנוכר לו. כדי שהתלמיד יימנע מלהפוך להזזה הזיות, אל לו לדלדל את חייו על-ידי תודעתו העילאית יותר, אלא להיפך, להעשירם, כפי שאדם מעשיר את חייו על-ידי שימוש ברכבת ולא רק ברגליו כדי לעבור מרחק מסוים.

לאחר שהתלמיד רומם כך את עצמו אל חיים ב'אני' העילאי או דווקא במהלך רכישתו את תודעתו העילאית, הוא ילמד כיצד לעורר לחיים את כוח התפיסה הרוחית באיבר של הלב ולשלוט בו באמצעות הזרמים אשר תוארו בפרק הקודם. כוח תפיסה זה הינו יסוד בעל קיימות עילאית, הנובע מן האיבר הנדון והוא זורם בקרינה יפה דרך פרחי-הלוטוס הנמצאים בתנועה ובערוצים האחרים של הגוף האתרי המפותח. לפיכך, הוא קורן החוצה אל תוך עולם הרוח שמסביב בהפכו אותו גלוי מבחינה רוחית, כפי שאור השמש הופך את האובייקטים של העולם הפיסי לגלויים-לעין.

כיצד כוח תפיסה זה באיבר הלב נוצר, יכול להיות מובן רק בהדרגה במהלכה של התפתחות ממשית. רק כאשר איבר זה של תפיסה יוכל לזרום דרך הגוף האתרי אל תוך העולם החיצוני כדי להאיר את האובייקטים שם, שעולם הרוח הממשי, בהיותו מורכב מאובייקטים וישויות, יוכל להיקלט באופן ברור. כך, מתברר שמודעות מלאה לאובייקט בעולם הרוח אפשרית רק לאחר שהאדם עצמו הקרין עליו אור רוחי. עתה, ה'אני' אשר יוצר את איבר התפיסה הזה אינו שוכן בתוך הגוף הפיסי, אלא מחוצה לו, כפי שכבר הוצג. איבר הלב הוא רק הנקודה שבה האדם האינדיבידואלי מדליק, מבחוץ, את איבר האור הרוחי. אילו האחרון היה מודלק במקום אחר, להתרשמויות הרוחיות המופקות על ידו לא היה שום קשר לעולם הפיסי. אולם, כל הממשויות הרוחיות העילאיות מוכרחות להיות קשורות לעולם הפיסי והאדם עצמו מוכרח לפעול כתווך שדרכו הן זורמות לתוכו. בדיוק באמצעות איבר הלב שה'אני' העילאי שולט בעצמות הפיסי, בהפכו אותה לכלי שלו.

עתה, רגשותיו של אדם המפותח מבחינה אזוטריית כלפי הדברים של עולם הרוח, שונים מאוד מהרגשות של אדם לא-מפותח כלפי הדברים של העולם הפיסי. האחרון חש את עצמו מוצב במקום מסוים בעולם החושים והאובייקטים שמסביבו נמצאים מחוצה לו. אדם המפותח מבחינה רוחית חש את עצמו מאוחד עם, וכאילו בתוך, האובייקטים הרוחיים שהוא קולט. למעשה, הוא נודד ממקום למקום במרחב הרוחי ולכן הוא מכונה בשפת המדע האוקולטי, **הנודד**. בהתחלה, אין לו בית. ברם, אילו היה רק נודד, הרי שלא היה מסוגל להגדיר איזשהו אובייקט במרחב הרוחי. כפי שאובייקטים ומקומות במרחב הפיסי מוגדרים מנקודה מסוימת, כך גם מוכרח להיות המקרה בעולם האחר. עליו לחפש איזשהו מקום, לחקור אותו ביסודיות ולתפוס עליו בעלות רוחית. במקום הזה, עליו לייסד את משכנו הרוחי ולקשור הכול אליו. גם בחיים הפיסיים, אדם מתייחס לכול במונחים של ביתו הפיסי. ילידי ברלין ופריס, יתארו את לונדון בדרך שונה. עם זאת, קיים הבדל בין המשכן הרוחי והבית הפיסי. אנו נולדים באחרון בלי שיתוף-הפעולה שלנו

ואנו סופגים באופן אינסטינקטיבי, במהלך ילדותנו, מושגים ספורים אשר, מעתה ואילך, יצבעו הכול באופן לא-רצוני. ברם, התלמיד מוצא בכוחות עצמו ובתודעה מלאה את משכנו הרוחי. לכן, שיפוטו המבוסס על משכן רוחי זה, מתעצב לאורה של חירות. ייסוד זה של משכן רוחי מכונה בשפת המדע האוקולטי, **בניית הבקתה**.

בשלב זה, הראייה הרוחית מתפשטת אל המקבילים הרוחיים של העולם הפיסי בה במידה שאלה קיימים בעולם המכונה אסטרלי. שם, נמצא כל הדומה בטבעו ליצרים, לרגשות, לתשוקות ולתאוות אנושיים. כי, כוחות הקשורים לכל המאפיינים האנושיים הללו, מחוברים לכל האובייקטים הפיסיים. צורת הגביש, למשל, מעוצבת על-ידי כוחות שמנקודת-מבט עילאית יותר מופיעים כדחף אנושי פעיל. כוחות דומים מניעים את המוהל דרך נימי הצמח, גורמים לתפרחות להתפתח ולתרמילי הזרעים להיבקע. בפני איברי תפיסה רוחיים מפותחים, כל הכוחות האלה מופיעים עם צורה וצבע, ממש כפי שלאובייקטים של העולם הפיסי יש צורה וצבע עבור עיניים פיסיים. בשלב זה של התפתחותו, התלמיד רואה לא רק את הגביש ואת הצמח, אלא גם את הכוחות הרוחיים אשר הוזכרו לעיל. דחפים של בעלי-חיים ובני-אדם הינם ברי-תפיסה עבורו לא רק דרך התגלותם הפיסיים לאינדיבידואל, אלא ישירות כאובייקטים; הוא קולט אותם כפי שהוא קולט שולחנות וכיסאות בעולם הפיסי. ההיקף כולו של יצרים, דחפים, תשוקות ותאוות, הן של בעל-החיים והן של ישות אנושית, מרכיב את הענן האסטרלי, או ההילה, שבו הישות עטופה.

יתר על כן, בשלב הזה הרואה הרוחי יכול לקלוט דברים שהם כמעט או לגמרי נסתרים מהחושים. למשל, הוא יכול לומר מהו ההבדל האסטרלי בין חדר מלא אנשים בעלי מודעות נמוכה וחדר מלא אנשים בעלי מודעות גבוהה. לא רק האווירה הפיסיית, אלא גם האווירה הרוחית של בית-חולים, שונה מזו של אולם ריקודים. לעיר מסחר יש אווירה אסטרלית שונה מזו של עיר אוניברסיטאית. בשלבים ההתחלתיים של ראייה רוחית, כושר קליטה זה מפותח אך מעט; הקשר שלו לאובייקטים הנדונים דומה לקשר של תודעת-חלום לתודעת-ערות בחיים הרגילים; ברם, הוא יבשיל לגמרי בשלב הזה.

ההישג הגדול ביותר של רואה רוחי אשר הגיע לדרגת הראייה הרוחית המתוארת לעיל הוא שמתגלות לו תופעות-הלוואי האסטרליות של דחפים של בעלי-חיים ובני-אדם. מעשה מתוך אהבה מלווה בתופעת-לוואי שונה למדי מזה המונע מתוך שנאה. תשוקה חסרת-היגיון מעוררת מקביל אסטרלי מכוער, בעוד שרגש הניעור על-ידי אידיאל נעלה, יוצר מקביל אסטרלי יפה. תמונות אסטרליות אלה ברות-תפיסה רק במעומעם במהלך החיים הפיסיים, כי כוחן מוחלש על-ידי החיים בעולם הפיסי. התשוקה לאובייקט, למשל, יוצרת מקביל מסוג זה, נוסף למה שדומה לתשוקה עצמה בעולם האסטרלי. ברם, אם האובייקט מושג והתשוקה מסופקת או אם האפשרות לסיפוק קרבה ובאה, התמונה התואמת תיראה מעומעמת. היא תגיע לשיא כוחה רק לאחר מות הישות האנושית האינדיבידואלית, כאשר הנפש בהתאמה עם טבעה עדיין מטפחת תשוקות כאלה, אך אינה יכולה עוד לספקן, מפני שהן האובייקט והן האיבר הפיסי חסרים לה. זללן

לאחר מותו, למשל, ימשיך לשמור על התשוקה לספק את החך שלו; אלא שאין שום אפשרות לספק את התשוקה הזאת משום שאין כבר ברשותו חך. כתוצאה מכך, התשוקה יוצרת מקביל רב-עוצמה במיוחד, אשר מייסר את הנפש. התנסויות אלה אשר נוצרות על-ידי המקבילים של טבע-הנפש הנמוך לאחר המוות מכונות 'התנסויות בעולם-הנפש', במיוחד באזור התשוקות. הן תיעלמנה רק לאחר שהנפש תטהר את עצמה מכל התשוקות הנוטות אל העולם הפיסי. רק אז שהנפש תטפס אל התחומים העילאיים יותר, אל עולם-הרוח. גם אם תמונות אלה מתעמעמות במהלך החיים בעולם הפיסי, הן אף-על-פי-כן נוכחות, בעקבן אחר האדם כעולם-התשוקות שלו, כפי שזנב של כוכב שביט עוקב אחר כוכב השביט. רואה רוחי יכול לראותן בשלב ההתפתחות הנדרש.

התנסויות כאלה ודומות להן ממלאות את חיי התלמיד במהלך התקופה אשר תוארה לעיל. הוא אינו יכול להגיע להתנסות רוחית עילאית יותר בשלב התפתחות זה; אבל, מהנקודה הזאת מוכרח הוא לטפס גבוה יותר.

רציפות התודעה

חיי אנוש מתנהלים בשלושה מצבים או תנאים משתנים, כלומר: ערות, שינה עם חלומות ושינה חסרת-חלומות. רכישתה של ידיעה עילאית על עולמות הרוח יכולה להיות מובנת מיד אם יוצרים מושג על השינויים המתרחשים בשלושת המצבים האלה, כפי שהם נחווים על-ידי מי ששואף לידיעה עילאית כזאת. כאשר אדם לא לוקח על עצמו שום התאמנות לרכישתה של ידיעה זו, פעילות התודעה האנושית מופסקת ללא הרף בהפסקות השלוות במהלך השינה. לאורך ההפסקות האלה, הנפש אינה יודעת דבר על העולם החיצוני ובאותה מידה מעט מאוד על עצמה. רק בפרקי-זמן מסוימים שחלומות עולים מתוך הים העמוק של חוסר-תודעה, חלומות הקשורים להתרחשויות בעולם החיצוני או למצבים של הגוף הפיסי. בהתחלה, מתייחסים לחלומות רק כהתגלות מסוימת של חיי השינה ולכן בדרך-כלל מדברים רק על שני מצבים, כלומר שינה וערות. ברם, עבור מדע הרוח לחלומות יש משמעות משלהם מלבד שני המצבים האחרים. בפרק הקודם תואר השינוי החל בחיי החלומות של אדם אשר לקח על עצמו את השאיפה להתעלות אל ידיעה עילאית. חלומותיו משתחררים מהאופי חסר-המשמעות, הבלתי-סדיר וחסר-ההקשר שלהם והם מכניסים את עצמם יותר ויותר אל תוך עולם של חוק וסדר. עם הימשכות ההתפתחות, לא רק שעולם חדש זה אשר נולד מתוך עולם החלומות אינו הופך להיות נחות בשום דרך מהמציאות הפיסיית החיצונית ביחס לאמת הפנימית שלו, אלא מתגלות בו עובדות המייצגות ממשות עילאית יותר במלוא מובן המילה. סודות וחידות חבויים בכל מקום בעולם הפיסי. באחרון, נראות התוצאות של עובדות עילאיות מסוימות, אבל איש אינו יכול לחדור אל תוך הסיבות שתפיסתן מוגבלת אך ורק לחושינו. ברם, סיבות אלה מתגלות בחלקן לתלמיד במצב אשר תואר לעיל והן מתפתחות מתוך חיי החלומות, מצב שבו הוא, בשום פנים ואופן, אינו נשאר קבוע. אמת, אל לו להתייחס להתגלויות האלה כידיעה ממשית כל עוד אותם דברים לא מתגלים במהלכם של חיי הערות. אולם, עם הזמן הוא יגשים גם זאת: הוא יפתח את הכושר הזה לשאת אל תוך תודעת-הערות את המצב שהוא יצר לעצמו מתוך חיי החלומות. כך, משהו חדש מוכנס אל תוך עולם החושים שלו אשר מעשיר אותם. כפי שאדם אשר נולד עיוור ונותח בהצלחה, יכיר את האובייקטים שמסביב כמועשרים בכל מה שהעין קולטת, כך גם מי שנעשה לרואה רוחי באופן אשר תואר לעיל, יקלוט את העולם כולו מוקף בני-אדם בעלי תכונות חדשות, דברים חדשים, ישויות חדשות וכן הלאה. עתה, הוא אינו צריך עוד לחכות שחלומותיו יתקיימו בעולם אחר, אלא בכל רגע מתאים הוא יוכל להתייבב במצב דלעיל לשם תפיסה עילאית יותר. מצב זה מקבל עבורו משמעות הדומה לתפיסת דברים בחיים הרגילים עם

חושים פעילים בניגוד לחושים לא-פעילים. אפשר באמת לומר שהתלמיד פוקח את עיני נפשו והוא רואה דברים שבהכרח נשארים נסתרים מהחושים הגופניים.

עתה, מצב זה הוא רק שלב-מעבר המוביל אל שלבים עילאיים יותר של ידיעה. אם התלמיד יתמיד בתרגילים האזוטריים, הוא יגלה, בבוא הזמן, שהשינוי הקיצוני, המתואר לעיל, לא חל רק על חיי החלומות שלו, אלא טרנספורמציה זו מתפשטת גם למה שהיה קודם מצב של שינה עמוקה חסרת-חלומות. התנסויות מודעות בודדות מתחילות לפרוץ מתוך חוסר-התודעה של שינה עמוקה זו. מתוך החשיכה המקיפה-כל של השינה, צצים רשמים שלפני כן לא היו מוכרים לו. כמובן, אין זה קל לתאר את הרשמים האלה, כי שפתנו מותאמת אך ורק לעולם הפיסי ולכן אפשר למצוא רק מונחים כאלה המתארים בקירוב את מה שאינו משתייך כלל לאותו עולם. בכל זאת, מוכרחים להשתמש במונחים כאלה לתיאור העולמות העילאיים ודבר זה אפשרי על-ידי שימוש חופשי במשלים; עם זאת, בראותנו שהכול בעולם קשור הדדית, אפשר לנסות זאת. הדברים והישויות של העולמות העילאיים קשורים קשר הדוק למדי אל אלה של העולם הפיסי כדי לאפשר, עם מעט רצון טוב, יצירת סוג מסוים של מושג על עולמות עילאיים אלה, גם אם משתמשים במילים המתאימות לעולם הפיסי. אלא שהקורא מוכרח לזכור תמיד שתיאורים כאלה של עולמות על-חושיים מוכרחים לכלול, במידה רבה, משלים וסמלים. מילות השפה הרגילה מותאמות רק באופן חלקי במהלכה של התאמנות אזוטריית; לכל היתר, התלמיד לומד שפה סמלית נוספת, כתוצאה טבעית של התעלותו אל העולמות העילאיים. הידיעה של שפה זו נרכשת במהלך ההתאמנות האזוטריית עצמה, אך אין זה מונע את האפשרות ללמוד משהו הנוגע לעולמות העילאיים, אפילו מתיאורים רגילים כמו אלה הנמסרים כאן.

אפשר לקבל מושג מסוים על אותן התנסויות אשר עולות מתוך חוסר-התודעה של שינה עמוקה, אם משווים אותן לסוג של שמיעה. אנו יכולים לדבר על צלילים ומילים ברי-תפיסה. בעוד שההתנסויות במהלכה של שינה עם חלומות עשויות להיות מתוארות בצורה הולמת כסוג של ראייה, הרי את העובדות שאפשר להבחין בהן במהלכה של שינה עמוקה אפשר להשוות לרשמים של שמיעה.¹⁴

עתה, לאחר שהתלמיד הבחין לראשונה בהתנסויות אלה במהלכה של שינה עמוקה, משימתו הבאה תהיה לחוש אותן בצורה הבהירה והחיה ביותר ככל האפשר. בהתחלה, דבר זה מציב קושי גדול, כי תפיסת ההתנסויות האלה חלשה מאוד. עם התעוררותו משינה, התלמיד יודע היטב שהייתה לו התנסות מסוימת, אך הוא נמצא לגמרי בעלטה ביחס לאופייה. הדבר החשוב ביותר במהלכו של שלב התחלתי זה הוא לשמור על

¹⁴ יש לציין כי כאשר מתייחסים לזה כעולם רוח, כושר הראייה ממשיך להיות עילאי יותר. שם, גם הצבעים עילאיים יותר מאשר צלילים ומילים. ההתרשמויות הראשונות של התלמיד בעולם זה עדיין אינן הצבעים העילאיים יותר, אלא רק צלילים נמוכים יותר. רק מפני שהאדם, על-פי התפתחותו הכללית, כבר מוכשר יותר לעולם המתגלה בשינה עם חלומות, שהוא קולט מיד צבעים. הוא פחות מוכשר לעולם העילאי המתגלה בשינה עמוקה חסרת-חלומות; לכן, ההתגלויות הראשונות שהוא קולט, הן של צלילים ומילים; מאוחר יותר, הוא יוכל להתעלות אל צבעים וצורות. (הערת המחבר)

שלווה פנימית ויישוב-הדעת, ולא לשקוע אף לא לרגע באי-שקט או חוסר-סבלנות. האחרונים מזיקים בכל הנסיבות; הם לעולם לא יזרזו את ההתפתחות, אלא רק יעכבוה. התלמיד מוכרח לטפח פתיחות שלווה וגמישה כלפי התשורה המוענקת לו; אין לדחוק את הקץ. אם הוא עדיין לא נעשה מודע להתנסויות במהלך השינה, עליו לחכות בסבלנות עד שהדבר יתרחש. יום אחד, רגע זה לבטח יגיע. וכושר תפיסה זה, אם מחכים לו בשלווה פנימית וביישוב-הדעת, יהיה נכס בטוח; ואם הוא יופיע לרגע קט כתוצאה משימוש בשיטות כוחניות, הרי שהוא ייעלם לגמרי לזמן ארוך.

ברגע בו כושר תפיסה זה נרכש וההתנסויות במהלך השינה נוכחות בתודעתו של התלמיד בהיותן צלולות ובהירות, עליו להכווין את תשומת-לבו לנקודה הבאה. כל ההתנסויות האלה נראות כמורכבות משני סוגים שאפשר להבחין ביניהם בבידור. הסוג הראשון יהיה שונה לגמרי מכל דבר שהוא אי-פעם חווה. התנסויות אלה עשויות להיות מקור של שמחה והארה, אך מלבד זאת יש להניח להן לעת עתה. הן המבשרות הראשונות של עולמות עילאיים יותר, שבהם התלמיד יתמצא מאוחר יותר. בסוג השני של ההתנסויות, המתבונן הקשוב יגלה קשר מסוים עם העולם הרגיל שבו הוא חי. הנושאים שלהם הוא מקדיש מחשבה במהלך החיים, מה שהוא היה רוצה להבין בדברים שמסביבו, אך אינו יכול להבינם עם האינטלקט הרגיל, אלה הדברים שעליהם ההתנסויות במהלך השינה מוסרות לו מידע. במהלך חיי היומיום, האדם חושב על סביבתו; תודעתו מנסה לתפוס ולהבין את הקשר הקיים בין דברים; הוא שואף לתפוס במחשבות ובמושגים את מה שחושיו קולטים. למושגים ולמחשבות הללו שההתנסויות במהלך השינה מתייחסות. מושגים מעורפלים ולא-בהירים נעשים מרשימים וחיים בדרך שהינה ברת-השוואה רק לצלילים ולמילים של העולם הפיסי. נראה לתלמיד יותר ויותר כאילו הפתרון לכל החידות שבהן הוא משתקע בחשיבתו, נלחש לו בצלילים ובמילים מתוך עולם עילאי יותר. והוא מסוגל לחבר לחיים הרגילים כל אשר מגיע אליו מעולם עילאי יותר. מה שלפני כן היה נגיש אך ורק לחשיבתו, הופך עתה להתנסות ממשית, כפי שהתנסות בעולם פיסי זה יכולה להיות חיה ומהותית. הדברים והישויות של עולם פיסי זה אינם, בשום פנים ואופן, רק מה שמופיע בפני ההתרשמות הפיסית. הם ביטוי של עולם רוחי והם נובעים ממנו. עולם רוחי זה, שעד כה היה נסתר מהתלמיד, משמיע לו עתה את צליליו מתוך סביבתו כולה.

קל לראות שכושר-תפיסה עילאי זה יכול להיות ברכה לאדם רק אם חושי-הנפש שנפקחו מאורגנים באופן מושלם, כפי שאפשר להשתמש בחושים הרגילים לשם התבוננות אמיתית בעולם רק אם הם בנויים באופן מסודר ורגיל. עתה, האדם עצמו מעצב את החושים העילאיים האלה באמצעות התרגילים אשר ניתנו על-ידי מדע הרוח. האחרונים כוללים תרגילי התרכזות, בהם תשומת-הלב מופנית למחשבות ולמושגים ברורים מסוימים הקשורים לסודותיו של היקום; והמדיטציה שהינה חיים במחשבות כאלה, היא השתקעות מוחלטת בהן בדרך הנכונה. על-ידי התרכזות ומדיטציה, התלמיד פועל על נפשו ומפתח בה את איברי התפיסה. בעודו נרתם כך לתרגילי ההתרכזות והמדיטציה, נפשו מתפתחת בתוך גופו, כפי שעובר מתפתח

בגוף האם. כאשר מתחילות להופיע התנסויות בודדות במהלך השינה, כמתואר לעיל, רגע הלידה של הנפש המשוחררת מתקרב; כי, היא הפכה להיות, פשוטו כמשמעו, לישות חדשה אשר מפותחת על-ידי האינדיבידואל בתוך עצמו, מהיותה זרע ועד היותה פרי. לכן, על המאמץ הנדרש להתרכזות ולמדיטציה מוכרחים לשמור בדיוקנות ובקפדנות, כי הוא כולל את החוקים השולטים בנביטה ובהבשלה של ישות-הנפש-האנושית העילאית. האחרונה מוכרחה להופיע בלידתה כאורגניזם הרמוני ובנוי במידות הנכונות. טעות במילוי ההוראות תגרום לכך שישות נורמלית כזו לא תתגשם בספירות הרוחיות, אלא תהיה ישות פגומה שאינה ברת-קיום.

שישות-נפש עילאית זו צריכה להיוולד במהלכה של שינה עמוקה, יובן בקלות, כי אם אותו אורגניזם עדין החסר כוח התנגדות היה מופיע במהלכם של חיי היומיום הפיסיים, הוא לא היה עומד בתהליכים הקשים והחזקים של חיים אלה. פעילותו תהיה זניחה לעומת זו של הגוף. ברם, במהלך השינה, כאשר הגוף נח בה במידה שפעילותו תלויה בהתרשמות חושית, פעילות הנפש העילאית, שבהתחלה הינה עדינה כל-כך ולא-בולטת, יכולה להתבלט. כאן שוב, התלמיד מוכרח לזכור שאין להתייחס להתנסויות אלה במהלך השינה כדיעה תקפה באופן מוחלט, כל עוד הוא לא נמצא בעמדה שבה הוא יכול לשאת את נפשו העילאית אשר התעוררה גם אל תוך תודעת-הערות. רכישתו של כושר זה תאפשר לו לקלוט את עולם הרוח באופיו שלו, בין ובתוך התנסויות במהלך היום; כלומר, הסודות הנסתרים של סביבתו יימסרו לנפשו כצלילים ומילים.

עתה, בשלב זה של ההתפתחות, התלמיד מוכרח להבין שהוא עוסק בהתנסויות רוחיות נפרדות ופחות או יותר מבודדות. לכן, עליו להיזהר מלבנות מהן כוליות שלמה או אפילו תורה סדורה. במקרה זה, סוגים שונים של רעיונות ומושגים דמיוניים יתערבבו עם עולם-הנפש וכך עלול להיבנות בקלות עולם שאין שלו שום קשר לעולם הרוח הממשי. התלמיד מוכרח להמשיך ולתרגל שליטה-עצמית. הדבר הנכון שיש לעשותו הוא לשאוף לתפיסה בהירה יותר של ההתנסויות הממשיות הבודדות ולחכות לבואן הספונטני של התנסויות חדשות אשר תחברנה את עצמן, כאילו בכוחות עצמן, לאלה שכבר נקלטו. מעצם כוחו של עולם הרוח אשר לתוכו מצא עתה את דרכו ועל-ידי התאמנות רצופה בתרגילים אשר תוארו לעיל, התלמיד חווה התפשטות והתרחבות של תודעתו במהלך השינה. פרקי-הזמן של חוסר-תודעה במהלך חיי השינה הולכים ומתקצרים, בעוד שיותר ויותר התנסויות עולות מחוסר-התודעה. התנסויות אלה קושרות עצמן יחד, ומאליהן, במידה הולכת וגוברת, בלי שאחדות אמיתית זו תופרע על-ידי סוגים שונים של שילובי מחשבות והסקת מסקנות, שבכל מקרה נובעים רק מאינטלקט המורגל לעולם הפיסי. עם זאת, ככל שהרגלי החשיבה הנרכשים בעולם הפיסי ימעטו למלא תפקיד בהתנסויות עילאיות אלה, כן ייטב.

כאשר התלמיד מתנהג כך, הוא מתקרב יותר לרכישתו של אותו מצב, בנתיב המוביל לידיעה עילאית, שבו חוסר-התודעה של חיי השינה עובר טרנספורמציה לכדי תודעה מלאה. כאשר גופו נח, האדם חי

בסביבה שהינה ממשית באותה מידה כמו סביבת חייו היומיומיים הערים. מיותר לומר שהמציאות במהלך השינה שונה מהמציאות הפיסית המקיפה את הגוף הפיסי. התלמיד לומד – אכן, הוא מוכרח ללמוד אם ברצונו לשמור על עמידה איתנה בעולם הפיסי ולא להפוך להזזה הזיות – לחבר את ההתנסויות העילאיות של השינה לסביבתו הפיסית. ברם, בהתחלה, העולם שלתוכו נכנסים במהלך השינה הינו התגלות חדשה לחלוטין. שלב חשוב זה של ההתפתחות, שבו התודעה נשמרת פעילה בחיים במהלך השינה, מוכר במדע הרוח כרציפות התודעה. המצב המתואר כאן נתפס, בשלב מסוים של ההתפתחות, כסוג של אידיאל, שהינו בר-השגה בסופו של נתיב ארוך. מה שהתלמיד לומד בהתחלה הוא הרחבת התודעה לשני מצבי-נפש, כאשר בראשון רק חלומות מבולבלים היו אפשריים ובשני רק שינה חסרת-חלומות ובחוסר-תודעה. מי שהגיע לשלב זה של התפתחות אינו מפסיק להתנסות וללמוד במהלך אותן הפסקות שבהן הגוף הפיסי נח וכאשר הנפש אינה קולטת שום רשמים דרך האיברים החושיים.

התפצלות האישיית האנושית במהלך ההתאמנות הרוחית

במהלך השינה, לנפש האנושית לא מועברים שום רשמים דרך האיברים החושיים-פיסיים. הרשמים מהעולם החיצוני הרגיל אינם מגיעים אל הנפש בהיותה באותו מצב. בהיבטים מסוימים, הנפש נמצאת למעשה מחוץ לאותו חלק של הישות האנושית – המכונה גוף פיסי – שבחיי-הערות מהווה תווך להעברת רשמים חושיים ומחשבות. הנפש אז קשורה רק לגופים העדינים יותר (גוף אתרי וגוף אסטרלי), שהינם מחוץ לטווח ההתבוננות החושית-פיסית. אך, פעילותם של גופים עדינים אלה אינה פוסקת במהלך השינה. כפי שהגוף הפיסי קשור לדברים ולישויות של העולם הפיסי וחי עמם, בהשפיעו עליהם ובהיותו מושפע מהם, כך גם הנפש חיה בעולם עילאי יותר; אלא שחיים אלה של הנפש ממשיכים להתקיים גם במהלך השינה. הנפש נמצאת במלוא פעילותה במהלך השינה, אבל איננו יכולים לדעת דבר על פעילות זו כל עוד אין לנו איברי תפיסה רוחיים שבאמצעותם נוכל להתבונן במרחש סביבנו ולראות את אשר אנו עושים במהלך השינה, כפי שאנו מתבוננים בסביבתנו הפיסית היומיומית עם חושינו הרגילים. הפרקים הקודמים הראו שהתאמנות אזוטריית כרוכה בפיתוחם של איברי תפיסה רוחיים אלה. עתה, אם כתוצאה מההתאמנות האזוטריית, חיי התלמיד במהלך השינה עוברים טרנספורמציה באופן המתואר בפרק הקודם, הרי שהוא יהיה מסוגל לעקוב באופן מודע, בהיותו שרוי באותו מצב, אחר כל דבר אשר מתרחש סביבו. הוא יוכל, מרצונו, לפלס את דרכו בסביבתו כפי שביכולתו לעשות, בהיותו ער, עם איבריו הרגילים. יש לציין כאן שדרושה דרגה גבוהה יותר של ראייה רוחית עבור תפיסה עילאית יותר של סביבה פיסית רגילה. דבר זה צוין בפרק הקודם. בשלבים ההתחלתיים של התפתחותו, התלמיד קולט דברים המשתייכים לעולם אחר בלי להיות מסוגל להבחין בקשר שלהם לאובייקטים של סביבתו הפיסית היומיומית.

מאפיינים אלה של החיים במהלך השינה או בחלומות מדגימים את אשר מתרחש ללא הרף בישות האנושית. הנפש חיה בפעילות רצופה בעולמות העילאיים ואף שואבת מהם את האימפולס לפעול על הגוף הפיסי. בהיותו בדרך-כלל לא-מודע לחייו העילאיים יותר, התלמיד האזוטרי נעשה מודע להם ועל-ידי כך חייו בכללותם עוברים טרנספורמציה. כל עוד הנפש נשארת לא-רואה במובן העילאי יותר, היא מונחית על-ידי ישויות קוסמיות נעלות. וכפי שחייו של אדם אשר נולד עיוור משתנים כתוצאה מניתוח מוצלח ומהשתחררות מתלותו במלווה, כך גם חייו של אדם משתנים כתוצאה מהתאמנות אזוטריית. הוא משתחרר מהעיקרון של קבלת הנחייה ממלווה ומעתה ואילך הוא מוכרח לקחת על עצמו להיות המנחה שלו עצמו. ברגע בו דבר זה מתרחש, הוא, כמובן, עלול לעשות שגיאות שאינן ידועות כלל לתודעתו הרגילה. עתה, הוא פועל מתוך עולם אשר ממנו, כוחות עילאיים שאינם מוכרים לו, השפיעו עליו קודם לכן. כוחות

עילאיים אלה מוכוונים על-ידי ההרמוניה הקוסמית האוניברסלית. התלמיד נסוג מהרמוניה קוסמית זו ועתה עליו להגשים דברים בכוחות עצמו שעד כה בוצעו עבורו בלי מעורבותו.

זוהי הסיבה לכך שאפשר למצוא בספרים חומר רב העוסק בנושאים הנוגעים לסכנות הקשורות להתעלות אל תוך העולמות העילאיים. לעתים, התיאורים הנמסרים על הסכנות הללו יגרמו לנפשות חסרות-ביטחון להזדעזע מן האפשרות של חיים עילאיים אלה. עם זאת, עובדה היא שסכנות מופיעות רק כאשר מתעלמים מאמצעי-הזהירות הדרושים. אם מאמצים את כל האמצעים שמדע אזוטרי אמיתי ממליץ עליהם, ההתעלות אכן תתרחש דרך התנסויות העולות בעוצמתן וגודלן על כל דבר שהמראות הנועזים ביותר של דמיון הכבול לחושים, יכולים להעלות; ועם זאת, לא תיתכן שום שאלה של פגיעה בבריאות או בחיים. התלמיד נתקל בכוחות איומים אשר מאיימים על החיים בכל פינה ומכל כיוון. אפילו מתאפשר לו להשתמש בכוחות ובישויות מסוימים המתקיימים מעבר לקליטה פיסיית וגדול הפיתוי לשלוט בכוחות הללו לקידום תועלות אישיות ואסורות או להשתמש בהם בצורה שגויה מתוך ידיעה בלתי-מספקת על העולמות העילאיים. חלק מהתנסויות חשובות במיוחד אלה, למשל המפגש עם שומר-הסף, יתואר בפרקים הבאים.

עם זאת, עלינו להבין שהכוחות העוינים בכל זאת נוכחים, אף על פי שאיננו יודעים עליהם דבר. נכון שבמקרה הזה, הקשר שלהם עם האדם נקבע על-ידי כוח עילאי יותר והקשר הזה משתנה כאשר הישות האנושית נכנסת באופן מודע אל תוך העולם שעד כה היה נסתר ממנה. אך, באותו זמן, הוויית-קיומו של האדם משתכללת וחייו בהיקפם מועשרים בשדה חדש ועצום של התנסויות. סכנה ממשית עלולה להופיע אם התלמיד, בגלל חוסר-סבלנות או יהירות, ייקח על עצמו מוקדם מדי עצמאות מסוימת ביחס להתנסויות של העולמות העילאיים; אם אין ביכולתו לחכות כדי לרכוש באמת תובנה במידה מספקת על החוקים העל-חושיים. בתחומים האלה, צניעות וענווה הן מילים ריקות הרבה פחות מאשר בחיים הרגילים. אם התלמיד יהפוך את התכונות הללו לקניינו במובן הטוב ביותר, הרי שהוא יוכל להיות בטוח שהתעלותו אל תוך החיים העילאיים תתגשם בלי סכנה לכל אשר בדרך-כלל מכונה בריאות וחיים. מעל לכול, אין לאפשר התהוותה של דיסהרמוניה בין ההתנסויות העילאיות ובין המאורעות והדרישות של חיי היומיום. על האדם לחפש את משימתו על האדמה ומי שרוצה להשתמש משימתו ולברוח אל עולם אחר, יכול להיות בטוח שהוא לעולם לא יגשים את מטרתו. עם זאת, מה שהחושים קולטים מהווה רק חלק אחד של העולם ובעולם הרוח שוכנות הישויות הבאות לידי ביטוי בעובדות של העולם הפיסי. האדם מוכרח להיות שותף של הרוח כדי לשאת את התגליותיה אל תוך העולם הפיסי. הוא מבצע טרנספורמציה באדמה על-ידי כך שהוא שותף בה את אשר הוא וידא בעולם הרוח. זוהי משימתו. רק מפני שהעולם הפיסי תלוי ברוח, ומפני שהאדם יכול לפעול על האדמה, במובן אמיתי, רק אם הוא שותף-פעיל באותם עולמות שבהם הכוחות היוצרים חבויים – רק מן הסיבות האלה שצריכה להיות לו התשוקה להתעלות אל העולמות העילאיים. מי שניגש להתאמנות אזוטריה עם הרגשות הללו והחליט לא לסטות אף לא לרגע מההכוונות האלה, אינו צריך לחשוש שיייתקל

בסכנה הקטנה ביותר. אל ייתן איש לאפשרות שהסכנות האלה תרתענה אותו מהתאמנות אזוטריית; היא דווקא צריכה לפעול כאתגר רציני לכל אדם – לרכוש את אותם כשרים אשר מוכרחים להיות קניינו של כל תלמיד אזוטרי אמיתי.

לאחר התבוננויות מקדימות אלה אשר צריכות לסלק כל יסוד של פחד, יימסר תיאור של חלק מאלה המכונות 'סכנות'. נכון ששינויים גדולים מתרחשים בגופו העדינים של התלמיד, כמתואר לעיל. שינויים אלה קשורים לתהליכים מסוימים בפיתוחם של שלושת כוחות-היסוד של הנפש: רצון, רגש וחשיבה. לפני ההתאמנות האזוטריית, כוחות אלה כפופים לקשר אשר נקבע על-ידי חוקים קוסמיים עילאיים. הרצון, הרגש והחשיבה של האדם אינם פועלים באופן שרירותי. מחשבה מסוימת העולה בתודעה מלווה ברגש מסוים, על-פי חוקי טבע; או, אחריה באה הפעלה של הרצון, על-פי סדר טבעי. אנו נכנסים לחדר, מוצאים אותו לא-מאוורר ופותחים חלון. אנו שומעים את שמנו נקרא בקול רם ואנו פונים אל הקורא. שואלים אותו שאלה ואנו משיבים. אנו קולטים אובייקט מסריח וחווים תחושת גועל. אלו הם קשרים פשוטים בין חשיבה, רגש ורצון. כאשר אנו סוקרים את החיים האנושיים, אנו מגלים שהכול בנוי על קשרים כאלה. אכן, בלתי-אפשרי לומר שהחיים רגילים, אם קשר כזה בין חשיבה, רגש ורצון, המבוסס על חוקי הטבע האנושי, אינו קיים. היה זה מנוגד לחוקים האלה אם המראה של אובייקט מסריח היה גורם למישהו הנאה או אם אדם אשר נשאל שאלה, לא היה עונה. ההצלחה המצופה מחינוך נכון או הוראה הולמת, מבוססת על ההנחה מראש שקשר בין חשיבה, רגש ורצון, התואם לטבע האנושי, יכול להתקיים בתלמיד. מחשבות מסוימות נמסרות לו בהתבסס על ההנחה שהן תתחברנה, באופן רגיל, עם רגשותיו ורצונותיו.

כל זה נובע מן העובדה שבגופים הנפשיים העדינים של האדם, הנקודות המרכזיות של שלושת הכוחות – חשיבה, רגש ורצון – קשורות זו לזו על-פי חוקים. לקשר זה באורגניזם הנפש העדין יש מקביל בגוף הפיסי הגס יותר. גם באחרון, איברי הרצון קשורים על-פי חוקים לאלה של החשיבה והרגש. לכן, מחשבה מסוימת מעוררת באופן בלתי-נמנע רגש או פעילות רצון. במהלכה של התפתחות עילאית, ניתקים החושים המחברים בין שלושת כוחות-היסוד. בהתחלה, ניתוק זה מתרחש רק באורגניזם הנפש העדין, אך בשלב גבוה יותר, ההפרדה מתרחשת גם בגוף הפיסי. זוהי עובדה שבהתפתחות רוחית עילאית יותר, המוח מתחלק לשלושה חלקים נפרדים. הפרדה זו אינה ברת-תפיסה מבחינה פיסית בדרך הרגילה ובלתי-אפשרי לגלותה גם עם המכשירים המשוכללים ביותר. עם זאת, היא מתרחשת ולרואה הרוחי יש אמצעים לראותה. מוחו של רואה רוחי בדרגה גבוהה מתחלק באופן עצמאי לשלוש מהויות פעילות: מוח-החשיבה, מוח-הרגש ומוח-הרצון.

כך, איברי החשיבה, הרגש והרצון נעשים עצמאיים; מעתה ואילך, הקשר ביניהם אינו מתקיים על-פי החוקים הטבעיים בהם, אלא מוכרח להיות מנוהל על-ידי התודעה העילאית, אשר התעוררה, של האינדיבידואל. זהו אם כן, השינוי העומד להתרחש שהתלמיד מבחין בו: שום קשר בין מחשבה ורגש או

אימפולס-רצון לא יופיע מעצמו, אלא אם כן הוא יעורר אותו. שום אימפולס לא יניע אותו ממחשבה לפעולה אלא אם כן הוא עצמו, מתוך חירות, יעורר את האימפולס הזה. מעתה ואילך, הוא יכול להתמודד, בלי כל רגש, עם עובדה שלפני ההתאמנות שלו הייתה ממלאת אותו באהבה יוקדת או בשנאה עזה; והוא יכול להישאר אדיש כלפי מחשבה שלפני כן הייתה מזרבת אותו לפעולה, כאילו מעצמה. הוא יכול לבצע מעשים הנובעים מהחלטות של הרצון, שלצורך הפעלתו לא קיימת הסיבה הפעוטה ביותר אצל מי שלא עבר התאמנות אוטורית. הישגו הגדול של התלמיד הוא ברכישת שליטה מלאה על הפעילות המשולבת של שלושת הכוחות; אך, באותו זמן האחריות על תיאום הפעילות הזאת נמצאת כולה בידי.

רק על-ידי טרנספורמציה זו של ישותו שהתלמיד יכול ליצור באופן מודע קשר עם כוחות יסודיים מסוימים של העולם. למשל, הכוח הטבוע ברצון יכול להשפיע על דברים וישויות מסוימים של העולמות העילאיים ואף לקלוט אותם; אבל, הוא יכול לעשות זאת רק בהיותו משוחרר מהקשר שלו לחשיבה ולרגש בתוך הנפש. ברגע בו קשר זה מתנתק, פעילות הרצון יכולה לפעול כלפי חוץ. אותו דבר ישים על כוחות החשיבה והרגש. רגש של שנאה היוצא מתוך אדם הינו גלוי לרואה הרוחי כמו ענן אור דק בצבע מיוחד; והרואה הרוחי יכול להדוף את רגש השנאה הזה, כפי שאדם רגיל הודף מכה פיסית אשר כוונה אליו. בעולם העל-חושי, שנאה הופכת לתופעה גלויה, אך הרואה הרוחי יכול לקלטה רק במידה שהוא יכול להפנות החוצה את הכוח הטמון ברגש שלו, כפי שאדם רגיל מפנה כלפי חוץ את כושר הקליטה של עינו. ומה שנאמר על שנאה ישים גם על תופעות חשובות הרבה יותר של העולם הפיסי. התלמיד יכול לקיים עמן קשר מודע, הודות לשחרור כוחות-היסוד של נפשו.

על-ידי הפרדת כוחות החשיבה, הרגש והרצון, יתכן שיבוש תלת-איברי אצל מי שהתעלם מן ההוראות הניתנות על-ידי מדע אוטורי. שיבוש כזה יכול להתרחש אם החושים המקשרים מתנתקים לפני שהתודעה העילאית התקדמה מספיק כדי לאחוז במושכות ולהנחות כהלכה את הכוחות הנפרדים אל פעילות משולבת חופשית והרמונית. כי, ככלל, בכל תקופת-חיים נתונה שלושת כוחות-הנפש האנושיים אינם מפותחים במידה שווה. באדם אחד, החשיבה מובילה לפני הרגש והרצון; באדם אחר, כוח-נפש אחר מוביל לפני השניים האחרים. כל עוד הקשר בין כוחות-הנפש נשמר כפי שנוסד על-ידי חוקים קוסמיים עילאיים, לא תופיע שום אי-סדירות מזיקה, במובן עילאי יותר, כתוצאה מהובלתו של כוח זה או אחר. למשל, הידרדרותו של רצון משתלט לקיצוניות מסוימת כלשהי יכולה להימנע על-ידי השפעתה המאזנת של החשיבה והרגש. ברם, כאשר אדם בעל רצון משתלט כזה לוקח על עצמו התאמנות אוטורית, הרגש והחשיבה מפסיקים להפעיל את השפעתם הרגילה על הרצון, בעוד האחרון דוחף ללא הרף להפעלות-כוח גדולות. אז, אם אדם כזה לא התקדם מספיק כדי לשלוט לגמרי בתודעה העילאית וליצור בעצמו הרמוניה, הרצון ימשיך בדרכו הבלתי-מרוסנת, בהכניעו ללא הרף את האדם. רגש וחשיבה מתדרדרים לחוסר-אונים

מוחלט; האינדיבידואל נפגע מהרצון המשתלט שלו. התוצאה תהיה אדם בעל רצון עם עוצמה שופעת, הרץ מפעולה לא-מרוסנת אחת לאחרת.

סטייה שנייה מופיעה כאשר הרגש מערער יתר על המידה את שליטתו הנאותה. אדם הנוטה להעריך אחרים עלולים לסטות לתלות בלתי-מוגבלת, עד כדי אבדן כל רצון ומחשבות. במקום ידיעה עילאית, ריקנות וחולשה עלובות ביותר תהיינה מנת חלקו של אדם כזה. או, במקרה של שליטה מופרזת כזו של חיי הרגש, אדם בעל נטייה לדבקות דתית עלול לשקוע אל תוך בלבול מנוון ביותר. הרע השלישי מופיע כאשר החשיבה משתלטת וכתוצאה מכך מתפתח באדם אופי מהורהר, עוין לחיים ומסתגר בתוך עצמו. עבור בני-אדם כאלה, לעולם אין חשיבות נוספת מלבד שהוא מספק להם אובייקטים לסיפוק צימאונם הבלתי-מוגבל לחכמה. שום מחשבה אינה מניעה אותם לפעולה או לרגש. הם מופיעים בכל מקום כיצורים קרים חסרי-רגש. הם נמנעים מכל מגע עם הדברים של החיים הרגילים כאילו מדברים המעוררים בהם סלידה או שבכל מקרה איבדו כל משמעות עבורם.

אלו הן שלוש השגיאות שהתלמיד עלול ליפול בהן:

(1) עוצמה שופעת של הרצון,

(2) רגשנות יתר ו-

(3) שאיפה קרה וחסרת-אהבה לחכמה.

להתבוננות החיצונית וכן מנקודת-מבט רפואית רגילה (מטריאליסטית), קשה להבדיל (במיוחד בדרגה) בין אדם אשר סטה באחת מן הסטיות הללו ובין אדם לא-שפוי או לפחות אדם הסובל מנוירסטניה (חולשת עצבים). כמובן, אל לו לתלמיד להידמות להם. חיוני עבורו לשלושת כוחות-הנפש היסודיים – חשיבה, רגש ורצון – יעברו התפתחות הרמונית לפני שהם ישתחררו מהקשר הטבוע בהם ויהיו כפופים לתודעה העילאית אשר התעוררה. כי, ברגע בו נעשתה שגיאה ואחד מכוחות-הנפש נופל טרף לקיצוניות בלתי-מרוסנת, הנפש העילאית מתהווה כישות פגומה. הכוח הבלתי-מרוסן חודר אל תוך אישיותו כולה של האינדיבידואל ולמשך זמן רב בלתי-אפשרי יהיה לדבר על השבת האיזון. מה שנראה כתכונת-אופי בלתי-מזיקה כל עוד האדם לא עבר התאמנות אוטורית, כלומר שליטת החשיבה או הרגש או הרצון, מתעצמת בתלמיד האוטורי עד כדי כך שהיסוד האנושי האוניברסלי, החיוני לחיים, מתערפל.

עם זאת, סכנה רצינית באמת אינה יכולה לאיים על התלמיד כל עוד הוא לא רכש את היכולת להכניס לתודעת-הערות שלו את ההתנסויות המופיעות במהלך השינה. כל עוד קיימת רק שאלה של הארת פרקי-זמן של השינה, חיי החושים, המווסתים על-ידי כוחות קוסמיים אוניברסליים, מגיבים במהלך שעות הערות לאיזון אשר הופרע של הנפש, בשאיפה להשיב את האיזון. זוהי הסיבה לכך שחיוני שחיי-הערות של התלמיד יהיו, בכל היבט והיבט, מסודרים ובריאים. ככל שיהיה מסוגל לעמוד בדרישות העולם החיצוני

באשר למבנה בריא של הגוף, הנפש והרוח, כך ייטב לו. לעומת זאת, הדבר עלול להיות רע מאוד עבורו, אם חיי-הערות הרגילים שלו ישפיעו עליו בדרך מעייפת ומרגיזה, כלומר אם השפעות הרסניות או מפריעות של העולם החיצוני תשפענה עליו נוסף לשינויים הגדולים המתרחשים בעצמיותו הפנימית. עליו לשאוף למצוא כל דבר התואם לכוחותיו ולכשריו היכול להובילו אל איחוד הרמוני ובלי הפרעות עם סביבתו, בעודו נמנע מכל דבר העלול להזיק להרמוניה הזאת – כל דבר המביא אל תוך חייו אי-שקט וחיפזון במובן חיצוני. וכאן, אין מדובר בסילוק אי-השקט והחיפזון האלה במובן חיצוני, אלא יותר בדאגה לכך שמחשבות, רגשות, כוונות ובריאות גופנית לא יהיו חשופים לתנודות בלתי-פוסקות. אין זה קל לתלמיד להגשים כל זאת כפי שהיה לפני ההתאמנות האזוטרית, כי ההתנסויות העילאיות הנכנסות עתה אל תוך חייו, פועלות על הוויית-קיומו בכללותה. אם דבר כלשהו בהתנסויות העילאיות האלה אינו כפי שעליו להיות, אי-הסדירות תמשיך לארוב לו בכל פינה והיא תהיה עלולה להסיטו מהנתיב הנכון. זוהי הסיבה לכך שאל לו לתלמיד להשמיט דבר כלשהו היכול להבטיח לו את שליטתו האיתנה על ישותו כולה. אל לו להחסיר, לעולם, את נוכחותה של תודעה או התעמקות שלוהה בכל מצבי החיים. בעיקרו של דבר, התאמנות אזוטרית מעוררת מעצמה את כל התכונות הללו וככל שהיא מתקדמת, התלמיד מתוודע יותר לסכנות בעודו רוכש במקביל וברגע הנכון את הכוח המלא לסלקן.

פרק 9

שומר-הסף

ההתנסויות החשובות המציינות את התעלות התלמיד אל העולמות העילאיים כוללות את המפגש שלו עם שומר-הסף. למען הדיוק, קיימים שני שומרי-סף: שומר-סף קטן ו-שומר-סף גדול. התלמיד פוגש את שומר-הסף הקטן כאשר החוטים המחברים רצון, רגש וחשיבה בתוך הגוף האסטרלי והגוף האתרי העדינים יותר, מתחילים להתנתק, בדרך המתוארת בפרק הקודם. נתקלים בשומר-הסף הגדול כאשר התנתקות הקשרים מתפשטת אל החלקים הפיסיים של הגוף, כלומר בהתחלה אל המוח. שומר-הסף הקטן הוא ישות המתקיימת באופן עצמאי. ככל שהדבר נוגע לתלמיד, הוא אינו יודע על קיומה כל עוד לא הגיע לשלב ההתפתחות הדרוש. כאן אפשר לציין רק חלק מהמאפיינים החשובים ביותר שלו.

עתה, ננסה לתאר בצורת סיפור את המפגש הזה עם שומר-הסף הקטן, שכתוצאה ממנו התלמיד לומד שהחשיבה, הרגש והרצון שלו השתחררו בתוכו מהקשר הטבוע שלהם.

רוח-רפאים איומה באמת מתייצבת בפני התלמיד והוא יזדקק למלוא נוכחות תודעתו ולאמונה בבטיחות הנתיב שלו שהוא היה יכול לרכוש בהזדמנויות רבות במהלך התאמנותו הקודמת.

שומר-הסף מכריז על משמעותו בערך במילים הבאות:

"עד כה, כוחות בלתי-נראים לכושר ראייתך, השגיוח עליך. הם דאגו לכך שבמהלך מחזורי חיך, כל מעשה ממעשיך הטובים קיבל את שכרו ולכל מעשה ממעשיך הרעים הייתה תוצאה רעה. הודות להשפעתם, אופיים התעצב על-פי התנסויות-החיים והמחשבות שלך. הם היו כלי-השרת של גורלך. הם קבעו את מידת השמחה והכאב אשר הוקצבה לך בהתגשמויות שלך, על-פי התנהגותך במחזורי החיים שעברו. הם שלטו בך כחוק החובק-כל של הקארמה. כוחות אלה ישחררו אותך עתה באופן חלקי מהשפעתם הכובלת; ומעתה ואילך, יהיה עליך להגשים בעצמך חלק מהמלאכה שעד כה הם ביצעו עבורך. הגורל הכה בך קשות פעמים רבות בעבר. לא ידעת מדוע. כל מכה הייתה תוצאה של מעשה מזיק שלך באחד ממחזורי חיך הקודמים. מצאת אושר ושמחה ובבואם קיבלת אותם. גם הם היו פירות של מעשים קודמים. אופיך מראה צדדים יפים רבים ופגמים מכוערים רבים. עליך להיות אסיר-תודה עבור שניהם, כי הם תוצאה של התנסויותיך ומחשבותיך הקודמות. עד עתה, הן לא היו ידועות לך; רק השפעותיהן היו גלויות. ברם, הכוחות הקארמתיים ראו את כל מעשיך במחזורי חיים קודמים וכל המחשבות והרגשות הנסתרים ביותר, אשר הגדירו בהתאם את עצמיותך הנוכחית ואת אורח-החיים הנוכחי שלך. אך עתה, כל הצדדים הטובים והרעים של מחזורי חיך שעברו, צריכים להתגלות בפניך. עד כה, הם

היו שזורים עם ישותך שלך; הם היו בתוכך ולא יכולת לראותם, כפי שאינך יכול לראות את מוחך בעיניים פיסיות. אבל עכשיו, הם משתחררים ממך; הם מתנתקים מאישיותך. הם מקבלים צורה עצמאית שאינך יכול לראות אפילו כפי שאתה רואה את האבנים והצמחים של העולם החיצוני. ו- ... אני אותה ישות אשר עיצבה את גופי מתוך הישגיך הטובים והרעים. דמותי הרוחית ארוגה מתוך מסכת חייך. עד כה, נשאת אותי באופן נסתר בתוכך וטוב שכך היה הדבר; כי, חכמת גורלך, גם אם היא נסתרת ממך, הייתה יכולה לפעול בתוכך, כך שהכתמים הזוועתיים שעל דמותי, יוסרו. עתה, משיצאתי מתוכך, גם אותה חכמה נסתרת יצאה מתוכך. היא לא תקדיש לך שום תשומת-לב נוספת; היא תשאיר את המלאכה אך ורק בידיך. עליי להיות ישות מושלמת ומרהיבה או שאפול קרבן להשחתה; ואם דבר זה יקרה, אגרור אותך עמי מטה אל תוך עולם חשוך ונשחת. אם תרצה למנוע זאת, אז חכמתך שלך מוכרחה להיות גדולה מספיק כדי שתיקח על עצמך את המשימה של אותה חכמה נסתרת אחרת אשר יצאה ממך. כדמות הגלויה לך, לא אעזבך לעולם אפילו לא לרגע, לאחר שחצית את הסף שלי. ובעתיד, בכל פעם שתפעל או תחשוב בצורה שגויה, מיד תקלוט את אשמתך כעיוות מחריד ושטני של דמותי. רק לאחר שתתקן את כל מעשיך הרעים מן העבר ובכך תטהר את עצמך עד שכל מעשה רע יהווה עבורך דבר בלתי-אפשרי, רק אז ישותי שלי תעבור טרנספורמציה כך שאקרא ביופיי. אז, אתאחד שוב עמך לטובת פעילותך בעתיד.

עם זאת, הסף שלי מתעצב מתוך כל חוסר-הביטחון שנשאר בתוכך, מתוך כל הפחד מהכוח הנחוץ לקחת את מלוא-האחריות על כל מחשבותיך ומעשיך. כל עוד נשאר בך סימן של פחד להיות מנחה גורלך, לסף זה יחסר מה שעדיין נשאר לבנות בו. וכל עוד חסרה אבן אחת, יהיה עליך להישאר עומד, כאילו מרותק למקומך; אחרת תמעד. אם כך, אל תנסה לחצות את הסף הזה עד שתרגיש את עצמך משוחרר לגמרי מפחדים ומוכן לקבל את האחריות הגדולה ביותר. עד כה, יצאתי מתוך אישיותך כאשר המוות החזיר אותך מחיים ארציים; אבל, גם אז דמותי הייתה נסתרת ממך. רק כוחות הגורל אשר השגחו עליך ראו אותי ולכן היו יכולים, בפרקי-הזמן שבין מוות ולידה חדשה, לבנות בתוכך, בהתאמה עם הופעתי, את אותו כוח ואותו כושר שהודות להם יכולתי לטפח בחיים ארציים חדשים את ייפוייה של דמותי לטובתך ולמען התקדמותך. כמו-כן, היה זה אני שאי-שלמותו אילצה שוב ושוב את כוחות הגורל להובילך חזרה אל התגשמות חדשה על האדמה. הייתי נוכח בשעת מותך ובגללי כוחות הקארמה קבעו את התגשמותך מחדש. ורק על-ידי כך שביצעת בי באופן לא-מודע טרנספורמציה לכדי שלמות מוחלטת במחזורי-חיים ארציים חוזרים-ונשנים שיכולת להימלט מכוחות המוות ולעבור לאלמותיות בהיותך מאוחד עמי.

כך, היום הנני ניצב לפניך גלוי, כפי שהתייצבתי תמיד נסתר לצדך בשעת המוות. לאחר שחצית את הסף שלי, נכנסת אל תוך אותן ממלכות שעד כה הייתה לך גישה אליהן רק לאחר המוות הפיסי. עתה, אתה נכנס אליהן בידיעה מלאה ומעתה ואילך בנדודיך הגלויים באופן חיצוני

על-פני האדמה, תנדוד באותו זמן בממלכת המוות, כלומר בממלכת חיי הנצח. אכן, אני מלאך המוות; אך באותו זמן, אני נושא עמי חיים עילאיים נצחיים. דרכי, תמות בתוך גוף חי כדי להיוולד מחדש בהוויית-קיום בלתי-ניתנת להכחדה.

אל תוך הממלכה הזאת הינך נכנס עתה; בה תפגוש ישויות שהינן על-חושיות ואושר יהיה מנת-חלקך. אך, אני עצמי מוכרח לספק לך את ההתוודעות הראשונה לאותו עולם ואני יציר בריאתך. לפני כן, את חיי הפקתי מתוך חייך; אך עתה, עוררת אותי להוויית-קיום נפרדת, כך שאני ניצב לפניך כאמת-מידה גלויה למעשיך בעתיד – אולי גם כתוכחה הקבועה שלך. יצרת אותי ובעשותך זאת לקחת על עצמך, כחובתך, לבצע בי טרנספורמציה.¹⁵

אין להבין את אשר צוין כאן בצורת סיפור כמשל, אלא כהתנסות של הממשות העילאית ביותר האפשרית העשויה לקרות לתלמיד אזוטרי.

שומר-הסף מוכרח להזהירו שלא יעשה צעד נוסף, אלא אם כן הוא חש בתוכו את הכוח לעמוד בדרישות אשר צוינו בהכרזה דלעיל. לא חשוב כמה איומה הדמות ששומר-הסף קיבל, הריהי רק תוצאה של מחזורי-חיים הקודמים של התלמיד; היא מהווה את אופיו שלו שיצא ממנו אל הוויית-קיום עצמאית. התעוררות זו נוצרת על-ידי הפרדת הרצון, החשיבה והרגש. לחוש בפעם הראשונה שאדם הביא בעצמו ישות רוחית להוויית-קיום, מהווה לכשעצמו התנסות בעלת משמעות עמוקה ביותר. ההכנה שהתלמיד עובר מוכרחה להיות מכוונת כך שתאפשר לו לשאת את המראה הנורא בלי שום סימן של חוסר-ביטחון וברגע בו מתקיים המפגש לחוש את כוחו מתעצם עד כדי כך שביכולתו לקחת על עצמו באופן מודע את האחריות לבצע טרנספורמציה בדמותו של שומר-הסף ולייפותה.

מפגש זה עם שומר-הסף, אם עבר בהצלחה, מסתכם בכך שהמוות הפיסי הבא של התלמיד הופך למאורע שונה לחלוטין מהמוות שידע בעבר. הוא חווה את המוות באופן מודע בהניחו בצד את הגוף הפיסי כפי שמישהו זורק בגד אשר התבלה או אולי יצא מכלל שימוש בגלל קרע פתאומי. כך, מותו הפיסי הינו בעל חשיבות מיוחדת רק עבור אלה החיים עמו שתפיסתם עדיין מוגבלת לעולם החושים. עבורם, התלמיד מת; אך עבורו, לא השתנה דבר בעל חשיבות בסביבתו כולה. העולם העל-חיושי כולו ניצב פתוח לפניו לפני מותו ועתה זהו אותו עולם אשר יהיה פתוח לפניו גם לאחר המוות.

שומר-הסף קשור גם לדברים אחרים. אדם שייך למשפחה, לאום, גזע; פעילותו בעולם הזה תלויה בהשתייכותו לקהילה מסוימת. אופיו האינדיבידואלי גם קשור בזה. הפעילות המודעת של אנשים

¹⁵ מן האמור לעיל אפשר להבין ששומר-הסף הוא דמות (אסטרונית), המתגלה לראייה העילאית אשר התעוררה אצל התלמיד; ואל מפגש על-חיושי זה שמדע הרוח מוביל אותו. להפוך את שומר-הסף גלוי מבחינה פיזית, הינו תהליך של מאגיה נחותה. דבר זה מושג על-ידי יצירת ענן מחומר עדין, סוג של קטורת המורכב מתערובת מסוימת של חומרים ספורים. הכוח המפוח של מבצע המאגיה יכול לתת לקטורת צורה ולהחיותה עם הקארמה, שעדיין לא נפדתה, של האינדיבידואל. תופעות פיזיות כאלה אינן נחוצות עוד לאלה אשר עברו הכנה מספקת לקראת הראייה הרוחית; ומלבד זאת, מי שרואה בלי הכנה הולמת את הקארמה שלא נפדתה שלו מופיעה בפני עיניו כיצור חי, היה מסתכן בסטייה אל דרכים צדדיות רעות. היצירה זמני מאת בולוור ליטון כוללת תיאור של שומר-הסף בצורת סיפור. (הערת המחבר)

אינדיבידואלים אינה מקיפה, בשום אופן, כל מה שיש לקחת בחשבון במשפחה, בלאום או בגזע. מלבד אופיים, גם למשפחות, ללאומים ולגזעים יש גורל משלהם. לבני-אדם המוגבלים לחושים שלהם, דברים אלה נשארים מושגים כלליים בלבד; וההוגה המטריאליסטי, עם דעתו הקדומה, ילעג בבוז למדען הרוח כאשר הוא ישמע שעבורו, אופי משפחתי או לאומי, גורל אישי או גורל של גזע, עטופים בישויות ממשיות בדיוק כפי שממשית האישיות שבה עטופים האופי והגורל של האדם האינדיבידואלי. מדען הרוח מתוודע לעולמות העילאיים שבהם האישויות הנבדלות הן איברים, כפי שידיים ורגליים הן איברים של ישויות אנוש. מלבד האינדיבידואלים הנפרדים, משפחה ממשית ונפש-קבוצתית של לאום ורוחו של גזע נמצאות בפעולה בחייהן של משפחה, עם או גזע. אכן, במובן מסוים, האינדיבידואלים הנבדלים הם רק איברי הביצוע של הנפשות-הקבוצתיות של משפחה, רוחות של גזע וכן הלאה. זו תהיה אך ורק אמת לומר, למשל, שנפש-קבוצתית של לאום משתמשת בכל אדם אינדיבידואלי המשתייך אל אותו לאום לצורך ביצוע עבודות מסוימות. הנפש-הקבוצתית של עם אינה יורדת אל תוך המציאות הפיסית, אלא שוכנת בעולמות העילאיים וכדי לפעול בעולם הפיסי, היא משתמשת באיברים הפיסיים של כל ישות אנושית אינדיבידואלית. במובן עילאי יותר, הדבר דומה למצב שבו ארכיטקט משתמש בפועלי-בניין לביצוע עבודות בניין. במובן האמיתי ביותר, כל אדם מקבל את המשימה אשר הוקצתה לו מהנפש-הקבוצתית של המשפחה, הלאום או הגזע שלו. עתה, האדם הרגיל אינו מוכנס, בשום פנים ואופן, אל פרטי התכנון העילאי של עבודתו. הוא משתתף באופן לא-מודע במשימות של העם והגזע שלו. מהרגע שבו התלמיד פוגש את שומר-הסף, הוא מוכרח לא רק לדעת את משימותיו שלו, אלא הוא מוכרח לקחת חלק ביודעין באותן משימות של העם והגזע שלו. כל התרחבות של האופק שלו, מגדילה בהכרח את היקף חובותיו. למעשה, מה שקורה הוא שהתלמיד מוסיף גוף חדש לגוף-הנפש העדין שלו. הוא לובש בגד נוסף. עד כה, הוא מצא את דרכו בעולם עם העטיפות אשר עוטפות את אישיותו; ומה שהיה עליו להגשים עבור הקהילה, הלאום והגזע שלו, הוכוון על-ידי רוחות עילאיות אשר השתמשו באישיותו.

ועתה, התגלות נוספת ששומר-הסף מגלה לו היא שמעתה ואילך רוחות אלה תסרנה ממנו את ידן המכוונת. עליו לצאת מתוך חוג הקהילה שלו. עם זאת, כאישיות מבודדת הוא היה מתקשח בתוך עצמו ומתדרדר להרס-עצמי, אלמלא רכש בעצמו את אותם כוחות אשר הינם קניינם של רוחות הלאום והגזע. אין ספק, יהיו רבים שיאמרו: "הו, השתחררתי לגמרי מכל קשרי המשפחה והגזע; ברצוני להיות רק ישות אנושית ושום דבר אחר מלבד ישות אנושית." להם, מן ההכרח להשיב: "מי, אם כן, הביאך אל החירות הזאת? האם לא הייתה זו משפחתך אשר הציבה אותך בעולם שאתה מוצב בו עתה? האם אינך צריך להודות לייחוס המשפחתי, ללאום ולגזע שלך על היותך מי שהינך? הם גידלו אותך. ועתה, אם, בהתעלותך מעל לכל הדעות הקדומות, אתה אחד ממפיצי-האור והמטיבים של אילן-היוחסין שלך ואפילו של הגזע שלך, הרי חב אתה זאת לדרך שבה גידלו אותך. כן, אפילו כאשר אתה אומר שאינך "שום דבר אחר, מלבד ישות

אנושית", אפילו את העובדה שנעשית לאישיות כזו, חב אתה לרוחות של הקהילות שלך. " רק תלמיד אזוטרי לומד את משמעות הדבר להיות מנותק לגמרי ממשפחתו ומרוחות הלאום והגזע שלו. רק הוא מבין, דרך התנסות אישית, את חוסר-המשמעות של כל חינוך כזה ביחס לחיים הניצבים עתה לפניו. כי, כל מה שמוחדר על-ידי חינוך, מתמוסס לגמרי כאשר החוטים המחברים את הרצון, החשיבה והרגש, מתנתקים. הוא מביט לאחור על תוצאת החינוך הקודם שלו כולו כפי שהוא עשוי להביט בבית מתמוטט לבנה אחר לבנה, שעתה הוא מוכרח לבנות מחדש בצורה חדשה. ושוב, זה יותר מאמירה סמלית לומר שלאחר ששומר-הסף השמיע את טענתו הראשונה, שם עולה מהנקודה בה הוא עומד, מערבולת אוויר אשר מכבה את כל אותם אורות רוחיים שעד כה האירו את נתיב חייו. חשיכה מוחלטת, אשר מתפוגגת רק על-ידי הקרניים היוצאות משומר-הסף עצמו, מתגלה בפני התלמיד. ומתוך חשיכה זו מהדהדת אזהרה נוספת של שומר-הסף:

"אל תחצה את הסף שלי עד שתיווכח בבירור בכך שאתה בעצמך תאיר את החשיכה שלפניך; אל תעשה צעד אחד קדימה עד שתהיה משוכנע שיש לך מספיק שמן בעששית שלך. העששיות של המדריכים שאחריהם עקבת עד כה, לא תהיינה עוד נגישות עבורך."

התלמיד מוכרח להסתובב ולהביט לאחור במילים האלה. עתה, שומר-הסף מסיר מסך שעד כה הסתיר מיסטריות-חיים עמוקות. רוחות המשפחה, הלאום והגזע, מתגלות לתלמיד בפעילותן המלאה, כך שהוא קולט בבירור מצד אחד, כיצד הוא הובל עד כה ומצד שני, ולא פחות ברור, שמעתה ואילך הוא לא יזכה עוד להדרכה זו. זוהי האזהרה השנייה ששומר-הסף מוסר.

בלי הכנה, איש לא היה יכול לשאת את המראה של מה שהוצג כאן. אבל, ההתאמנות העילאית המאפשרת בכלל לתלמיד להתקדם עד לסף, מציבה אותו בעמדה שבה הוא יכול למצוא את הכוח הנחוץ ברגע הנכון. אכן, ההתאמנות יכולה להיות הרמונית כל-כך מטבעה שהכניסה אל תוך החיים העילאיים תהיה משוחררת מכל דבר בעל אופי מסעיר או נרגש. התנסותו על הסף תלווה אז בתחושה מוקדמת של אותו אושר האמור לספק את הרעיון המרכזי של חייו אשר התעוררו מחדש. תחושת חירות חדשה תעלה על כל הרגשות האחרים; ובהיותן מלוות על-ידי תחושה זו, חובותיו ואחריותו החדשות תופענה כמשהו שהאדם, בשלב מסוים בחיים, מוכרח לקחת על עצמו.

חיים ומוות. שומר-הסף הגדול

בפרק הקודם תואר כמה משמעותי המפגש של התלמיד עם מי שמכונה שומר-הסף הקטן לאור העובדה שהוא נעשה מודע לכך שהוא עומד מול ישות על-חושית אותה הביא בעצמו להוויית-קיום וגופה מורכב מהתוצאות הנסתרות של פעולותיו, רגשותיו ומחשבותיו של התלמיד. כוחות נסתרים אלה הפכו לסיבת גורלו ואופיו ועתה הוא מבין כיצד הוא עצמו הניח בעבר את יסודות ההווה. הוא יכול להבין מדוע עצמיותו הפנימית, הניצבת עתה לפניו גלויה במידה מסוימת, כוללת נטיות והרגלים מסוימים, וביכולתו גם לזהות את מקורן של מכות-גורל מסוימות אשר קרו לו. הוא קולט מדוע הוא אוהב דבר אחד ושונא אחר; מדוע דבר אחד משמח אותו ואחר – מעציב. החיים הגלויים מוסברים על-ידי הסיבות הנסתרות. גם עובדות החיים החיוניות – בריאות וחולי, לידה ומוות – מתגלות לו. הוא רואה כיצד הוא ארג, לפני לידתו, את הסיבות שבהכרח הובילו לחזרתו אל חיים ארציים. מעתה ואילך, הוא מכיר את הישות שבתוכו אשר מעוצבת עם כל אי-השלמויות שלה בעולם הגלוי-לעין, ואשר ניתן להביאה אל שלמותה הסופית בעולם גלוי זה. כי, הזדמנות לבנות ולהשלים את הישות הזאת אינה קיימת בשום עולם אחר. יתר על כן, הוא מבין שהמוות אינו יכול לנתקו לעד מהעולם הזה; כי הוא אומר לעצמו:

"פעם, בהיותי מה שהייתי, באתי אל העולם הזה מפני שנזקקתי לחיים שהוא סיפק כדי לרכוש תכונות שאין להשיגן בשום עולם אחר. ועל"י להישאר קשור עם עולם זה עד שאפתח בתוכי את כל אשר אפשר לרכוש כאן. באחד הימים, אהיה שותף פעיל ומועיל בעולם אחר רק על-ידי רכישת כל הכשרים הדרושים בעולם פיסי זה."

הודות לתובנה שלו על העולם העל-חושני, המתקדש רוכש ידיעה והערכה טובות יותר על הערך האמיתי של הטבע הגלוי-לעין מאשר התאפשר לו לפני התאמנותו העילאית; וזו יכולה להיחשב כאחת מהתנסויותיו החשובות ביותר. מי שאין לו את התובנה הזאת ואולי ידמיין לעצמו שהתחומים העל-חושניים הם רבי-ערך ביותר, קרוב לוודאי שימעיט בערכו של העולם הפיסי. עם זאת, בעל התובנה הזאת יודע שבלי ההתנסויות במציאות הגלויה-לעין, הוא יהיה חסר-אונים באופן מוחלט באותה מציאות נסתרת. בטרם יוכל לחיות באחרונה, מוכרחים להיות לו הכשרים והכלים הדרושים, שאפשר לרכשם אך ורק בעולם הגלוי-לעין. תודעה בעולם הנסתר אינה אפשרית בלי ראייה רוחית, אך כוח ראייה זה בעולם העילאי מתפתח בהדרגה דרך ההתנסויות בעולם הנמוך יותר. איש אינו יכול להיוולד בעולם הרוח עם עיניים רוחיות בלי שפיתחם תחילה בעולם הפיסי, כפי שוולד אינו יכול להיוולד עם עיניים פיסיות, אם הן לא התהוו קודם ברחם האם.

מנקודת-מבט זו יובן מיד מדוע סף העולם העל-חوشي נשמר על-ידי שומר. תובנה ממשית על אותם תחומים לא תתאפשר, בשום מקרה, למי שחסרים לו הכשרים הדרושים; לכן, כאשר אדם נכנס בשעת המוות אל תוך העולם האחר בהיותו עדיין לא-מוכשר לפעול בו, ההתנסויות העילאיות מוסתרות ממנו עד שיהיה מוכשר לראותן.

כאשר התלמיד נכנס אל תוך העולם העל-חوشي, החיים מקבלים משמעות חדשה למדי עבורו; הוא מגלה בעולם הפיסי את קרקע-הזרעים של עולם עילאי יותר, כך שבמובן מסוים, העילאי יותר יראה פגום בלי הנמוך יותר. שני מראות נפרשים לפניו; הראשון של העבר והשני של העתיד. ראייתו מתפשטת אל עבר שבו עולם פיסי זה עדיין לא היה קיים; כי, עבר זמן רב מאז סילק את הדעה הקדומה שהעולם העל-חوشي התפתח מתוך עולם החושים. הוא יודע שהראשון היה קיים קודם ומתוכו התפתח כל אשר הינו פיסי. הוא רואה שהוא עצמו השתייך לעולם על-חوشي בטרם נכנס לראשונה אל תוך עולם חושים זה. אבל, עולם על-חوشي קדום זה היה צריך לעבור דרך עולם החושים, כי בלי מעבר זה המשך האבולוציה שלו לא היה מתאפשר. הוא יוכל להמשיך את התפתחותו רק אם דברים מסוימים יפתחו את הכשרים הדרושים בתוך ממלכת החושים. ישויות אלה הן ישויות אנוש ולא אחרות. הן חבות את חייהן הנוכחיים לשלב לא-מושלם של הוויית-קיום רוחית והן מובלות, אפילו בשלב זה, אל אותה שלמות שתעשה אותן מוכשרות להמשך העבודה בעולם העילאי. בנקודה זו, המבט מופנה אל העתיד. שם מבחינים בשלב עילאי יותר של העולם העל-חوشي, אשר יכלול את הפירות אשר הבשילו בעולם החושים. עולם החושים לכשעצמו יחלוף, אך פירותיו יתגלמו בעולם עילאי יותר.

קיומם של מחלות ומוות בעולם החושים מוסבר כדלקמן. המוות רק מבטא את העובדה שהעולם העל-חوشي הגיע לנקודה שמעבר לה הוא לא היה יכול להתקדם בכוחות עצמו. מוות אוניברסלי היה מוכרח לעקוף אותו, אלמלא קיבל אימפולס-חיים חדש. כך, חיים חדשים אלה התפתחו לכדי מאבק במוות האוניברסלי. מתוך שרידיו של עולם בר-מוות ונוקשה, נבטו הזרעים של עולם חדש. זוהי הסיבה לכך שיש לנו מוות וחיים בעולם. החלק המתנוון של העולם הישן דבק בחיים החדשים אשר צומחים ממנו ותהליך האבולוציה מתקדם לאט. הדבר בא לידי ביטוי בצורה ברורה ביותר באדם עצמו. העטיפה שהוא נושא מורכבת מהשרידים שנשמרו של העולם הישן ובתוך עטיפה זו מבשיל הנבט של אותה ישות אשר תחיה בעתיד.

כך, לאדם שני היבטים: בן-תמותה ובן-אלמוות. בן-התמותה נמצא בשלב האחרון שלו ובן-האלמוות – בשלב הראשון שלו. אבל, רק בעולם דו-צדדי זה, אשר מוצא את ביטויו בעולם החושים, שביכולתו לרכוש את הכשרים הדרושים אשר יובילו את העולם לאלמותיות. אכן, משימה זו היא בדיוק לאסוף את פירות בר-המוות עבור האלמותי. ובעודו מסתכל על עצמו כתוצאה של עבודתו בעבר, הוא יכול רק לומר:

"קיימים בי היסודות של עולם מתנוון. הם פועלים בתוכי וביכולתי לשבור את כוחם בהדרגה, הודות ליסודות האלמותיים החדשים אשר מתעוררים לחיים בתוכי." זוהי הדרך אשר מובילה את האדם ממוות לחיים. אילו היה יכול לדבר אל עצמו בתודעה מלאה בשעת מותו, הוא היה אומר: "העולם הגוסס היה המורה שלי, שהציב בפניי משימות. עתה, מותי הינו תוצאה של העבר כולו שבו אני לכוד. עם זאת, האדמה של חיי-מוות הבשילה את הזרעים של חיי אלמותיות. אני נושא אותם בתוכי אל עולם אחר. אילו הדבר היה תלוי אך ורק בעבר, לא הייתי יכול להיוולד, לעולם. חיי העבר הגיעו לנקודת סיום עם הלידה. החיים בעולם החושים הוצאו מהמוות האוניברסלי על-ידי זרעי-חיים אשר נוצרו בצורה חדשה. התקופה שבין לידה ומוות מהווה רק ביטוי של סך כל הערכים אשר הוצאו על-ידי החיים החדשים מן העבר ההולך ומת; וחולי אינו מהווה דבר מלבד ההשפעה המתמשכת של החלקים ההולכים ומתים של העבר."

בדברים דלעיל תמצא התשובה לשאלה: מדוע מתקדם האדם רק בהדרגה דרך טעות ואי-שלמות אל הטוב והאמת? פעולותיו, רגשותיו ומחשבותיו נשלטים בהתחלה על-ידי הנכחד ובר-המוות. האחרון הוליד את איברי החושים שלו. זוהי הסיבה לכך שאיברים אלה וכל הדברים המפעילים אותם נדונו לכליה. האלמותי לא ייצא ביצרים, בדחפים ובתשוקות, או באיברים המשתייכים להם, אלא רק בעבודה הנעשית על-ידי איברים אלה. האדם מוכרח להפיק ממה שהינו בר-מוות כל דבר שאפשר להפיק ועבודה זו לבדה תאפשר לו לסלק את הרקע שממנו הוא צמח ואשר מוצא את ביטויו בעולם החושי-פיסי.

כך שומר-הסף הראשון ניצב לפני האדם כמקביל של טבעו הדו-איברי שבו בר-המוות והאלמותי מתערבבים; ומשתקף בבירור כמה רחוק הוא עדיין מהפיכתו לאותה דמות נעלה וזוהרת אשר תוכל לשכון שוב בעולם הרוח הטהור. המידה שבה הוא מסובך בעולם החושי-פיסי נחשפת בפני ראייתו של התלמיד. נוכחותם של יצרים, דחפים, תשוקות, רצונות אנוכיים וכל הצורות של אנוכיות, וכן הלאה, באה לידי ביטוי בהסתבכות זו, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהשתייכותו לגזע, לאום וכן הלאה; כי, עמים וגזעים הינם רק שלבים המובילים לאנושות טהורה. גזע או לאום מגיע אל רמה גבוהה יותר ככל אשר אנשיו מבטאים בצורה מושלמת יותר את האדם האידיאלי והטהור וכך הם מפלסים את דרכם מהפיסי ובר-המוות אל העל-חושי והאלמותי. לכן, האבולוציה של האדם לאורך ההתגשמויות בצורות עילאיות יותר של לאום וגזע הינה תהליך של השתחררות. בסופו של דבר, האדם מוכרח להופיע בשלמות הרמונית. בדרך דומה, ההתעלות אל צורות טהורות יותר של מוסריות ודת, הינה תהליך המוביל לשלמות; כי, כל שלב מוסרי שומר על התאווה לבר-המוות לצד הזרעים של עתיד אידיאלי.

עתה, כמתואר לעיל, תוצר העבר בשומר-הסף גלוי, כאשר הוא כולל זרעים רבים של העתיד כפי שהיו יכולים להישתל במהלך הזמנים. עם זאת, כל דבר שאפשר להפיק מעולם החושים, מוכרח להינשא אל תוך העולם העל-חושי. אילו האדם היה מביא עמו מתוך העבר רק מה שנארג במקביל שלו, משימתו

הארצית הייתה נשארת מבוצעת באופן חלקי. זוהי הסיבה לכך שלשומר-הסף הקטן מתלווה, לאחר זמן מה, שומר-הסף הגדול. גם המפגש עם שומר-הסף השני יתואר בצורת סיפור.

לאחר שהתלמיד התוודע לכל היסודות שמהם עליו להשתחרר, דרכו נחסמת על-ידי ישות נעלה ומרהיבה שאת יופייה קשה לתאר במילים של שפה אנושית. מפגש זה מתקיים כאשר התנתקות איברי החשיבה, הרגש והרצון, מתפשטת אל הגוף הפיסי, כך שהקשר ההדדי ביניהם אינו מווסת עוד על ידם, אלא על-ידי התודעה העילאית אשר השתחררה לחלוטין מהתנאים הפיסיים. איברי החשיבה, הרגש והרצון יישלטו אז מתוך תחומים על-חושיים ככלי-שרת של הנפש האנושית. האחרונה, בהשתחררה מכל הקשרים הפיסיים, מתייצבת עתה אל מול שומר-הסף השני אשר אומר את הדברים הבאים:

"השתחררת מעולם החושים. רכשת את הזכות להיות תושב בעולם העל-חושי, אליו תוכל לכוון את פעילותך. למענך, אינך זקוק עוד לגופך הפיסי בצורתו הנוכחית. אילו כוונתך הייתה רק לרכוש את הכשרים הנחוצים לחיים בעולם העל-חושי, אז לא היה צורך שתחזור אל עולם החושים. אך עתה, הסתכל בי. ראה באיזו צורה מדהימה אני מתנשא מעל לכל מה שעשית מעצמך עד כה. הגעת אל דרגת השלמות שלך הודות לכשרים שהיית מסוגל לפתח בעולם החושים, כל עוד היית מוגבל אליו. אבל עתה, עומד להתחיל עידן חדש, שבו כוחותיך המשוחררים מוכרחים להיות מיושמים למען קידום העבודה בעולם החושים. עד כה, שאפת אך ורק לשחרורך שלך, אך עתה, לאחר שהשתחררת, יש ביכולתך לשחרר גם את חבריך. עד היום, שאפת כאינדיבידואל, אך עתה שאף להתאים את עצמך לכלל, כך שתוכל להביא אל תוך העולם העל-חושי לא רק את עצמך, אלא את כל הדברים האחרים הקיימים בעולם החושים. ביום מן הימים תוכל להתאחד עמי, אבל לא אהיה מאושר כל עוד אחרים עדיין לא נגאלו. כישות משוחררת נבדלת, היית מוכן להיכנס מיד אל תוך ממלכת העל-חושי; עם זאת, נאלצת להסתכל מטה ולראות בעולם הפיסי את הישיות שעדיין לא נגאלו, בנתקך את גורלך מגורלם, אף על פי שאתה והם מאוחדים באופן בלתי-ניתן להפרדה. כולכם הוכרחתם לרדת אל עולם החושים כדי לאסוף כוחות הדרושים עבור עולם עילאי. להתנתק מחבריך, משמעו להשתמש לרעה באותם כוחות שלא היית יכול לפתחם אלא בחברתם. לא היית יכול לרדת אלמלא הם עשו זאת; ובלעדיהם הכוחות הדרושים עבור הוויית-קיום על-חושית היו מכשילים אותך. עתה, עליך לשתף את חבריך בכוחות שרכשת יחד עמם. לכן, עליי לחסום את כניסתך אל תוך התחומים העילאיים של העולם העל-חושי כל עוד לא החילות את כל הכוחות אשר רכשת למען שחרור חבריך. עם הכוחות הנמצאים כבר ברשותך, ביכולתך לשהות בתחומים הנמוכים של העולם העל-חושי; אבל, אני עומד לפני שער התחומים העילאיים כמו הכרוב עם חרב האש לפני גן-עדן ואחסום את כניסתך כל עוד יש בך כוחות שלא הופעלו בעולם החושים. ואם תסרב ליישם את כוחותיך בעולם זה, יבואו אחרים שלא יסרבו; ועולם על-חושי עילאי יותר יקבל את כל פירותיו של עולם החושים, בעוד שהקרקע, עליה גדלת, תישמט מתחת לרגליך. העולם המטוהר יתפתח מעל

ומעבר לך ואתה תורחק ממנו. לכן, אתה תצעד בנתיב השחור, בעוד שהאחרים, מהם התנתקת, יצעדו בנתיב הלבן."

במילים אלו שומר-הסף הגדול מציג את עצמו זמן קצר לאחר שהמפגש עם שומר-הסף הראשון התקיים. המתקדש יודע היטב מה צפוי לו אם ייכנע לפיתוי השהייה בטרם עת בעולם העל-חوشي. פאר בל יתואר קורן משומר-הסף השני; איחוד עמו מופיע בפני ראיית הנפש כאידיאל רחוק. עם זאת, קיימת גם הוודאות שאיחוד זה לא יתאפשר כל עוד כל הכוחות אשר ניתנים על-ידי עולם זה, אינם מוקדשים למשימת השתחררותו וגאולתו. על-ידי מילוי דרישותיה של ישות-האור הנעלה, המתקדש יתרום להשתחררותו של הגזע האנושי. הוא מניח את תשורתיו על מזבח האנושות. אם יעדיף את התעלותו בטרם עת אל תוך העולם העל-חوشي, הרי שזרם האבולוציה האנושית יזרום ויחלוף מעליו. לאחר השתחררותו, הוא לא יוכל לרכוש שום כוחות חדשים מתוך עולם החושים; ואם יעמיד את עבודתו לרשות העולם, הדבר יהיה כרוך בויתורו על כל תועלת אישית.

מן האמור לעיל לא נובע שכאשר אדם נקרא להחליט, הוא יבחר באופן טבעי בנתיב הלבן. הדבר תלוי לגמרי בכך, אם בשעת קבלת ההחלטה, הוא מטוהר במידה כזו ששום סימן של אנוכיות לא יעורר השתוקקות לאפשרות הזאת לאושר. כי כאן, הפיתויים הם החזקים ביותר האפשריים; בעוד שבצד השני, אין פיתויים בולטים מיוחדים. כאן, דבר לא קוסם לאנוכיות. התשורה שהוא מקבל בתחומים העילאיים של העולם העל-חوشي אינה משהו אשר בא אליו, אלא רק משהו הזורם ממנו, כלומר אהבה לעולם ולחבריו. אין משהו שהאנוכיות משתוקקת לו אשר נשלל בנתיב השחור, כי האחרון דואג לסיפוקה המושלם של האנוכיות ולא ישכח למשוך את אלה המשתוקקים אך ורק לאושר שלהם, כי זה אכן הנתיב המתאים להם. לכן, אין לצפות שהאוקולטיסטים של הנתיב הלבן ייתנו לו הוראות לפיתוח עצמיותו האנוכית. הם אינם מתעניינים כלל באושרו של האדם האינדיבידואלי. כל אחד יכול להשיגו לעצמו ואין זו משימתם של האוקולטיסטים הלבנים לקצר את הדרך; כי הם דואגים אך ורק להתפתחותם ולהשתחררותם של כל הישויות האנושיות וכל היצורים. לכן, הוראותיהם עוסקות רק בפיתוח כוחות הנחוצים לשיתוף-פעולה בעבודה זו. כך, הם מציבים התמסרות חסרת-אנוכיות והקרבה-עצמית לפני כל יתר התכונות. למעשה, הם לעולם אינם דוחים איש, כי גם אדם אנוכי במידה מרבית יכול לטהר את עצמו; אך, אדם שרק מחפש תועלת לעצמו לעולם לא יקבל עזרה מהאוקולטיסטים הלבנים. גם כאשר הם אינם מונעים ממנו את עזרתם, המחפש מונע מעצמו את התועלת שעזרתם יכולה להניב. לכן, מי שבאמת ממלא את הוראותיהם של האוקולטיסטים הטובים יבין, בחצותו את הסף, את דרישותיו של שומר-הסף הגדול; ברם, מי שאינו ממלא את הוראותיהם, לא יוכל לקוות, לעולם, להגיע לסף. הוראותיהם, אם ממלאים אותן, מפיקות תוצאות טובות או אינן מפיקות שום תוצאות; כי, אין זה חלק ממשימתם להוביל אל אושר אנוכי וקיום בלבד בעולמות העל-חושיים. למעשה,

תפקידם להרחיק את התלמיד מהעולם העל-חושי עד שיוכל להיכנס לתוכו עם רצון לשיתוף-פעולה
חסר-אנוכיות.

(1) הנתיב אל ידיעה על-חושית, המתואר בספר זה, מוביל את הנפש דרך התנסויות הקשורות לטבע שביחס אליו חשוב במיוחד להימנע מכל אשליות ותפיסות מוטעות. עם זאת, טבעי שהאחרונות תופענה בשאלות כמו אלה שאליהן מתייחסים כאן. בהקשר זה, אחת השגיאות החמורות ביותר מתרחשת כאשר הטווח כולו של ההתנסות הפנימית שבה עוסקים במדע רוחי אמיתי, מתעוות ומוכנס אל תוך אותה קטגוריה של אמונות תפלות, חלימה בהקיץ, מדיומים וסטיות אחרות. לעתים קרובות, עיוות זה נובע מן העובדה שמבלבלים בין בני-אדם הרוצים לצעוד בנתיב המתואר בספר זה ובין אחרים שבחיפושם אחר מציאות על-חושית וכתוצאה משיטות הזרות לשאיפה אמיתית לידיעה, נודדים בנתיבים לא-רצויים. ההתנסויות שהנפש האנושית עוברת בנתיב המתואר כאן, מוגבלות לגמרי לתחומה של התנסות נפשית-רוחית. הן אפשריות רק אם מגיעים במידה שווה לחופשיות ולא-תלות בחיים הגופניים עבור התנסויות פנימיות אחרות, כפי שהינו המקרה במהלכה של תודעה רגילה, כאשר נהגות מחשבות על דברים אשר נקלטים באופן חיצוני או מורגשים ונחשקים באופן פנימי, מחשבות שמקורן אינו במה שנקלט, מורגש ונחשק. ישנם בני-אדם המתכחשים לקיומן של מחשבות כאלה. הם מאמינים שלא תיתכן שום מחשבה שאינה מופקת מרשמים או מהחיים הפנימיים התלויים בגוף. עבורם, כל המחשבות מהוות, במידה מסוימת, השתקפויות גרידא של רשמים או התנסויות פנימיות. ברם, את ההשקפה הזאת יכולים לבטא רק אלה שמעולם לא התעלו אל הכושר לחוות בנפשם חיים המתקיימים בכוחות עצמם בחשיבה טהורה. עבור אחרים אשר חוו את ההתנסות הזאת, מדובר בידיעה שבכל מקום שבו החשיבה שולטת בחיי הנפש במידה שבה חשיבה זו ממלאת תפקודים אחרים של הנפש, מבלבלים כמעט תמיד בין החשיבה ובין תפקודים אחרים: התרשמות, רגש, רצון וכן הלאה. תפקודים אחרים אלה מושפעים מהגוף; עם זאת, החשיבה מלווה אותם, ובאותה מידה שבה היא עושה זאת מתרחש תהליך, בתוך הישות האנושית ודרכה, שבו לגוף אין שום חלק. אפשר להתכחש לזה כל עוד לא מסולקת האשליה העולה מהתבוננות בחשיבה רק כאשר האחרונה מאוחדת עם תפקודים אחרים. עם זאת, תיתכן הפעלה פנימית אשר תאפשר לחלק החושב של החיים הפנימיים להיחוות כנבדל מכל דבר אחר. משהו הקיים בחשיבה הטהורה לבדה יכול להתנתק מחיי הנפש החובקים-כל, כלומר מחשבות העומדות בזכות עצמן ומהן כל דבר אשר נמסר על-ידי התרשמות או חיים פנימיים התלויים בגוף, מסולק. מחשבות כאלה מתגלות מעצמן, דרך מה שהן מהוות, כמהות רוחית, על-חושית. מי שמתאחד עמן, בעודו מסלק כל התרשמות, כל זיכרון וכל סימן אחר של חיים פנימיים, יודע לעצמו שהוא שווה בתחום על-חושי והוא חווה את עצמו מחוץ לגוף הפיסי. כי, מי שבקיא בתהליך זה כולו, השאלה הבאה אינה יכולה עוד לעלות: האם יכולה הנפש

לחיות התנסויות מחוץ לגוף בעולם על-חוש? כי, משמעות הדבר היא להתכחש למה שהוא יודע מהתנסות. לגביו, קיימת השאלה היחידה הבאה: מה מונע מאדם מלהכיר בעובדה מוצקה זו? והתשובה שהוא מוצא לשאלה הזאת היא שהעובדה לא תתגלה לו אלא אם כן התלמיד יטפח קודם מצב נפשי שיעשה אותו מוכשר לקליטת ההתגלות הזאת.

בני-אדם נעשים מיד חשדניים כאשר מצופה מהם לבצע פעילות אשר מוגבלת לגמרי לנפש כדי שמשוהו שהינו בלתי-תלוי בהם, יתגלה מעצמו. הם מאמינים שהם אלה הנותנים להתגלות את תוכנה כי הם מכינים את עצמם לקליטתה. הם מצפים לחיות התנסויות שלהן הם אינם תורמים דבר ואשר מאפשרות להם להישאר פסיביים למדי. בנוסף, אם בני-אדם כאלה בורים ביחס לדרישות המדעיות הפשוטות ביותר לשם הבנתה של עובדה נתונה, הם יחשבו להתגלות אובייקטיבית של מהויות, תכנים ותוצרים לא-חושיים של הנפש שבה ההשתתפות המודעת של הנפש מצטמצמת אל מתחת לרמה הנדרשת מהתרשמות חושית ומפעולה מתוך רצון. כאלה הם תכני הנפש המסופקים על-ידי ההתנסויות וההתגלויות של הוזה ההזיות והמדיום. מה שמתבלט דרך התגלויות כאלה אינו **עולם על-חוש**, אלא **עולם תת-חוש**. חיי-הערוות של האדם אינם מתנהלים לגמרי בתוך הגוף; החלק המודע ביותר שלהם מתנהל על הגבול שבין הגוף והעולם הפיסי החיצוני; כך, תהליך ההתרשמות עם איברי החישה הינו באותה מידה תהליך פיסי-במיוחד החודר אל תוך הגוף כחזירת התהליך הזה מחוץ לגוף; כאלה הם גם חיי הרצון, המתבססים על החזרת הישות האנושית אל תוך הישות הקוסמית, כך שהמתרחש בישות האנושית דרך הרצון שלו מהווה באותו זמן חוליה בשרשרת ההתרחשויות הקוסמיות. בחיים אלה של הנפש המתקיימים על גבולות הגוף הפיסי, הישות האנושית תלויה במידה רבה במבנה הפיסי שלה; אך, תפקוד החשיבה פועל בפעילות הזאת ובה במידה שזהו המקרה, הישות האנושית עושה עצמה בלתי-תלויה במבנה הגופני שלה בתפקודים של התרשמות חושית ורצון. בהתנסויות של הוזה ההזיות ובתופעות של המדיום, הישות האנושית נעשית בלתי-תלויה לחלוטין בגופה. האדם מסלק מחיי נפשו את אותה פעילות שבהתרשמות וברצון, עושה אותו בלתי-תלוי בגופו. כך, התוכן והתוצרים של נפשו הם רק התגלויות של חיי הגופניים. ההתנסויות של הוזה ההזיות והתופעות שהמדיום מפיק חבות את קיומן לעובדה שאדם בעודו חווה ומפיק הינו, עם נפשו, פחות בלתי-תלוי בגופו מאשר בהתרשמות וברצון רגילים. בהתנסות של העל-חוש, כמצוין בספר זה, פיתוח חיי-הנפש מתקדמים בדיוק בכיוון הפוך מזה שהוזה ההזיות והמדיום מתקדמים בו. הנפש רוכשת אי-תלות גדולה יותר ויותר בגוף מאשר הינו המקרה בהתרשמות וברצון. אותה אי-תלות אשר נחוות בהתנסות של חשיבה טהורה, מושגת על-ידי הנפש עבור טווח גדול הרבה יותר של פעילויות.

למען הפעילות העל-חושית של הנפש שאליה מתכוונים כאן, חשוב במיוחד לתפוס ולהבין בדרך הבהירה ביותר האפשרית את ההתנסות הזאת של חיים בחשיבה טהורה. כי, בעיקרו של דבר,

התנסות זו מהווה כבר פעילות על-חושית של הנפש, אך כזו שבה עדיין לא קולטים משהו על-חושי. עם החשיבה הטהורה, אנו חיים בעל-חושי; אך, אנו חווים רק אותה באופן על-חושי; איננו חווים עדיין דבר כלשהו אחר באופן על-חושי. והתנסות על-חושית מוכרחה להיות המשך של אותם חיים אשר כבר הושגו על-ידי הנפש כאשר היא התאחדה עם החשיבה הטהורה. זוהי הסיבה לכך שחשוב כל-כך לרכוש ידיעה על האיחוד הזה בדרך הנכונה, כי מהבנתו שקורן האור המביא תובנה נכונה על טבעה של ידיעה על-חושית. ברגע בו חיי הנפש מתחברים מתחת לרמה של תודעה בהירה הקיימת בחשיבה, הנפש נמצאת בנתיב השגוי ככל שהדבר נוגע לידיעה אמיתית של העולם העל-חושי; כי, הנפש נתפסת על-ידי התפקודים הגופניים ומה שנחווה אז אינו התגלותו של עולם על-חושי, אלא התגלויות גופניות אשר מוגבלות לעולם תת-חושי.

(2) לאחר חדירתה אל תוך תחום העל-חושי, ההתנסויות של הנפש הן בעלות טבע כזה שאין זה קל למצוא להן ביטויים לשוניים, כמו שמוצאים עבור התנסויות המוגבלות לעולם החושים. יש לשים לב לעתים קרובות לכך שאין להתעלם מהעובדה שבמידה מסוימת בתיאורים של התנסות על-חושית, המרחק המפריד את העובדה הממשית מהשפה שמשמשים בה לתיאורה, גדול יותר מהתיאורים של התנסות פיסית. הקורא מוכרח להשתדל להבין כי כוונתם של רבים מהביטויים היא לספק תיאור ציורי, המצביע רק בדרך עדינה על הממשות שאליה הוא מתייחס. כך, בסעיף 1.2, *שלווה פנימית*, נאמר: "במקור, כל הכללים והתורות של מדע הרוח בוטאו בשפת-סימנים סמלית." ובסעיף 2.4, *התקדשות, מבחן המים*, מוזכרת "שיטת-כתב מסוימת". עתה, כל אחד עלול להניח שאפשר ללמוד שיטת-כתב כזו באותה דרך שבה לומדים אותיות של שפה פיסית רגילה ושילובים שלהן. בהקשר זה, יש לציין שהיו ועדיין קיימים סימנים מדעיים-רוחיים שבאמצעותם מבטאים עובדות על-חושיות. ומי שהתקדש אל תוך משמעותם של סמלים אלה השיג על-ידי כך אמצעי לכוון את חייו הפנימיים אל הממשויות העל-חושיות הנדונות. אבל, מה שהינו בעל חשיבות גדולה הרבה יותר להתנסויות על-חושיות, הוא שבמהלכה של אותה התנסות על-חושית שאליה מובילה ההבנה של תכני הספר הזה, הנפש צריכה, בהתבוננות בעל-חושי, לרכוש את ההתגלות של כתב כזה דרך התנסות אישית. העל-חושי אומר לנפש משהו שהנפש מוכרחה לתרגם לכדי סימנים ציוריים אלה, כך שאפשר יהיה לתפסם בתודעה מלאה. אפשר לטעון שמה שנמסר בספר זה יכול להיות מובן לכל נפש. ובמהלכה של הבנה זו, שאותה יכולה הנפש להגדיר באופן אישי על-פי ההוראות שניתנו, מתממשות התוצאות המתקבלות כמתואר. הקורא יכול להתייחס לספר זה כדו-שיח בין המחבר ובינו. הטענה שהתלמיד זקוק להוראה אישית צריכה להיות מובנת לאור העובדה שספר זה עצמו מהווה הוראה אישית. בזמנים קדומים, היו סיבות לשמירת הוראות אישיות כאלה לשם הוראה שבעל-פה; כיום, הגענו לשלב באבולוציה של האנושות שבה ידיעה רוחית-מדעית מוכרחה להיות מופצת במידה רחבה הרבה

יותר מאשר קודם. היא מוכרחה להיות בהישג ידם של כולם במידה שונה למדי מאשר היה המקרה בזמנים קדומים. לפיכך, הספר מחליף את ההוראה שבעל-פה הקודמת. רק במידה מוגבלת שיהיה נכון לומר שהוראה אישית נוספת נחוצה מעבר לכלול בספר זה. אין ספק שמישהו עשוי להיזקק לעזרה והיא תהיה בעלת חשיבות עבורו או עבורה; אך, תהיה זו טעות להאמין שקיימות נקודות עיקריות כלשהן שלא הוזכרו בספר זה. כל הקורא בצורה נכונה ומעל לכול **ביסודיות** לבטח ימצא אותן.

(3) במבט ראשון, נראה שההוראות התיאוריות הנמסרות בספר זה דורשות את שינויה המוחלט של הישות האנושית כולה. עם זאת, כאשר קוראים אותן באופן הנכון, מתברר שאין מתכוונים כאן לדבר מלבד תיאור המצב הפנימי של הנפש הנדרש ממי שבאותם רגעים בחיים עומד בפני העולם העל-חושי. הוא מפתח את המצב הזה של הנפש כישות שנייה בתוכו; והישות האחרת הבריאה מתנהלת בדרך הישנה. התלמיד המתפתח יודע כיצד להבדיל בין שתי הישויות בתודעה מלאה וכיצד לגרום להן לפעול ולהגיב באופן הדדי בדרך הנכונה. דבר זה אינו עושה אותו חסר-תועלת ובלתי-מוכשר לחיים ואף לא לאבד עניין ומיומנות בהם ולהיות חוקר רוחי לאורך היממה כולה. כמובן, נכון שאופן התנסותו של התלמיד בעולם העל-חושי יקרין את אורו על ישותו כולה; אך, רחוק מלהסיתו מן החיים, הוא יעשה אותו מוכשר יותר ואת חייו פורים יותר. הצורך באימוץ שיטת התיאור הקיימת נובע מן העובדה שכל תהליך הכרתי המוכוון אל העל-חושי קורא לישות האנושית כולה לפעולה; כך שברגע של הכרה כזו, הישות האנושית כולה מעורבת. הישות האנושית כולה נעשית עין או אוזן. מסיבה זו, כאשר נמסר מידע הנוגע לבנייתם של תהליכי הכרה על-חושיים, נראה הדבר כאילו הכוונה לטרנספורמציה של הישות האנושית, כאילו דבר לא היה נכון בישות האנושית הרגילה ועליה להשתנות לגמרי.

(4) ברצוני להוסיף לנאמר בפרק 5, *תוצאות ספורות של התקדשות*, משהו שבשינוי קל אפשר להחילו על חלקים אחרים של הספר. יתכן שמישהו ישאל אם תיאורים ציוריים כאלה נחוצים והאם אפשר לתאר את ההתנסויות העל-חושיות הללו באידיאות, בלי תיאורים ציוריים כאלה. כתשובה לכך, יש לציין שעבור ההתנסות של ממשות על-חושית, חיוני שהישות האנושית תדע את עצמה כישות על-חושית בעולם על-חושית. בלי ראייה זו של טבעה העל-חושית, שממשותה גלויה לגמרי בתיאורים הנמסרים כאן על פרחי-הלוטוס והגוף האתרי, התנסות הישות האנושית את עצמה בעולם העל-חושית תהיה כמו להציבה בעולם החושי בדרך כזו שהדברים והתהליכים סביבה מתגלים, בעוד שלה עצמה לא הייתה שום ידיעה על גופה שלה. תפיסתה את הצורה העל-חושית שלה בגוף-נפש ובגוף אתרי מאפשרת לה לעמוד, מודעת לעצמה, בעולם הפיסי דרך תפיסתה את גופה הפיסי.

מפתח של תרגילי ההתאמנות הרוחית

תנאים

• [יראת כבוד](#)

• [חיים פנימיים ערים](#)

• [שלווה פנימית](#)

• [מדיטציה](#)

הכנה

• [התבוננות בתהליכי נביטה/צמיחה/פריחה וקמילה/נבילה/ריקבון.](#)

• [השתקעות בעולם הקולות.](#)

• [הקשבה לבני-אדם אחרים ללא סייג.](#)

הארה

• [התבוננות באובייקטים טבעיים שונים וההבדלים ביניהם.](#)

• [להחזיק במחשבה: לא להפסיק להזכיר לעצמו שאולי לאחר פרק זמן מסוים הוא כבר התקדם במידה ניכרת.](#)

• [אומץ-לב וביטחון-עצמי: לחזור שוב ושוב על תרגיל בו נכשל, לכאורה.](#)

• [טיפוח התחושה שהאדם צועד בכיוון הנכון.](#)

• [התבוננות בזרע.](#)

• [התבוננות בצמח שהגיע לשלב התפתחותו המלאה.](#)

• [לשאוף באופן נמרץ אל הטוהר המוחלט של האופי המוסרי.](#)

• [התבוננות באדם מלא תשוקה.](#)

• [התבוננות באדם אשר זכה להגשים איזושהי משאלה.](#)

• [טיפוח יראת-כבוד בלתי-מוגבלת לאדם.](#)

• [פיתוח אומץ-לב וחוסר-פחד. מניעים חדשים לחשיבה ולעשייה.](#)

התקדשות

• [המבחן הראשון: מבחן-האש. תהליך בעירה באש הרוחית. תפיסה מוחשית המתאפשרת על-ידי חושים רוחיים.](#)

• [קריאת הכתב האוקולטי.](#)

• [ההוכחה שאפשר לנוע בעולמות העילאיים בחופשיות ובביטחון.](#)

• [המבחן השני: מבחן המים. שליטה עצמית. להיפטר מכל דעות קדומות. בלי שכל ישר, כל המאמצים הם לשווא.](#)

- [פיתוח שיפוט בריא שאינו מוטל בספק.](#)
- [המבחן השלישי: מבחן האוויר.](#) כוננות נפשית-רוחית. פעולה מיידית לנוכח סכנה.
- [לגימה של שכחה:](#) לשפוט כל ניסיון חדש אך ורק בהתאם לצפון בו.
- [לגימה של זיכרון:](#) הכושר לזכור בכל עת את האמיתות העילאיות.

היבטים מעשיים

- [לפתח סבלנות:](#) לברך על הזעיר בהישגים, לשרות בשלווה ובדעה צלולה ומיושבת.
- [להיות ישר עם עצמך:](#) ביושר מוחלט הסתכל ישר בפני חסרונותיך, חולשותיך ואי-כשירותך.
- [לחנך את חיי המאוויים מתוך הכרה נכונה.](#)
- [להתגבר על ולסלק:](#) פחדנות, אמונות תפלות, דעות קדומות, יהירות, שאפתנות, חולשה לסקרנות, פטפטנות וכו'.
- [לדבר מתוך שיקול דעת והתחשבות בזולת.](#)
- [שימת-לב שליווה לחיים הנפשיים המתרחשים בסביבה.](#)

התנאים להתאמנות אוטורית

- [תנאי ראשון:](#) שיפור הבריאות הגופנית והנפשית-רוחית.
- [תנאי שני:](#) להרגיש חוליה של החיים בכללותם.
- [תנאי שלישי:](#) להבין כי המחשבות והרגשות מהווים גורמים המשפיעים על העולם, בדיוק כמו מעשים.
- [תנאי רביעי:](#) לאמץ את ההשקפה כי הישות האמיתית של האדם אינה קיימת בחיצוניותו אלא בפנימיותו.
- [תנאי חמישי:](#) נחישות בביצוע החלטה שעליה הוחלט.
- [תנאי שישי:](#) פיתוח רגש של הודיה על כל דבר אשר ניתן לאדם.
- [תנאי שביעי:](#) להתייחס אל החיים תמיד כפי שנדרש על-ידי התנאים דלעיל.

תוצאות ספורות של התקדשות

- פיתוח פרח הלוטוס שלייד פיקת הגרון
 - [רכישת אידיאות ומושגים תוך שימת-לב לכך שהעולם החיצוני משתקף נאמנה.](#)
 - [החלטות רק מתוך שיקול מבוסס ומקיף.](#)
 - [דיבור בר-משמעות ובעל ערך.](#)
 - [בקרה על פעולות חיצוניות.](#)
 - [ניהול החיים בכללותם; לחיות בהתאמה עם הטבע ועם הרוח.](#)
 - [שאיפותיו של האדם והמטרות שהוא קובע לעצמו.](#)
 - [השאיפה ללמוד ככל האפשר מהחיים.](#)

- [הסתכלות פנימה והשתקעות, לערוך חשבון נפש ולקבוע עקרונות חיים.](#)
- פיתוח פרח הלוטוס שלידי הלב (הראשון בחשיבותו)
- [שליטה במחשבות; להנהיג סדר במהלך המחשבות.](#)
- [שליטה במעשים, להנהיג סדר ועקביות במעשים.](#)
- [טיפוח כושר התמדה.](#)
- [סובלנות כלפי בני-אדם, יצורים אחרים וגם כלפני נסיבות ועובדות.](#)
- [אי-משוא-פנים כלפי כל דבר שהחיים מביאים.](#)
- [איזון נפשי; לרכוש שיווי משקל פנימי מסוים.](#)
- פיתוח פרח הלוטוס באזור חלל-הבטן.
- להתרשם רק מאותם דברים שאליהם מפנים את תשומת-הלב ולהתעלם מרשמים אחרים.
- [רכישת הכושר לשמוע את המילה הפנימית.](#)
- שביל המבחן – ארבע תכונות (הפיכתן להרגלים).
- [הכושר להבחין במחשבות בין אמת ומראית-עין.](#)
- [הכושר להעריך הערכה נכונה את האמיתי והמציאותי לעומת המופיע למראה-עיניים.](#)
- [הפעלת ששת התרגילים: שליטה במחשבות, שליטה במעשים, התמדה, סובלנות, פתיחות ושיווי-משקל פנימי.](#)
- [אהבה לחירות פנימית.](#)

רשימת ספרים בהוצאת בדולח

רשימת הספרים בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>